

tv-15 naš TOVARIS

Št. 38
11. oktobra 1984
Leto XXII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Čez viseči most na Kamnem

Na Kamnem, kjer je v noči med 8. in 9. majem 1943 peta SNOB Simona Gregorčiča po visečem mostu prekoračila reko Sočo in se podala v Slovensko Benečijo, stoji novo spominsko obeležje. Odkrili so ga v nedeljo, 7. oktobra, prav zato, da bo sedanje in še prihodnje rodove spominjalo na ta slavni pohod Gregorčičeve brigade, na vse tiste borce, ki so pustili svoja mlada življenja v Slovenski Benečiji, da bo

komandant in komisar Franc Crnugelj-Zorko, kate-rega ime domačini dobro poznajo, saj je bil ves čas med vojno med njimi. Z minuto tišine, najglobljih plemenitih misli so se zbrani poklonili padlim tovarišem. Spomnili so se tudi borcev 17. SNOUB Simona Gregorčiča, ki je doživela hude boje v pogorju Krna, pa se, sicer zdesetkana, spet strnila in odšla v Benečijo.

priča, kako si je slovenski rod tudi v teh najzahodnejših krajih, kjer žive Slovenci, z bojem utiral svojo pot in svoj obstoj, obenem pa naj obeležje pomeni tudi vse tiste vrline, ki so najmočnejše orožje za premaganje težav, tako med NOB kakor tudi danes. Na to je opozoril slavnostni govornik, nekdanji komisar brigade Simona Gregorčiča France Perovšek, in prav tako prvi komandant te brigade Albert Jakopič-Kajtimir, ki je odkril obeležje. Zbrane je pozdravil tudi

V imenu KS Kamno-Selca je Zoran Manfreda sprejel listino o varstvu spominskega obeležja.

Odkritje obeležja je spremljal kratek kulturni program, v katerem so sodelovali moški pevski zbor iz Bovca, učenci osnovne šole Kamno in mladinci KS Kamno. Za sočno povezavo vsega, kar se je dogajalo na slovesnosti, je poskrbel tovariš Ivan Rutar.

Živa Drole

Ne lotevajmo se težav slabo organizirani

»Razumljivo je, da se ob srečanjih, kakršno je današnje, ne zadržujemo samo pri revolucionarnem dogajanju v našem narodnoosvobodilnem boju,« je dejal slavnostni govornik France Perovšek, potem ko je orisal bojno pot borcev brigade Simona Gregorčiča v Slovensko Benečijo. »Borci širom po Sloveniji in Jugoslaviji smo se v vsem povojnem obdobju srečevali ob raznih jubilejih naše revolucije tudi zato, da bi se na osnovi njenih izkušenj in predvsem na temelju moralnopolitičnih vrednot našega narodnoosvobodilnega boja dogovorili, kaj vse naj storimo, tako mi kakor tudi vsa naša družba, za utrjevanje in razrast socializma, ki naj ustreza našim razmeram in željam. Vedno smo poudarjali, da mora biti vse, kar v naši družbi nastaja, v bistvu nadaljevanje uresničevanja tistega revolucionarnega dogovora, ki nas je v NOB združeval in nam dajal moč, da smo navidez nemogoče spreminjali v dejanja. To dogovarjanje pa nas ni v vojni in ne neposredno po njej nikdar potiskalo v okostelost in dogmo, temveč je terjalo revolucionarno doslednost in ustvarjalnost vseh in vsakogar. Terjalo je, da vsak upošteva resnične razmere in čas, v katerem se je odvijala revolucionarna akcija, terjalo je skladnost med besedami in dejanji ter skromnost, terjalo je moralnopolitično zdravo in akcijsko učinkovito komunistično partijo in Osvobodilno fronto. Danes potrebujemo vse to vsaj toliko kot dolarske kredite,« je poudaril tovariš Perovšek, »in strokovno dognan stabilizacijski program. Moderno samoupravno socialistično družbo se ne da ustvariti samo s pisanimi programi ali celo z umetnim, na pretirani zadolženosti temelječim standardom, ki ljudi potiska predvsem v potrošništvo, oddaljuje pa od ustvarjalnega dela. Takšno družbo je mogoče zgraditi samo z lastnim delom ustvarjene ustrezne ravni materialnih dobrin in z uveljavljanjem moralnopolitičnih vrednot, ki bodo tako kot v NOB zagotavljale, da bomo vedno stali na stvarnih tleh in od tod črpali svoje poglede in praktično ravnanje. Tudi takrat, ko se lotevamo uresničevanja daljnjih vizij samoupravnega socializma, ki je za nas idejnopolitično in zgodovinsko gledano edino sprejemljiva alternativa. Bistveno bolj obvezujoče je treba priznati, da smo si ustvarili v marsičem modern način življenja prek svojih materialnih in drugih možnosti. Če gre sedaj za to, da ga vsaj v večjem delu ohranimo, da odpravimo naupravičena in že kar zaskrbljujoča socialna naskladja ter ustvarimo možnosti za nadaljnji vzpon naše družbe, potem se teh prizadevanj ne lotevamo demoralizirani in slabo organizirani. Če pa človek danes spremlja nekatere prispevke v sredstvih obveščanja, dobi vtis, da se premikamo izključno v smeri negotovosti in razsula. Namesto stvarne in nefrazerske mobilizacije ljudi za izredna dejanja prevladujeta vseprek kritika in malodušje, kar zasenči tudi tisto, kar je ustvarjalne kritike potrebno in neodločljivo. Konec koncev smo edino mi sami poklicani, da uspešno izpeljemo stabilizacijo.«

Svoj govor je nekdanji komisar Gregorčičeve brigade končal z izraženo željo, da bi se še večkrat takole srečali in da bi ta srečanja vedno izžarevala partizansko pristnost in tovarištvo, kakršno je spremljalo borce ves čas boja. Pri tem je opozoril na tiste, ki menijo, »da so programi naših srečanj in proslav dolgočasni in pod tem geslom poskušajo mladino odvrnati od borcev. Toda eno je jasno: naša srečanja nimajo namena poveličevati izjemnih dejanj, ki so oblikovala naš boj. Prek njih želimo le povedati, kaj mi mislimo o sedanjih družbenih razmerah in kaj smo se pripravili storiti, hkrati pa opozoriti še na kakšen vidik našega boja, ki je pomemben tudi za zgodovino.«

Navsezadnje pa gre ob srečanjih tudi za čisto človeško vprašanje. Zbira se namreč generacija, ki že množično odhaja. Za marsikoga je takšen zbor slovo, zadnja priložnost, da vidi svoje tovariše. Samo za to gre. To pa je najmanj, kar je treba omogočiti!

Ž. D.

Pomnik padlim garibaldincem

Spomenik, ki so ga minulo soboto odkrili v Korinju, spominja na padle partizane 4. bataljona Roma 8. SNOUB Frana Levstika, ki so ga sestavljali izključno borci italijanske narodnosti. Bataljon je bil formiran poleti 1944 kot 4. bataljon tržaške udarne brigade. V jeseni istega leta je v celoti prešel v sestav Levstikove brigade in je bil poslan na območje Bele krajine. Bataljon je postal jedro novo ustanovljene brigade Fontanot, ki je bila ustanovljena 17. decembra 1944 na Suhorju.

Zbranim na slovesnosti ob spomeniku padlim sta spregovorila Arrigo Boldrini, senator – predsednik Vsesrpnega združenja partizanov Italije, in Jože Sušmelj, podpredsednik skupščine SR Slovenije, ki je med drugim dejal: »... Ob navzočnosti vas garibaldincev, ki ste se bojevali tudi za enakopravnost med narodi in narodnostmi, pa moramo izraziti naše nezadovoljstvo nad prepočasnim izvajanjem tistih določil osimskega sporazuma, ki govore o zaščiti slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Ta ustrezna in celostna zakonska zaščita bi omogočila nemoten obstoj in vsestranski razvoj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, hkrati pa bi to onemogočilo delovanje tistih desničarskih sil v Italiji,

ki hočejo sejati razdor med narodoma. Vse preveč dolg je postopek sprejemanja zakona o globalni zaščiti Slovencev v Italiji, vse preveč se odlašja z enotno zaščito slovenske narodnostne skupnosti od Slovenske Benečije pa do Trsta.

Drugo leto, 1985, bomo praznovali 10-letnico podpisa osimskih sporazumov in želimo, da ob tej obletnici ne bi ponovno ugotavljali to neizpolnjeno obvezo, kar bi zasenčilo uspehe, ki smo jih dosegli na drugih področjih gospodarskega in političnega sodelovanja...«

Potem ko sta Božidar Gorjan, predsednik RO ZZB NOV Slovenije, in Arrigo Boldrini, predsednik Vsesrpnega združenja partizanov Italije, odkrila spomenik, v katerem so vklesana imena 33 padlih italijanskih in slovenskih patizanov, ki so v neenakem boju z nemškim okupatorjem padli med 17. in 21. oktobrom leta 1944 v Korinju, so prebrali pozdravni pismi Veselina Djuranovića, predsednika predsedstva SFRJ, in Sandra Pertinija, predsednika republike Italije. Nato je Mario Fantini, predsednik Vsesrpnega združenja partizanov Italije za goriško pokrajino, predsednici delavskega sveta TOZD Rašica Ambrus izročil listino o prevzemu spomenika v varstvo.

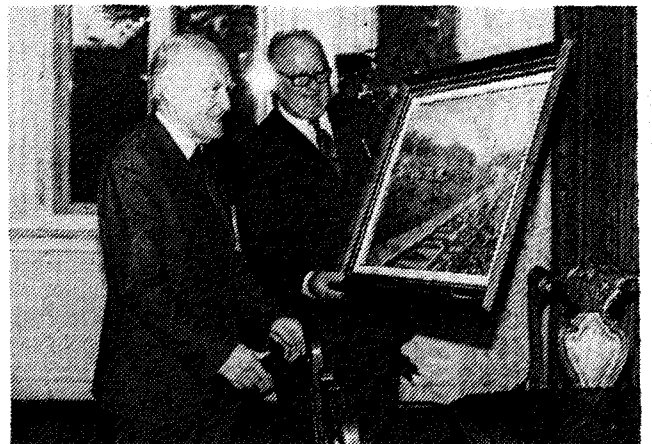
Ob koncu slovesnosti so podelili tudi spomenice 8. slovenske narodnoosvobodilne brigade Frana Levstika vsem preživelim, padlim in umrlim borcem 4. bataljona. Silvano Bačič, predstavnik nacionalnega združenja partizanov Italije – ANPI za goriško pokrajino, je podelil 8. SNOUB Frana Levstika, KS Ambrus in OO ZZB NOV Grosuplje odličja za požrtvovalno delo pri postavitvi spomenika in za razvijanje prijateljskih vezi med slovenskimi in italijanskimi partizani.

Slovesnosti so se poleg predstavnikov družbenopolitičnega življenja republike in federacije udeležili tudi številni gostje iz sosednje Italije, predstavniki grosupeljske in sosednjih občin ter krajevnih skupnosti, pripadniki JLA in TO, nekdanji borci NOV, mladina, domačini in mladinske pohodne enote. Kulturni program pa so pripravili: pihalni orkestri godbe milice iz Ljubljane, Dobrepolja in Stične, ženski, moški in mešani pevski zbori iz občine Grosuplje, mešani pevski zbor z Doberdoba ter recitatorji.

Jože Čurin

Čestitke ob prazniku

Sergeja Kraigherja, člana CK ZKJ in člana sveta federacije, bežigradskega občana, so ob njegovi 70-letnici obiskali v prostorih predsedstva SRS predstavniki krajevnih borčevskih organizacij ljubljanskega Posavja. V imenu borčevske

delegacije je Janez Dremelj izročil slavljenču sliko, delo Štefana Horvata, ki ponazarja pokrajino s pohoda 2. grupe odredov. V daljšem pogovoru se je tovariš Kraigher zanimal za življenje in delo borcev ter njihov socialno zdravstveni položaj. O tem ga je natančno seznanil Ivan Božič, predsednik občinskega odbora ZZB NOV Bežigrad.

Dušan Rebolj

Poudarek učinkovitosti organizacije

V Ljubljani se je v ponedeljek 8. oktobra sestal predsedstvo republiške konference Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. Obravnavalo je vrsto vprašanj, s katerimi bi se povečali učinkovitost delovanja organizacije na terenu. Več o seji preberite na zadnji strani.

»Tovariš, osebno si odgovoren...«

Niso samo na skupščini IMF (mednarodnega monetarnega fonda) spoznali, da imajo več besed kot denarja. Pri nas, v jugoslovanskem gospodarstvu, se s tem dejstvom srečujemo že vrsto let. Podatki SDK kažejo, da se je prav podobno dogajalo pri vsaki od desetih največjih naložb v osemdesetih letih.

Bodimo natančni: Metalurški kombinat Smederevo, hladna valjarna II. faza, so začeli graditi 1979. leta. Načrtovana vrednost 63,2 milijarde dinarjev (seveda novih), prekoračitev naložbe 55,2 milijarde dinarjev. TE Drmno pri Kostolcu so začeli graditi 1977, in naj bi stala 47,8 milijarde dinarjev, pa bo treba primakniti še 38,5 milijarde. Na površinskem kopu pri Kostolcu so pozabili prišteti še 25,5 milijarde dinarjev prekoračitev k načrtovani vrednosti 27,2 milijarde dinarjev. INA Petrokemija Kutina iz leta 1978 naj bi stala 26,8 milijarde, prekoračitev pa so »prispevale« še 16,4 milijarde. V HE Đerdap II so se »ušteli« ob naložbi 26,8 milijarde za 21,2 milijarde dinarjev. »Slavni« Feni iz Kavadarcev, ki je šel v stečaj, iz stečaja pa gre lahko le še na odpad, ni stal 25,9 milijarde dinarjev, ampak še 22,7. Dina na Krku iz leta 1977 ni stala 24,1 milijarde din, ampak 5,5 milijarde več, da so naredili komaj eno tretjino načrtovanega. NE Krško so začeli delati 1974 in naj bi stala 23,5 milijarde dinarjev, stala pa je 16,2 milijarde več. TE Nikola Tesla Obrenovac II je k 19,8 nabrala 15,6 milijarde dinarjev prekoračitev, RMK Kosovo B, Dbi-lić pa k 19,6 še 12,9 milijarde dinarjev.

Seveda je temu primeren tudi seznam naložb, ki nimajo denarnega kritja. Takole jih razvršča SDK: MK Smede-

revo, Kostolac, Kop, Kolubara TE, MK Smederevo, program jeklo, Kostolac TE, HE Đerdap II, TE Obrenovac II, Rudnik lignita Titovo Velenje, ki mu manjka 5,4 milijarde ali skoraj pol potrebnega denarja, HE Đerdap sistem zavarovanja, Kolubara rekonstrukcija deponije premoga... Skupaj več kot 90 milijard dinarjev!

Se pred strogo finančno analizo SDK Jugoslavije je bilo dobro znano in velikokrat povedano, na vseh ravneh, da je avtarkičen, samozadosten razvoj občin in posameznih regij eden vzrokov zgrešenih naložb. Pri nas je prava redkost, da gospodarski objekt dogradijo v načrtovanem času, zaradi zamujanj so termoelektrarne, ki jih gradimo in jih seveda moramo graditi, štirikrat dražje.

Brez naložb seveda ne gre! Brez njih ni razvoja, ni razvojnega zamaha. Toda. Za zamude, za zgrešene naložbe, za zidanje spomenikov in zidov, za katerimi nastaja le izguba, je nekdo vendarle kriv.

Ko so v Makedoniji zaprli Feni, največjo naložbo v republiki »vseh časov«, ki naj bi bila silen zagon gospodarstvu, ostala pa je samo kup izgube in razočaranja, je bil šok tako hud, da ljudje niso mogli verjeti. Vendar sta bila klic in zahteva po ugotavljanju odgovornosti vse glasnejša. Tako je na seji vseh treh zborov makedonske skupščine komisija, ki ugotavlja, kdo je kriv za Feni, poročala, da osebna odgovornost ne sme mimo predsednika izvršnega odbora, predsednika kreditnega odbora in generalnega direktorja Stopanske banke, ki so bili na »čelu«, ko so sprejemali sklep in odločitve o gradnji giganta, ki je klavarno končal. Komisija je spoznala, da so na sejah CK ZK Makedonije trezneži govorili proti gradnji

Feni, pa so jih utišali ali preprosto prezrli. Komisija je spoznala, da tudi republiški izvršni svet ni upošteval navodil skupščine od 11. maja 1973, ko so zahtevali, da se sklep o gradnji sprejme po strokovnih recenzijah in zagotovilih investitorja in ne »na pamet«. Zato komisija zahteva, da skupščina začne postopek o ugotavljanju odgovornosti tedanjega predsednika skupščine Nikole Minčeva, tedanjega predsednika izvršnega sveta skupščine dr. Ksente Bogoeva in podpredsednika Dragana Zaharijevskega. Komisija zahteva tudi, da pri ugotavljanju odgovornosti vsi organi, od občine do CK ZKM, pohitijo in pričakuje poročila do srede tega meseca.

Odločnost komisije preseneča le tiste, ki so se mislili, da bo tudi v sedanjih časih osebna odgovornost za napake razvojenela in zbledela v dovčerašnjih zagotovilih, da so napake »pač slika tedanjih časov«, da so bili »drugi časi«, da se drugače »ni dalo«, da so odločali vsi in ne en sam... Primer »Fenija« in primeri iz Srbije, kjer ugotavljajo odgovornost za naložbe v tovarne iverk, ki so šle po vrsti v stečaj, kljub strokovnim »utemeljitvam« uglednih strokovnjakov, priča, da je takšnemu sklicevanju na razmere, čase in podobno odklenkalo za vselej. Vsaj upati je, da je to res tako. In pri tem ne gre za »rezanje glav«. Prav »nedotakljivost« posameznih uglednih funkcionarjev je zagotovilo, da bo tako ZK kot družba v celoti z ugotavljanjem odgovornosti za opravljeno ali neopravljeno delo utrdila svoj ugled pri ljudeh, pri delavcih, ki bodo morali plačati izgube, napake, dolgov.

Ivan Vidic

Ločnica sever – jug

Med vsemi težavnimi in zapletenimi problemi, ki so se nagrmadili v povojnem času nad mednarodno življenje, zavzemajo brez dvoma enega izmed prvih mest vprašanja, ki izvirajo iz velikanskih razlik, ki ločijo svet na dva dela, na bogati sever in revni jug. Ves razvoj svetovnega gospodarstva zlasti v zadnjih nekaj letih potrjuje, kako se ta ločnica med dvema deloma istega sveta vse bolj pogloblja. V sedanjem času je eno izmed najbolj vidnih in hkrati najbolj zaskrbljujočih znamenj takega negativnega razvoja svetovnega gospodarstva velikanska zadolženost dežel v razvoju, ki je že presegla 800 milijard dolarjev. So države, tiste najbolj revne med revnimi, katerih letne obveznosti za odplačevanje dolgov presegajo že celo tri četrtine vrednosti njihovega izvoza. Kako naj take države napredujejo, kako naj se otepajo z inflacijo in vsemi drugimi težavami, ni potrebno dosti razlag.

Hkrati s takim vse prej kot normalnim stanjem v svetovnem gospodarstvu pa je prav to gospodarstvo ta čas stopilo v novo obdobje svojega razvoja, v obdobje nove tehnološke revolucije. Ta se kajpada omenuje zgolj na razviti, bogati del sveta. Prizadevanje za premagovanje gospodarskih zagat, ki so se tudi lotile celo gospodarsko razvitih delov sveta, je države tega sveta napotilo, da se lotevajo odločilnih sprememb in premi-

kov v postavljanju nove najsodobnejše tehnološke baze, ki naj zagotavlja nov hitrejši gospodarski napredek. Zunanji izraz teh preobrazb na področju tehnologije je huda cena, ki jo mora plačevati delavski razred razvitih držav v obliki velike brezposelnosti. Modernizacija, ki naj jo prinese tehnološka preobrazba gospodarstva, terja svoje žrtve v visoki stopnji brezposelnosti. Ta proces zato lahko izpeljejo samo tiste politične sile, ki so na strani lastnikov kapitala, ko se loteva tehnoloških preobrazb. Od tod pojav konservativnih režimov in izstiskavanje z oblasti delavskih ali drugih bolj naprednih sil v vrsti držav, od Velike Britanije, zahodne Nemčije do samih Združenih držav Amerike. Francija, kjer je na vladi delavska stranka, je bila postavljena pred izbiro, ali ustreči delavcem in jim zagotoviti delo ali kapitalističnim družbam in podpreti njihovo tekmo z ostalim svetom za modernizacijo, je žrtvovala interese delavcev.

Tehnološka revolucija hkrati vse bolj občutno vpliva tudi na stanje v mednarodnih odnosih, in to ne samo gospodarskih, pač pa njen odsev sega tudi na politično področje. Izraz tega je okrepljena tekma med velesilama za vplivna območja in nadvlado nad posameznimi deli sveta. Novost, ki jo je prinesla tekma, kdo bo koga prehitel v tehnološkem razvoju in se povzpел na

najvišjo stopnico, je v tem, da je tam tekma zajela celo odnose med zavezniki znotraj blokov. Zahodna Evropa je danes v znamenju ostrih bitk za tehnološki napredek kar v dveh smereh: po eni strani z Združenimi državami, na drugi pa z Japonsko. Hkrati teče boj za hitrejši razvoj tudi med Japonsko in Združenimi državami.

V ta vrtinec so, hočeš nočeš, potegnjene tudi dežele v razvoju, ker pa je večina njih v sklopu nevrščenih sil, je moč trditi, da nevrščene države neposredno zadeva, obstoječa bitka za boljšo, sodobnejšo tehnologijo, ki naj za dolgo dobo, odloči ne le o gospodarskem pač pa tudi o političnem mestu vloži posameznih držav v svetu. Novo dejstvo, ki se ga morajo nevrščeni zavedati, je v tem, da niso le predmet političnega boja blokovskih sil za vplivna območja, pač pa tudi predmet tekme za tehnološki razvoj. Očiten je namen bogatih držav, obdržati ves nerazviti del sveta še naprej v podrejenem položaju in celotno svetovno gospodarstvo v sedanjem obdobju tehnološke revolucije, ki naj preobrazi gospodarsko podobo sveta, urediti tako, da bodo dežele v razvoju še naprej prisiljene capljati za razvitimi in biti od njih v stalni odvisnosti, z vsaj 20-letno zamudo v razvoju tehnologije.

Drago Košmrlj

Iz govora Franceta Perovška ob odkritju obeležja pohodu 5. SNOB Simona Gregorčiča v Slovensko Benečijo

Brigada je izpolnila svoje poslanstvo

Spomladi letos je minilo 41 let od ustanovitve prvih dveh narodnoosvobodilnih brigad na Primorskem. Z nastankom 5. slovenske narodnoosvobodilne brigade Simona Gregorčiča in 6. Ivana Gradnika je Primorska požela izredno bogate sadove skoraj dvoletnega oboroženega boja proti italijanski okupatorski fašistični državi. Ta oboroženi boj je zasnovala in vodila Osvobodilna fronta slovenskega naroda, ki se je razrasla in globoko zakoreninila širom po vsej Primorski.

Osvobodilna fronta je tako dala več kot dvajsetletnemu odločnemu odporu Slovencev proti italijanski okupaciji tega dela Slovenije celotno idejnopolično, organizacijsko in vojaško podobo. S preraščanjem partizanskih enot na Primorskem v obe brigadi je narod-

noosvobodilni boj na teh tleh tako rekoč čez noč prešel v novo etapo. Celoten razvoj narodnoosvobodilnega gibanja in še posebej boj partizanskih enot na Primorskem je namreč do ustanovitve obeh brigad dosegel takšen obseg, da je praktično že odpravil staro jugoslovansko-italijansko mejo in ustvaril politično in vojnoperativno celoto, s skoro pretežnim delom Slovenije. Ob ustanovitvi pa sta brigadi Simona Gregorčiča in Ivana Gradnika dobili povelje, naj izbrišeta tudi staro avstrijsko-italijansko mejo in prodrejo v Slovensko Benečijo, ki je bila že od 1866 pod italijansko okupacijo. Brigadi sta imeli nalogo, da tja preneseta plamen oboroženega upora ter tako tudi v tem delu naše domovine ustvarita možnosti za uresničitev dav-

nih stremeljenj Slovencev, da si končno vsi, kolikor jih je, postavijo enotno streho nad glavo v svobodni, zedinjeni Sloveniji.

Prilpadniki brigade Simona Gregorčiča in drugi občani smo se danes zbrali na tem kraju, da zaznamujemo začetek velikih dejanj, s katerimi je naša brigada začela uspešno uresničevati to svoje poslanstvo. Čez viseči most, ki je bil prav na istem kraju kot sedanj, smo šli v noči med 8. in 9. majem 1943 na desni breg Soče in nato čez Kolovrat in Matajur v Slovensko Benečijo. Zato ta most simbolizira vso odločnost in neustavljivo moč naše brigade, s katero se je lotila svoje naloge na tem pohodu. Kajti, brigada se ni vrnila na levi breg Soče prej, preden ni v celoti uresničila vse, kar ji je bilo ukazano s pove-

ljem glavnega poveljstva slovenske partizanske vojske. Že naslednji dan po prehodu tega mostu je na Kolovratu vzdržala strahovit celodnevni napad številno in oboroženo veliko močnejše italijanske vojske, vdrla skozi njen obroč in nato prodirala samo svojemu cilju naproti. Prišla je v slovenske beneške vasi, se nato podnevi prebila čez Nadižo na Črni vrh, nato spejela in zmagovito končala silovit spopad z italijansko vojsko na Špiku, vzdržala obkolitev v Drnoli in končno s svojimi manjšimi skupinami vnovič prodirala v Benečijo, njena izbrana enota pa pod vodstvom komandanta brigade celo v Režijo. Prav brigada Simona Gregorčiča je prva prinesla med Slovence v Slovenski Benečiji plamenico oboroženega upora, zbudila up

vsem, ki so tam ohranili svojo narodno zavest, in dala novo obzorja tistim, ki so zaradi skoraj osemdesetletne italijanske okupacije narodnostno otopeli. To poslanstvo brigade so potem, ko je bil njen pohod končan, prek vsega poletja 1943 nadaljevale tri izrazito politično-organizacijsko usmerjene karavle. Tudi te karavle so sestavljali pripadniki brigade, ki je obsegalo predele Slovenske Benečije in Breinjski kot.

Ob priložnostih, kakršna je današnja, ni možno obširneje opisovati bojne poti brigade Simona Gregorčiča od njene ustanovitve 1. maja 1943 pa do razformiranja v avgustu istega leta, saj gre za kratke, vendar izredno aktivne mesece njenega obstoja. To je bil čas, ko se je nenehoma premikala in spopadala s številčno in dobro oboroženo italijansko vojsko v najhujših terenskih razmerah, polnih nenadnega dogajanja in presenečenj. Če bi hotel izčrpneje povedati vsaj del

vsega tega, bi moral imeti na voljo mnogo časa. Toda to niti ni potrebno spričestva, da je pohod brigade že izčrpno opisan v lanskem letu izdani knjigi dr. Toneta Ferencja »Primorska pred vseljudsko vstajo 1943« in že prej v spominih Ivana Suliča – Iztoka, ki so izšli 1978. leta. Poglavitno je, da na današnjem srečanju osvetlimo bistveno. To pa je, da je 5. SNOB Simona Gregorčiča leta 1943 pred kapitulacijo Italije izpolnila svoje poslanstvo prek vseh pričakovanj. Ta ugotovitev ni nikakršna priložnostna fraza, temveč temelji na sledečih dejstvih.

● Brigada Simona Gregorčiča je zaradi nekaterih nepredvidenih okoliščin, ki terjajo še dodatno zgodovinsko raziskavo, sama prodrla v Slovensko Benečijo, in ne skupaj z Gradnikovo, kot je bilo prvotno določeno. Gregorčičeva brigada je tako v izredno težkih razmerah ob nenehnem zasledovanju in spopadanju v celoti izpolnila tisto, kar je bilo predvideno v povelju obema brigadama za pohod v Slovensko Benečijo. Ta pohod je kljub izre-

Indijski predvolilni spektakel

Samo štiri mesece pred rednimi parlamentarnimi volitvami indijsko politično sceno na novo pretresajo nemiri, množične stavke in val nezadovoljstva. Ministrska predsednica Gandhijeva je na ljudskem zborovanju v Bangaloru poudarila pomembnost predsedniškega sistema oblasti, za nemire v zvezni državi Andra Pradeš pa je obtožila opozicijske sile. Indijske vojaške enote so na Indirin ukaz zapustile sikhovski Zlati tempelj v punjabski prestolnici Amritsar, vlada v Delhiju pa je s tem dejanjem vsaj začasno preprečila napovedan pohod desetstisočev za osvoboditev templja.

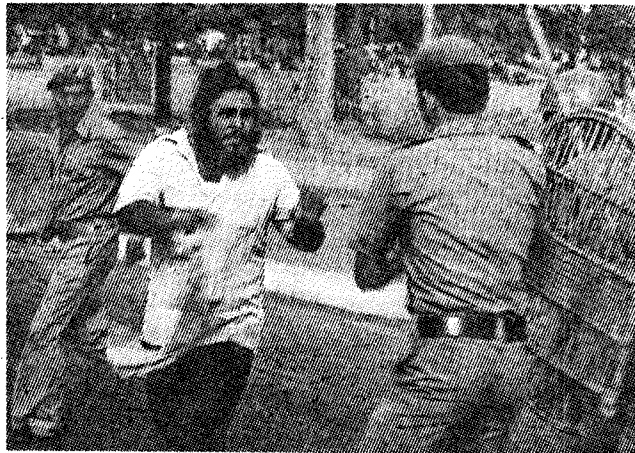
Čeprav še ni jasno, ali bodo volitve morda že novembra letos, pa je prav gotovo, da se izteka petletni mandat sedanjega parlamenta, v katerem ima vladajoča Kongresna stranka dvotretjinsko večino. Da je politični spektakel, se pravi parlamentarne volitve, pred durmi, potrjujejo tudi nedavni politični manevri in povsem zavestno zaostrovanje spopadov med vladajočo stranko in opozicijskimi skupinami. V spominu so še vedno žive slike spopadov v Punjabu (napad na Zlati tempelj je terjal tisoč žrtev, nadalje zrušitev lokalnega parlamenta v Džamuju in Kašmirju, ob tem in še čem pa se še zdalec ni polegla niti ena novejših političnih afer v državi Andra Pradeš. Ponovna rehabilitacija voditelja lokalnega parlamenta Rama Raa, še bolj pa njegova poprejšnja politična ohromitev burita strasti tamkajšnjega prebivalstva. Razplet dogodkov spremljajo srditi spopadi med hindujci in muslimani. Samo v glavnem mestu Hyderabadu je minuli mesec padlo petdeset žrtev.

Za boljše razumevanje moramo vedeti, da je stranka Telugu Desam, ki ima v južni državi Andra Pradeš večino, na lanskih lokalnih volitvah močno porazila Kongresno stranko, ki je nekoč ravno v Andri imela svoje močno oporišče. Spomnimo se nadalje, da je politična ohromitev Ram Raa povzročila toliko večji politični škandal, kajti 61-letni moža-

kar, sicer filmski igralec, je v 35-letni karieri odigral osrednje vloge v vsaj tristoletih filmih. V njih je poosebljal številna indijska božanstva. Ravno zato je bil med prebivalstvom toliko bolj priljubljen. Raova politična rehabilitacija je za Indirino Kongresno stranko hudo neprijetna, hkrati pa meče senco na tolikokrat prisegano močno razvito indijsko demokracijo. Zastavlja se vprašanje, kako bodo najnovejši dogodki vplivali na volitve in na možnosti za ponovno Indirino zmago. Kongresna stranka, ki ima v indijskih zveznih državah še vedno večino, je z najnovejšim dejanjem kot tudi s številnimi prejšnjimi sicer razcepljeni opoziciji zadala hud udarec. Hud tudi zato, ker opozicija za sedaj še nima močne osebnosti, ki bi jo lahko združila, kot je to leta 1977, ko je bila Indira Gandhi poražena, storil karizmatični Dajaprakas Narayan.

Številni komentatorji, tako indijski kot tuji, dopuščajo možnost, da je bila Gandhijeva celo prisiljena v navedene politične premike, kajti Rama Rao, kot tudi odstranjeni Farook Abdulah v Džamuju in Kašmirju sta bila menda med najbolj neposlušnimi opozicijskimi voditelji. Prav Rao in Abdulah sta nasprotovala vojaškemu posegu v Zlatem templju in sta pač za svojo politično neposlušnost morala odleteti. Gotovo se ob tem vsiljuje tudi druga možnost, namreč da

je njun prisiljen odstop lahko tudi posledica slabosti in razdora v samih opozicijskih, zlasti regionalnih strankah, ki se močno razhajajo zaradi lokalnih apetitov. V tem smislu bi bilo moč razumeti tudi Indirino izjavo, češ da opozicija nima niti enotnega programa niti enotnega in sposobnega vodstva.

Obračun s sikhovskim demonstrantom

Da je politično razmerje sil blizu vrelišča, potrjuje tudi množično izvajanje določil zakona iz leta 1980, se pravi tistega o državni varnosti. Njegovo besedilo namreč dopušča lokalnim oblastem, da po svoji presoji zaprosijo sumljive osebe brez obsodbe za dobo enega leta. Sam zakon je že pred leti obsodilo več priznanih indijskih pravnikov in javnih delavcev, kajti očitno je, da gre za izredno koncentracijo državne oblasti, hkrati pa njegovo izvajanje pomeni vodo na mlin tistim izjavam ministr-

ske predsednice, ki govore o skorajšnjih možnostih za uvedbo predsedniškega sistema oblasti na indijsko podcelino.

Sedanje razmere v Indiji je deloma omilil umik vojaških enot iz sikhovskega Zlatega templja v punjabski prestolnici Amritsar. Delhijska vlada je s tem popustila pred sikhovskimi grožnjami in tako začasno preprečila pohod desetstisočev za osvoboditev templja. Dejanje bo brez dvoma prispevalo k popuščanju napetosti v Punjabu. Ob tem pa se moramo spomniti, da je v junjski akciji indijskih posebnih enot, ki so napadle najsvetejše mesto vseh Sikhov, padlo skoraj ti-

Kongresno stranko in opozicijo.

Po oboroženem napadu so se ideje sikhovskih ekstremistov o čistosti punjabskega ozemlja (ekstremno krilo se zavzema za Khalistan – deželo čistih) pridružili tudi manj vneti in do takrat zvezni vladi lojalni pripadniki sikhovske skupnosti. Njihove ozemeljske, religiozne in verske zahteve so bile spričo zasedbe Zlatega templja in izbruha verskega ekstremizma potisnjene ob stran, kajti petnajst-milijonska sikhovska skupnost, ki v indijskem javnem in političnem življenju zaseda najpomembnejša mesta v vojski, policiji, gospodarstvu in upravnopolitičnih telesih, se je osupljivo spraševala o svojem nadaljnjem mestu in vlogi na indijskih tleh.

Vlada v Delhiju je večino očitkov zavrnila, češ da je sikhovski ekstremizem ogrožal celotno indijsko skupnost, krvava lekcija pa je bila nujna tudi zato, ker je pomoč skrajnežem menda dotekala tudi iz Pakistana.

Kljub temu da je ministrska predsednica v skupnih pogajanjih s peterico sikhovskih svetih mož morala popustiti, pa še nadalje vztraja pri pogajanjih o vseh verskih vprašanjih, nikakor pa ne o tistih, ki bi utegnili imeti daljnosežne posledice v indijskem političnem življenju. Pogajanja o nadaljnjem urejanju razmer v Punjabu ostajajo še nadalje negotova, toliko bolj, če vemo, da so bila do zdaj neuspešna tudi tista z opozicijsko stranko Akali Dal in da je indijska

vojska kljub umiku iz Golden Templa še vedno v stalni pripravljenosti na vsem punjabskem ozemlju.

Umik vojske iz svetišča je poleg sikhovskih groženj o množičnem pohodu za njegovo osvoboditev narekovala politična napetost v samem Punjabu kot tudi na vsem indijskem ozemlju, verjetno pa je tudi del predvolilne politične strategije. Čez noč sikhovskega problema, ki se poraja vse od njegove utemeljitve kot sinteze hindujstva in islama v 16. stoletju, ne bodo rešili. Indirino dejanje zasedaj pomeni samo enega od korakov na poti do pomiritve, hkrati pa potrjuje zgodovinsko izkušnjo, da se na prvi pogled sila zapletene in celo tragične zadeve v indijski skupnosti daje urediti samo na Indijcem značilen način.

Ko presojamo indijski predvolilni boj, moramo še poudariti, da so omenjeni manevri v indijski politiki že skorajda pravilo. Novost se v zadnjem času kaže predvsem v dejstvu, da so se do zdaj spajale, krepile ali ločevale velike stranke vseindijskega pomena in vpliva, letos oziroma lani pa je predvolilni boj zajel tudi regionalne stranke, ki so še do pred kratkim ostajale zunaj političnih iger.

Ker splošne volitve še niso razpisane, se utegne zgoditi, da jih bo ministrska predsednica v imenu enotnosti in varnosti prestavila, povsem na dlani pa je, da bodo ene najbolj žgočih doslej.

Miha Lamprecht

Spominsko obeležje zletelo v zrak

Močna eksplozija, ki je odjeknila v ponedeljek v bližini Muljave, je raznesla spominsko obeležje, ki ga je 1971. leta postavila muljavaska krajevna borčevska organizacija v spomin na štiri padle partizane. Na marmorni plošči obeležja je bilo zapisano: »Po izdajstvu so 29. 12. 1944 tu pod streli iz zasede belogardistov izgubili življenje Alojz Bučar, Milan Kušar, Ivo Alič in neznani tovariš«. Organi za notranje zadeve raziskujejo primer, o čemer vas bomo še natančneje obvestili.

dno hudim razmeram in bojem na Kolovratu, preboju čez Nadižo pri Stupici, zmagovitem spopadu na Špiku in obkolitvi v Drnoli, končala kot organizirana, kompaktna formacija, ki je imela glede na vse dogajanje v okviru celotne operacije izredno malo izgub. Prav to, da bistvenih izgub ni imela, je

Zbrane je pozdravil tudi Franc Črnugelj-Zorko, vsem domačinom še iz vojnih dni poznani komandant in komisar

redkost, v primerjavi s podobnimi pohodi nekaterih drugih enot. Tega uspešnega konca njenega pohoda ne more v ničemer zmanjšati nesrečna odcepitev 1. bataljona, ki je na pohodu iz Dr-

nohle na Mijo (Mejo), izgubil zvezo z glavnino in ob vračanju na izhodišče pohoda doživel tragedijo. Pohod je bil namreč takrat, ko se je to zgodilo, že izvršeno dejstvo največjih razsežnosti in njegov učinek je bil tolikšen, da je trajno odmeval med Beneškimi Slovenci, v Furlaniji in širom po Primorski, pri sovravniku pa zbudil veliko vznemirjenje in zaskrbljenost.

● Poveljniški kader Gregorčičeve brigade je na čelu s svojim komandantom pokazal, da je bil več kot dorasel težkim nalogam, ki so se kot nezadržan plaz iz dneva v dan in iz ure v uro zgrinjale nad brigado. Res je, da je imel brigadni poveljniški kader tudi oporo v navetih namestnika komandanta glavnega štaba Jaka Avšiča, ki se je tudi udeležil pohoda. Toda v vseh odločilnih in kar usodnih treutkih za brigado so komandant brigade, komandirji čet in drugi starešine Gregorčičeve brigade samostojno, po svoji presoji in iznajdljivosti ter z izjemno osebno hrabrostjo kot neločljivim delom poveljevanja obvladovali in razrešili vsak položaj. Prav ta kader je uspel vedno obdržati izredno visoko bojno raven brigade in jo v popolnoma nepoznanem okolju obvarovati pred vsakim presenečenjem sovražnika. To se je pokazalo na Kolovratu, pri preboju čez Nadi-

žo, na Špiku in v Drnoli. Seveda pa vse to ne bi bilo možno doseči, če ne bi bila bojna raven borcev že ob ustanovitvi brigade na zelo visoki ravni. Vse to daje odgovor na vprašanje, čemu ej brigada, brez poprejšnjega poznavanja šterena, brez vodnikov na poti in samo s pomočjo kompasa in kart specialk uspela učinkovito operirati na ozemlju, ki je bilo zanjo čisto novo in brez tistega zaledja na terenu, ki je bilo prvi pogoj za kakršnokoli partizansko bojevanje.

● Pohod Gregorčičeve brigade v Slovensko Benečijo je odmeval tudi med italijansko demokratično in protifašistično usmerjeno javnostjo v Furlaniji. Močne korenine kasnejšega tesnega skupnega sodelovanja in boja z italijanskimi protifašisti in partizani po kapitulaciji Italije prav gotovo segajo v te pomladanske in poletne mesece 1943. leta. Naš pohod v Benečijo je še povečal up že upirajočih se italijanskih protifašistov v končni zlof fašizma, ki se je začel prav poleti 1943. leta s padcem Mussolinija. Kajti naše geslo je bilo: boj proti fašizmu, za osvoboditev in združitev Slovencev v skupni domovini ter za enakopravno sodelovanje z italijanskim narodom po vojni. Kljub dvajsetletnim krivicam Slovenci na Primorskem, zlasti pa njihova partizanska vojska niso poznali nacionalizma in ma-

ščevalnosti, saj so njihov boj navdihovala tudi socialistična revolucionarna načela.

Vsa našeta dejstva marsikoga od udeležencev pohoda še danes spodbujajo k premišljanju, ki nas je glede upravičenosti razformiranja brigade spremljalo že takrat, ko je bila v začetku avgusta 1943 brigada Simona Gregorčiča razpuščena in delno pridružena Gradnikovi, delno pa razporejena v nove enote na Primorskem. Že takrat smo nekateri mislili, osebno pa to še danes, da je bila ukinitve Gregorčičeve brigade napaka, saj je šlo za enoto, ki je z velikim uspehom izvršila to, kar ji je bilo naloženo ob njeni ustanovitvi. Zgodovina našega NOB

namreč kaže, da brigade, ki so v posebno težavnih okoliščinah uspešno delovale, niso bile razpuščene, temveč so bile glede na izgube spopolnjene z novimi borci in s svojim obstojem in akcijsko močjo so dajale vsemu nadaljnjemu boju nove navdih. Brigado bi bilo možno številčno povečati na ustrezno raven že z njenim 3. bataljonom, ki se pohoda ni udeležil in je v tem času operiral na Krasu. Ponovna obnove brigade Simona Gregorčiča po kapitulaciji Italije zato ni mogla v celoti nadomestiti tistega, kar je nastalo z njeno razpustitvijo. Ustanovitev 5. SNOB Simona Gregorčiča 1. maja 1943 in njena bojna pot v Benečijo ter ak-

tivnost vse do razformiranja, je namreč predstavljala uspešno zaokroženo celoto, ki je naravnost zahtevala nadaljnjo nepretrgano rast njene bojne in politične učinkovitosti.

Prav zato je obeležje, ki ga danes tukaj odkrivamo, toliko pomembnejše. To obeležje bo še dolgo v prihodnost simbolično spominjalo na tiste lepe prvomajske dni 1943, ko je 5. slovenska narodnoosvobodilna brigada Simona Gregorčiča v neposredni bližini rojstnega kraja velikega slovenskega pesnika, čigar ime je nosila, prešla Sočo, ki jo je v svoji pesnitvi preroško vtikal v napoved o odločilnem in zmagovitem osvobodilnem boju slovenskega naroda. S Kolovrata se je po dolini te čudovite reke razlegala prava melodija Gregorčičeve pesmi o Soči, saj je boj borcev njegove brigade na tem gorskem grebenu dokazoval, da se je tehnična usode končno le nagnila v korist slovenskega naroda. Kako zelo smo se vsega tega zavedali borci Gregorčičeve brigade, pove tudi to, da smo se pred nočjo tistega dne, ko smo prešli ta most, ustavili v pesnikovi rojstni hiši. Vsak zase in vsi skupaj smo se poklonili njegovemu spominu. Ko smo nato odšli proti bregu Soče, smo se še globlje zavedali, da je prav naša brigada eden od neposrednih uresničevalcev njegovih pre-roških napovedi.

Prvi komandant 5. brigade Simona Gregorčiča Albert Jakopič-Kajtimir je odkril spominsko obeležje, ki bo odslej na Kamnem spominjalo mimoidoče na pohod te brigade v Slovensko Benečijo.

(Primorski dnevnik – 2. oktobra 1984)

Uspešno izveden seminar

V Domu JLA v Ljubljani so se na enodnevem seminarju zbrali organizatorji obrambno-samozaščitnega izobraževanja in idejnopolitičnega usposabljanja rezervnih vojaških starešin iz vseh občinskih organizacij ZRVS. Namen seminarja je bil dogovor o enotnem usposabljanju ZRVS v prihodnjem letu. Srečanje je pripravila republiška konferenca ZRVS.

Predsednik RK ZRVS Slovenije Stane Kotnik je navzoče seznanil z vsebino in cilji seminarja ter pri tem poudaril pomembno vlogo, ki jo imajo organizatorji usposabljanja v občinah. Predvsem je pomembno, da zagotovijo kvalitetne priprave pri organizaciji in izvedbi predavanj, seminarjev in praktičnega dela pouka RVS kot tudi pri preverjanju znanja. Motivirati morajo člane, da se še intenzivneje individualno usposabljaajo za naloge s področja SLO in družbene samozaščite, zlasti za naloge, ki jih imajo kot vojaški obvezniki v oboroženih silah. Pri usposabljanju jim bo

v pomoč vojaško strokovna literatura, ki jo prejemajo OK ZRVS, štabi teritorialne obrambe in drugi, kot tudi obrambno-vzgojni tisk Naša obramba, Obramba in zaščita, TV-15 Naš tovariš in drugo. Pomembno je, da organizacije ZRVS posvetijo posebno skrb zlasti rezervnim vojaškim starešinam pri pouku ter sproti analizirajo vse pomanjkljivosti organiziranih oblik pouka.

V nadaljevanju seminarja so se seznanili z vojaško-političnim položajem v svetu, s Smernicami za usposabljanje delovnih ljudi in občanov v krajevnih skupnostih, ozdih ter z vsebino in načrti

usposabljanja za vse vrste šol, specializiranih enot za zveze, civilne zaščite, enot narodne zaščite in drugih, ki bodo organizirani v Republiškem centru za obrambno usposabljanje, v regionalnih in občinskih centrih, v delovnih organizacijah in na šolah. Ker je obveznost vseh delovnih ljudi in občanov, da preučijo in spoznajo strategijo oboroženega boja, je bil osrednji poudarek seminarja posvečen tej tematiki. Udeleženci so se seznanili s poudarki iz priprav na oboroženi boj in z načeli izvajanja oboroženega boja. Posamezne naloge in vsebino pri usposabljanju je treba realizirati zlasti pri praktičnem usposabljanju rezervnih vojaških starešin, ki bi bili tako tudi nosilci prenašanja in pojasnjevanja teh nalog na delovne ljudi in občane.

V pripravi za organiziranje

in izvajanje usposabljanja ter preverjanja znanja rezervnih vojaških starešin je organizator usposabljanja predlagal udeležencem, naj bi preučevanje celotne tematike iz obveznega dela programa za leto 1985 organizirali v obliki seminarjev, kjer bi skupine do 30 rezervnih vojaških starešin obdelale posamezna vprašanja tako, da bi poprej individualno preučili določeno tematiko oziroma vprašanja, jo nato na seminarju pregledali, praktično pa izpeljali na terenu, upoštevajoč pri tem specifičnosti krajevnih skupnosti, ozdov in drugih okolij, kjer živijo in delajo rezervni vojaški starešine.

Udeleženci so si ogledali še poučne filme, ki bi bili primerni za popestritev pri vseh oblikah usposabljanja v občinah. Za vse teme so udeleženci prejeli tudi ustrezna gradiva. Seminarja se je udeležilo 110 organizatorjev usposabljanja iz vseh občin. **Š. V.**

Program dela mestne konference ZRVS Maribor

Idejnopolitično izobraževanje ter splošno vojaško samozaščitno usposabljanje rezervnih vojaških starešin sta osnovna naloga v programu dela mestne konference ZRVS Maribor. Od usposobljenosti RVS sta neposredno odvisni uspešnost in učinkovitost organizacije pri obrambnih pripravah celotne družbe, še posebej pa pri obrambnem in samozaščitnem usposabljanju prebivalstva kakor tudi prispevek v nadaljnjem podružbljanju SLO in DS.

Rezervni starešine mariborskih občin so letos aktivni v družbenopolitičnem življenju, v samoupravnih organih, delegatskih skupščinah, v obrambnih krožkih in drugod. Mariborski rezervni starešine v posameznih občinah in v mestu pripravljajo tudi letos vrsto akcij, ki prispevajo pomemben delež k podružbljanju SLO in DS. Člani organizacije se tudi aktivno vključujejo v akcijo NNNP kot mentorji, nosilci, organizatorji in izvajalci različnih dejavnosti in obveznosti s področja SLO in DS. Med nekaterimi oblikami velja omeniti akcije, ki povezujejo mladino in vojake v JLA. To so obiski na obmejnih karavlah, pogovori z mladimi starešinami JLA, partizanski mitingi, obrambni dnevi, obrambni krožki in druge oblike dela.

Posebno skrb namenjajo RVS usposabljanju za SLO in DS mladih, ki ne obiskujejo srednjega usmerjenega izobraževanja. Sodelujejo tudi v obrambnem in samozaščitnem usposabljanju prebivalstva, zlasti mladine. Pri tem posebej skrbijo za razvijanje varnostne in samozaščitne kulture, negovanje bratstva in enotnosti in obrambno in samozaščitno usposabljanje mladih na mladinskih delovnih akcijah. RVS se seznanjajo tudi s pomniki NOB in skrbijo skupaj z ZB tudi za njihovo urejenost. Za pridobivanje mladih za poklice in prostovoljce teritorialne obrambe

organizirajo obiske v enotah JLA in pogovore z mladimi starešinami JLA. Mestna konferenca ZRVS se je zavzela tudi za hitrejšo, učinkovitejšo in kvalitetnejšo urejevanje problemov strelstva v Mariboru.

Preverjanje znanja organizirajo po končanem letnem programu izobraževanja in usposabljanja. Preverjanje znanja je tudi priložnost za dopolnjevanje in utrjevanje pridobljenega znanja in za pojasnilo nekaterih odprtih problemov. V Mariboru se zavzemajo, da preverjanje znanja ne bi bilo klasično šolsko.

Na osnovi teh vprašanj pravijo testne pole, ki jih RVS rešujejo ob sklicu. Takšno nalogo pa pošiljajo RVS na dom, da jo lahko temeljito preučijo in imajo čas za zagovor naloge od 10 do 14 dni. Po rešenih testnih vprašanjih in zagovoru takšne naloge popestrijo preverjanje znanja s streljanjem ali podobnimi aktivnostmi.

Tudi kadrovskim in organizacijskim problemom namenjajo skrb in jih rešujejo sproti. Organiziranost bodo še naprej prilagajali prostorskemu preoblikovanju temeljnih samoupravnih skupnosti. Kjerkoli so možnosti, bodo ustanavljali krajevne konference ZRVS. Samoupravna sodišča občinskih konferenc ZRVS bodo v svoje metode dela vgradile zlasti preventivno delovanje pri odpravljanju neaktivnosti posameznih članov. V ozdih in šolah bodo ustanavljali aktivne. Ustanavljajo tudi aktivne na višjih in visokih šolah, ki bodo lahko pomagali tudi predavateljem pri pouku predmeta SLO in DS. V prihodnje bodo morali več storiti tudi pri izoblikovanju predlogov zveze komunistov. Pri kadrovanju mladih za vojaške in obrambne poklice še niso dosegli pričakovanih uspehov, vendar bo nenehna aktivnost dolgoročno dala dobre rezultate.

M. Kos

Spoznali bojno pot Lackovega odreda

V okviru letošnjega praznika občine Radlje ob Dravi je bilo v programu uresničeno tudi redno srečanje rezervnih vojaških starešin treh pobratenih občin. Gre namreč za tradicionalno vsakoletno srečanje, letos že peto, organizacij ZRVS iz makedonskega Gostivara, hrvaškega Slavonkega Broda in Radelj.

Prav gotovo je bilo to srečanje spet eno izmed bogatih po programu, vsebinsko pa namenjeno predvsem spoznavanju bojne poti borcev Lackovega odreda. Borci in aktivisti te enote, imenovane po narodnem heroju Jožetu Lacku, predvojnem komunistu, članu PK KP za Slovenijo in organizatorju vstaje na območju Ptuj, so slovesno proslavili štirideseto obletnico ustanovitve odreda, oziro-

ma preimenovanja iz Pohorskega v Lackov odred.

Kot vsa leta doslej je bilo tudi tokrat organizirano svetovanje delegacij rezervnih starešin, in sicer na temo vloge in mesta ZRVS v frontni organiziranosti socialistične zveze v naši družbi. Udeleženci so izmenjali dokaj koristne presoje, dali ustrezne predloge in sprejeli stališča za nadaljnje delo-

vanje organizacij ZRVS kot dela fronte.

Po posvetu so obiskali osnovno šolo v Breznu, ki nosi ime po borcih Lackovega odreda, udeležili so se slovesnosti, ki so jih pripravili učenci ob odkritju njihovega izdelka, pet oljnih slik akcij odreda na njihovem območju, in pa razstave. Nato so skupaj z borci odšli na osrednjo proslavo ob občinskem prazniku in se udeležili zgodovinske ure o Lackovem odredu na Duhu na Ostrem vrhu.

Ta poučen izlet in spoznavanje življenja in dela prebivalcev ob meji z ogledom urejene kmetije v hribih so

gostje sprejeli z zadovoljstvom. To so potrdili še z obiskom v Koroškem pokrajinskem muzeju v Slovenj Gradcu. Z veliko pozornostjo so spremljali razlago o zadnjih bojih na Koroškem vse do osvoboditve in dejanske kapitulacije sovražnikovih ostankov 15. maja 1945. na Poljani, v občini Ravne na Koroškem.

Prisrčno srečanje se je končalo tako tudi z obljubo, da se poleg rednega, z listino potrjenega sodelovanja, prihodnje leto se bodo srečali v Gostivarju, srečajo tudi na Poljani, ob štirideseti obletnici zmage.

Peter Macuh

Tekmovanje ekip ZRVS in ZSM

Na 21. tradicionalnem tekmovanju ekip rezervnih vojaških starešin in mladine iz vseh krajevnih skupnosti novogoriške občine na Ajševici se je najbolj izkazala ekipa krajevske organizacije ZRVS iz Rožne doline, ki je s 586 točkami osvojila prvo mesto. Med posamezniki so bili najboljši Iztok Krapež (Kojško), ki je zbral 223 točk, Boris Jug iz KS Rastislav Delpin - Nova Gorica, ki je tekmoval za krajevno organizacijo ZRVS Maks Valentinčič - KS Solkan, ki je zbral 204 točke, na tretje mesto pa se je uvrstil Dušan Volk iz Rožne doline s 189 točkami. Med vsemi tekmovalci je bil najboljši Bogdan Kralj (Pinko Tomažič - Nova Gorica), ki je zadel 42 krogov od 50 možnih in osvojil prvo mesto v streljanju s pištolo.

Med mladino se je najbolj izkazala ekipa osnovne organizacije ZSM iz krajevn

skupnosti Rastislav Delpin - Nova Gorica. Med posamezniki so bili najboljši Aljoša Polenčič iz osnovne organizacije ZSM Rastislav Delpin - Nova Gorica, ki je dosegel skupaj 224 točk, drugi je bil Jordan Koder iz iste organizacije z 212 točkami in tretji Marko Pirc iz Renč s 198 točkami. Najboljši strelec z zračno puško je bil Peter Radman iz Rožne doline z 62 krogi.

Prvo mesto sestavljenih ekip ZRVS in ZSM je tokrat osvojila sestavljena ekipa iz Kostanjevice na Krasu s skupaj 1146 točkami.

Rezervni starešine so se pomerili v orientaciji in pohodu, streljanju z vojaško pištolo, topografiji, metanju ročne bombe in poznavanju vojaške teorije. Mladinci in mladinke pa v orientaciji in pohodu, streljanju z zračno puško, metanju ročnih bomb, topografiji in pozna-

vanju zgodovine narodnoosvobodilnega boja in revolucije na Primorskem ter organizaciji splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite v krajevni skupnosti. V ekipah s tremi člani so bili samo tisti rezervni vojaški starešine in mladinci, ki so se iz ljubezni do svoje organizacije, družbenopolitične skupnosti in domovine pro-

stovoljno odločili za srečanje in tekmovanje v znamenju proslavljanja občinskega praznika in vseh letošnjih jubilejev.

Tovrstna tekmovanja ZRVS in ZSM so se v novogoriški občini lepo uveljavila. To je hkrati delovni pregled, kako uresničujejo letni program strokovnega usposabljanja rezervnih vojaških starešin in obrambno-samozaščitnega usposabljanja mladine. **Mile Gojković**

Medtem ko so se rezervni vojaški starešine pomerili v streljanju z vojaško pištolo, so mladinci streljali z zračno puško

Usposabljanje članov ZRVS

Konec septembra je bila v Radovljici 13. redna seja predsedstva občinske konference Zveze rezervnih vojaških starešin. Na seji so govorili o izvajanju programa dela strokovnih komisij v letošnjem letu, programu dela idejnopolitičnega in obrambno-samozaščitnega usposabljanja RVS v letu

1985, o oceni in idejni usmeritvi partizanskega tabora heroja Tončka, analizirali so strelsko tekmovanje in odbojarski turnir.

Dogovorili so se, da bodo predavanje z naslovom »Na začasno zasedenem ozemlju« za vse rezervne vojaške starešine v občini v drugi polovici oktobra v Bohinju, Ra-

dovljici in na Bledu. Ta mesec bodo tudi orientacijsko-taktični pohodi za vse krajevne konference ZRVS v občini. V novembru bodo začeli s pripravami na prireditve Po poteh partizanske Jelovice. Predsedstvo se je seznanilo tudi s programom izobraževanja RK ZRVS za prihodnje leto. Na osnovi tega

bodo strokovne komisije oktobra pripravile predloge programov izobraževanja za leto 1985.

Na seji so ugotovili, da je partizanski tabor heroja Tončka uspel. Po analizi strelskega tekmovanja in odbojarskega turnirja so se dogovorili, da bodo OK ZRVS Kranj in Jesenice predlagali, naj bi vsako leto pripravili za RVS medobčinsko tekmovanje v odbojki. **Ciril Rozman**

Za boljše obveščanje

S sprotim spremljanjem in stalnim spodbujanjem so na Koroškem dosegali ugodno stanje pri obveščanju občanov o dejavnostih na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Tudi obveščanje želijo še bolj poudariti in ga še bolj vključiti v uspešno izvajanje številnih nalog, ki jih ljudje izpolnjujejo v svojih delovnih in življenjskih okoljih. Med njimi je brez dvoma tudi razvijano področje SLO in DS kot integralnega dela vsakdanjih aktivnosti v KS, tozdi, DPO in vseh drugih oblikah združevanja občanov. S sprotno in svežo informacijo, ki mora še bolj napovedovati dogajanja, želijo načrtno usmerjati in mobilizirati osnovne nosilce nalog. Informacija tako odigra večstransko funkcijo, med drugim tudi izobraževalno.

Načrtno delo daje dobre rezultate. Tako je na primer obveščanje o teritorialni obrambi v koroških občinah že stalno navzoče v občinskih in sredstvih obveščanja, ki so regijske in republiške narave. Še večji prodor pa bo potreben, da ta komponenta pripravljanja delovnih ljudi na splošno ljudsko obrambno vojno in druge naloge, ki jih ima TO, dobi ustrežnejši prostor tudi v glasilih ozdov. **Adolf Ankon**

Je bilo med Janeževci med NOB kaj narobe ali ni vse v redu s pisanjem o njih?

Tovariš, soborec in prijatelj Franc Lukač-Milan je objavil 7. junija v 22. številki TV-15-Naš tovariš sestavek z naslovom Še o Janeževem brdu med NOB. V njem se je najprej predstavil kot moj tovariš in prijatelj, nato pa »zdrsnil« na problematična pota, saj me je v isti sapi, v drznem, apriorističnem tonu neutemeljeno in neizvzvano napadel, češ da ga (njega in druge, ni povedal katere?) vznemirjam s polresnicami že od tedaj, ko sem se začel ukvarjati s publicistiko iz NOB (Torej že okoli 18 let – op. p.).

Povsem razumljivo in logično je, da ne Lukača ne nikomur ne odrekam pravice do utemeljene in dobronamerne kritike kateregakoli mojega dela. Odločno pa zavračam Lukačevo domnevo, da me v pisanju vodi bolj obseg kot kvaliteta dela, čeprav je tudi res, kritik bi tudi moral upoštevati, da iz količine zraste kakovost!

Prav tako odklanjam Lukačevo neutemeljeno podtikanje nekih »polresnic«. Sicer pa se mi v razmišljanju in opredeljevanju njegove »kritike« resno zastavlja vprašanje, kakšen je njegov pravi namen in komu takšno pisanje koristi, razen tistim krogom in posameznikom, ki smo jim bili borci ves povojni čas v napoto, sedaj pa bi nas radi še onečali iz izrabljanjem takih sestavkov, kakršni je Lukačev.

Če upoštevam še dejstvo, da Lukača v njegovi aprioristični »oceni« ne moti le moj sestavek Janeževo brdo med NOB, temveč tudi moja druga dela (Najbrž tudi sestavki o Brezovem brdu, od koder Frane Tonkov izvira?). Če je to tako, tedaj se mi zastavlja tudi vprašanje, kako je mogel Lukač kot iskren in resnicoljuben tovariš, star partizan in prijatelj skoraj 20 let »miroljubno« molčati in se pustiti »vznemirjati« z mojimi »polresnicami«.

So za to krive »iskrenost«, »bojazljivost« ali »dvočelnost« kritika?

Preden preidem na zavračanje Lukačevih očitkov, moram utemeljiti tudi, da je poskušal najti (o tem sem globoko prepričan) mojo Ahilovo peto in jo zadeti s strupeno puščico. Namesto tega pa je razkril svojo vlogo med NOB in iskal samega sebe, kjer ga nikoli ni bilo in ga najbrž tudi ne bo. Tako je npr. ves njegov sestavek zasnovan na odklanjanju ne le piščevega opisa dogajanja med NOB na Janeževem brdu, temveč je tudi pokazal izrazito nenaklonjenost do Janeževcev, ne da bi si ti kaj takega zaslužili. Vendar je »kritik« v takem svojem stališču nedosleden: tako se npr. že v uvodu odloči, da o Janeževem brdu ne bo pisal. Navzlic temu pa to svojo obljubo večkrat »prelomil« zlasti z očitki piscu, da je za skromno brkinsko vasico preveč napisal. Dovolj da bi bil en podlistek, ne pa štiri nadaljevanja. Potem me poskuša Lukač ujeti na njegovo past, ko mi podtakne njegov skrajšani in s tem samovoljno spačeni stavek, v katerem baje končujem, da »se ni na Janeževem brdu dogajalo nič izredno junaškega...«, medtem, ko Lukač izpusti nadaljevanje stavka: »Toda vse, kar se je v vasi zgodilo... je bilo tako pomembno, da zasluži, da se ohrani kot spomin sedanje prihodnjim generacijam«.

V zvezi s preobširnimi pisanjem o Janeževem brdu Lukača zelo moti tudi fotografija pinka Tomažiča, ki je bila objavljena v mojem podlistku, čeprav je bil Tomažič eden izmed najbolj priljubljenih slovenskih, zlasti pa primorskih ljudskih junakov. Kljub temu je Lukač o Tomažiču in njegovi fotografiji neobzirno napisal, da se je Tomažič nekomu postavil pred kamero. Le zakaj so se Janeževci, ki so v povojnem obdobju pokazali med najbolj prizadetimi vasmi v Brkinih, Lukaču tako hudo zamerili?

Končno je Lukač nedosleden tudi v odnosu do mene ko v uvodu svojega sestavka zapiše:

Ne bi mu pripisoval kakšnih (?) namenov. Ne morem pa se znebiti vtisa, da mu gre največkrat za to, da napiše čim več in ne čim bolje...«

Torej, če prav razumem, izhaja iz te Lukačeve ugotovitve, da iz mojega pisanja ni mogoče izluščiti zlih namenov. In vendar Lukač le nekaj vrtic naprej zapiše: »Če nekdo s polresnicami ponareja zgodovino NOB, mislim, da je to skrunitev po drobtinica!«. In če je sestavek namenjen »kritiki« mojega podlistka Janeževo brdo med NOB, ne more biti več nobenega dvoma o tem, koga Lukač obsoja.

Kakšne dokaze navaja Lukač v prid svoji trditvi, da pišem polresnice in ponarejam zgodovino? Predvsem kategorično trdi, da kurirske poti niso »nikoli« šle iz karavle P 1 skozi Janeževo brdo, pač pa na brkinskem območju v Smrje, Celje, Prelože, k Bežaju idr.

Jaz pa nedvoumno vem, bil sem tudi sam kurir v štabu Istrskega odreda od oktobra 1943 do konca januarja 1944, da sva šla jaz in pokojni Fr. Tomažič okoli 10. decembra 1943 s kurirjema iz P 1 Matijom in Bojem s Pivke čez Kilovski predor in pri Jakšu čez Reko; od tam pa na Janeževo brdo in Prelože, kjer je bil tedaj štab odreda. To seveda ni bil edini primer, čeprav Lukač iz zgolj osebnega poznavanja tako možnost neutemeljeno zavrača. Le kako more tako zanesljivo vedeti, da so se vsi kurirji iz P 1 dosledno izogibali prav Janeževskega brda. Sicer pa se je bilo tako izpostavljeni točki, kot je bilo Janeževo brdo, tako zaradi hrane kot zaradi obvestil in počitka težko izogniti. Kajti janeževska aktivistka Ivanka Tomažič me je nekoč vprašala glede mojega pisanja o spremljanju novicev iz Brkinov na Notranjsko, če smo jih prevažali s helikopterji, da nismo potrebovali pomoči Janeževcev?

Lukač tudi trdi, da sem zapisal »polresno« tudi v neki prejšnji »publikaciji« (Ne pove kateri?). Ko sem trdil, da je trajal boj Brkinske čete 13. marca 1943 na Kozjanah več ur. Ne pove natančno, v kateri »publikaciji« je bilo to objavljeno in kdaj je izšla. Seveda sem o tem boju pisal zlasti v knjigi Istrski odred, stran 32, Nova Gorica 1975, v knjizici Kozjane, partizanska vas v Brkinih, stran 48, Ljubljana, jan. 1979 in v še omenjenem podlistku Janeževo brdo med NOB. Toda v nobenem izmed teh besedil ni zapisano, koliko ur je v resnici boj trajal. In, če tudi bi to bilo po resnici zapisano, to ne bi mogel biti razlog za obrekliive izbruhe. Bitka na Kozjanah je trajala od tedaj, ko so italijanski vojaki in fašisti odkrili umikajoče se partizane, do trenutka, ko so se ti prebili čez pot pri Kozlevski šoli. To pa ni bilo manj, pač pa več ko eno uro.

Neutemeljena in nedopustna je tudi Lukačeva trditev, da sem jaz karkoli pisal »o človeku (Antonu Firmu-Juriju iz Kozjan – op. M. Z.), ki se je skrival, da je deloval kot partizan«. Če je sestavek o njem v brošuri Kozjane... od strani 86-90 vendarle objavljen, je bil gotovo za to zadosten razlog, saj je bil Firm eden izmed prvih primorskih partizanov, ki ga zanima avto, lahko to tudi ugotovi, ne pa pavšalno obrekuje po neki pravni zavesti domnevnega krivca.

Prav tako nedopustno me je Lukač obtožil, češ da »so v mojem pisanju« dobile vasi ob cesti Trst – Reka kar nekam prevelik pomen v tem boju...« Najbrž misli Lukač na obdobje pred razpadom Italije. V vseh svojih sestavkih sem si vedno prizadeval le za to, da napišem resnico. Držal sem se načela, da mora pisec ugotoviti, proučiti in uporabiti vse dosegljive vire (ustne in pismene). Zato nisem nikoli namerno nobenega izpustil. To seveda ne pomeni, da sem vedno dobil samo čisto in popolno resnico. Zato je bila lahko kje napisana tudi bolj ali manj pomanjkljiva resnica. V vlogi vasi in ljudi ob cesti Reka – Trst, njihovi pdpri partizanom pred kapitulacijo Italije naj Lukač povpraša brkinskega ljudskega junaka Karla Masla, ali se je spomnil 1943, ne da bi se mu kaj zgodilo, zdravil v Gradišcu in Velikih Laščah. Več podatkov o delovanju ljudi iz obcestnih vasi za NOB pred kapitulacijo Italije pa lahko Lukač dobi na odru aktivistov JPO v Kopru, kjer prav sedaj zbiramo podatke o tem delovanju.

Sestavek končujem z nasvetom kritiku, naj drugič bolje premisli, preden se loti pisanja kritike, ki naj bo objektivna in dobronamerna. Predvsem pa naj ne bo pri utemeljevanju očitkov ali obtožb tako površen in obrekliiv, kot je bil tokrat.

MAKS ZADNIK

Zakonitost ali samovolja!

Zgodilo se je 13. januarja 1984, ko je nenadoma umrl Stanislav Bačar – član ZZB, član SKOJ od 1942, več kot dve desetletji član ZK, nosilec državnih odlikovanj, med drugimi je leta 1949 dobil medaljo za hrabrost. Stvari pa so se zapletle po njegovi smrti, ko je vodstvo krajevne organizacije ZZB Ustje pri Ajdovščini sklenilo, da mu odvzamejo časti (borčevsko zastavo), ki veljajo ob pokopu borcev. To so sklenili na osnovi »nekih govoric«, saj nihče od ljudi v vodstvu borčevske organizacije ni imel nikakršnih dokazov, še več, vsi so bili med vojno drugod in niso imeli stika z dogodki v domačem kraju, kjer je pretežno deloval tovariš Bačar. Pa pustimo medvojne dogodke. Najpomembnejše pri vsej stvari je dejstvo, da je tovariš Bačar imel veljavno odločbo o statusu borca, ki je do danes ni še nihče pravno-močno ovrgel.

Poštenemu človeku se zastavlja nekaj vprašanj: kje je bila krajevna borčevska organizacija dolga desetletja, ko je tovariš Bačar užival status borca? Če je upravičeno dvomila o njegovem borčevstvu, potem je imela prav gotovo dovolj časa, moči in možnosti, da mu to dokaže z rednim postopkom, ko je bil še živ. To naj bi bila prava pot, še posebej v naši

družbi in še posebej v borčevski organizaciji. Vse pa kaže, da je tokrat šlo za podla osebna maščevalna nagnjenja, ki po pravomočni poti niso mogla obroditi sadov, zato pa so slavila svoje zmagoslavje ob odprtem grobu. Da ni tako, bi bilo potrebno šele dokazati.

Najprej sem bil prepričan, da gre za napako, ki da je prav gotovo plod lahkomišelnosti in da bo zagotovo to moralno krivico kdo preklical, se opravičil. Za zakonitost je poskrbljeno, sem pomislil. Posredoval sem na občinski organizaciji ZZB Ajdovščina. Tu so stvari potekale bolj zapleteno, kot sem računal. Posredoval sem še drugič, tretjič in... odgovorili so mi, da pač morajo varovati borčevsko organizacijo, ne posameznika (!). Nisem odnehal in ponovno posredoval na občinskem komiteju ZK. Tu so se z mano sicer strinjali, a borčevska vprašanja naj rešujejo borci sami. Ko sem se hotel udeležiti sestanka krajevne organizacije ZZB Ustje, so me zavrnili, češ da nisem borec (rojen sem po vojni) in da se lahko njihovih sestankov udeležujejo le borci.

Najbrž premore borčevska organizacija dovolj volje in moči, da popravi odnose, ki so pripeljali do takega ravnanja. Nemogoče se je sprijazniti z mislijo, da se lahko kaj takega še ponovi, še manj, da postane tako ravnanje stalna praksa. Navsezadnje gre za odnos do človeka, ki mora biti merilo vsega našega ravnanja, še posebej v organizaciji, ki je v svojem bistvu poklicana, da neguje humane vrednote. Napake se lahko pojavljajo povsod, a treba je znati take napake popravljati. Majhno opravičilo bi gotovo lahko tako napako izbrisalo, hkrati pa bi pomenilo dovolj pogumno dejanje, ki bi zagotavljalo, da se borčevska organizacija zaveda svojega poslanstva.

MILAN ČOTAR

Kaj je privilegiranost?

(Odgovor B. Jovanoviču, zveznemu delegatu)

Nimam sicer namena na veliko polemizirati s tovarišem Jovanovičem, ki se pod svoje prispevke v časopisih podpisuje še z »delegat v zveznem zboru skupščine SFRJ«. Njegova »mišljenja«, pa morda tudi nekakšne obsodbe na nekakšne privilegije, ki naj bi jih imeli Slovenci, so bile objavljene v Politiki ekspres, delno pa jih je povzel tudi Nedeljski dnevnik z dne 23. septembra 1984.

Tovariš Jovanoviču, delegatu v zvezni skupščini, bi le želel malo nadrobneje odgovoriti, mu pojasniti samo to, ko mu žal pač ne gre v glavo, da lahko občani SR Slovenije potujejo ob 1. novembru, primer iz leta 1983 (po mojem tudi že prej), brez plačila depozita v tujino, medtem ko drugi občani SFRJ niso dobili takšnega dovoljenja.

Prepričan sem, da je vsakemu dobro poučenemu državljanu znano, da je 1. november dan, ko se živi spominjamo naših pokojnikov, da je to dan žalosti, somina na ljudi, ki jih danes žal ni več. Tako so tudi lansko leto, in prepričan sem, da bodo tudi letos lahko odšli v tujino, konkretno v Gradec v sosednji Avstriji, vsi tisti, ki imajo na graškem pokopališču pokopane svoje, žrtve okupatorja. Te spominjske slovesnosti se udeležijo tudi posebna delegacija, izbrana iz vrst borcev revolucije in družbenega življenja.

V Gradcu je namreč okupator pokopal tudi vse padle borce danes legendarnega Pohorskega bataljona, ki je padel junaške smrti 8. januarja 1943 leta pri Treh žeblih nad Osankarico. Pobite partizane si okupator ni upal pokopati v Mariboru, ampak jih je dal prepeljati v 60 km oddaljeni Gradec, ki je danes v Avstriji.

Tako torej ljudje niso potovali čez mejo po kakšnih nakupih. Niso šli na turistični izlet, saj so tedaj zaprte vse trgovine, ustanove. Tedaj ni nobene nogometne tekme. Tedaj ni pesmi v avtobusih, osebnih vozilih, ampak le tiho obujanje spminov na njihove najdražje. Lani je minilo tudi 40 let od trenutka, ko so vsi ti borci, bilo jih je kar 69, padli na Osankarici.

Samo to sem želel govoriti tovarišu zveznemu delegatu Batriču Jovanoviču ter mu priporočiti, naj se drugič popre nadrobneje pouči o »privilegijah«.

FRANJO HOVNIK

Dovolj betona

Skrb za grobove in zgodovinska obeležja preusmeriti v trajnejše, žive oblike za nove rodove

Zadnja leta je bila v kranjski občini močno razširjena skrb za urejevanje posameznih, znanih grobov in obeležij. Krajevne organizacije ZB so odkrivalle nove kraje, ki naj bi jih ozna-

čili z dostojnimi spomeniki, ploščami in obeležji. Tudi letošnji program obsega še vrsto takih želja.

Spričo vse močnejše stabilizacijske usmeritve in zmanjševanja sredstev pa se je na zadnji seji Komisije za podružbljanje, razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij ter za zgodovinsko in spomeniško dejavnost pri občinski ZZB NOV začela širša razprava o spomenikih na sploh in o smiselnosti zgolj postavljanja betonskih spomenikov po dosedanjem sistemu. V dolgih 40 letih se je že zvrstilo vse pomembnejše, večje, znano in pomembno. Zdaj se pojavljajo le še posamezni predlogi, pogosto celo z negotovimi, zbledelimi podatki. Ob tem pa še pomislek, da imamo sem ter tja celo grobove neznanih borcev, kar pomeni, da za vse tako ne vemo. Hkrati pa je vse več pripomb na vzdrževanje posameznih obeležij in spomenikov, zlasti v odročnih krajih. Nihče jih ne neguje in marsikje, žal, to bolj izpričuje našo brezbriznost kot pa spoštovanje do padlih žrtev.

Končno, kot je bilo slišati na seji, je bila občina Kranj temu vse skozi zelo naklonjena. Samo v zadnjih petih letih je šlo v te namene okroglo 20 milijonov dinarjev (2 milijardi starih!) Letošnji izdatek, okroglo 3 milijoni, je namenjen osrednjemu obeležju zgodovinskega parka Udin boršta, kjer je iz NOB označenih več kot 30 krajev bojev, grobov, bunkerjev, sedežev itn.

Ob omejevanju betonskih spomenikov pa naj bi hkrati usmerjali večjo skrb k tistim oblikam, ki naj bi trajneje kot kamen ohranile ne le spomin, marveč tudi pridobitve naše revolucije. Tu so mišljene že taborniške organizacije, ki so pred kratkim podpisale z borci slovesno listino o prevzemanju revolucionarnih tradicij. Še bolj naj bi prek šol in mladine uveljavljali pokroviteljstva nad posameznimi objekti in spomeniki, pisali spomine, izdali brošure, poimenovali razne organizacije, ulice in kraje po zaslužnih padlih žrtvah itn. Skratka, najlaže je za denar postaviti spomenik in si oddahniti. Prav to pa je narobe.

KAREL MAKUC

Slovenski partizanski znaki in melodije

Zelo me je razveselila novica v 25. številki TV-15 z dne 28. 6. 1984, da bo Muzej narodne osvoboditve v Mariboru prihodnje leto v čast 40-letnice zmage in osvoboditve pripravil razstavo znakov in medalj slovenskih partizanskih enot. O teh znakih in medaljah bo izšel tudi ilustriran katalog, ki bo imel trajno dokumentarno vrednost o tej pomembni obliki negovanja slovenskega narodnoosvobodilnega in revolucionarnega izročila.

Avtor kataloga bo Janez J. Švajncar, ki je kot zunanji strokovni sodelavec Pokrajinskega muzeja v Mariboru pripravil leta 1978 razstavo Odlikovanja in znaki na Slovenskem, leta 1983 pa še razstavo Naše stare značke. Obe razstavi, ki sta gostovali tudi v Ljubljani in drugih krajih v Sloveniji, sta zbudili izredno veliko zanimanje in sta bili deležni številnih priznanj in pohval. Imenovani je tudi urejal rubriki Naši partizanski znaki in Naši znaki v tedniku TV-15, ki sta v 76 nadaljevanjih od decembra 1980 do maja 1982 predstavili med drugim tudi 32 posameznih partizanskih znakov in medalj s sliko in nadrobni opisom o tem kdo in kdaj je ustanovil znak, kdo ga je oblikoval in koliko znakov je bilo izdelanih oziroma podeljenih. Zlasti rubrika Naši partizanski znaki je bila med borci tako zanimiva in priljučna, da smo z nestrpnostjo pričakovali vsa nadaljevanja in si jih izrezovali, da bi jih ohranili kot trajen spomin.

Žal pa smo se na ta način seznanili le s slabo četrtino vseh partizanskih znakov in menda, ker je pretežna večina partizanskih znakov in medalj bila izdana ob 40-letnici ustnovitve posameznih partizanskih enot v letih 1983 in 1984. Razen redkih priložnostnih poročil o podelitvah znakov in medalj v zadnjih dveh letih je večina teh spominskih odličij ostala javnosti, zlasti pa borcem neznana.

Borci 12. SNOUB, ki je leta 1977 izdala in podelila prvo slovensko in najverjetneje tudi prvo jugoslovansko partizansko medaljo, bi že posebej radi vedeli in se seznanili s končnim rezultatom tega plemenitega poslanstva, ki so mu z navdušenjem sledile druge partizanske divizije, brigade, odredi in druge enote. Zato predlagamo, naj uredništvo TV-15 ponovno uvede rubriko Naši partizanski znaki. Mala knjižnica NOV in POS pa bi lahko na podlagi tako zbranega dokumentarnega gradiva v sodelovanju z Muzejem narodne osvoboditve v Mariboru in avtorjem Janezom J. Švajncerjem izdala posebno monografijo Slovenski partizanski znaki in medalje, katere prodaja bo zaradi splošnega zanimanja med borci in drugimi brez dvoma zagotovljena. Veliko zanimanje za tako specializirano monografijo obstaja tudi pri vojnih veteranih v drugih državah, ki imajo na tem področju že tradicionalne izkušnje.

JANKO KUSTER
predsednik Območne skupnosti
borcev 12. SNOUB v Mariboru

Alenka Gerlovič razstavlja v galeriji DSLU

Ekologija in še kaj

Slikarka, pedagoginja in neutrudna popotnica Alenka Gerlovič se je komaj prav oddahnila po svoji (kdo ve kolikerkoli) rajši po širnem svetu in že se nam predstavlja s svojim likovnim izborom v galeriji Društva slovenskih likovnih umetnikov v Ljubljani.

»Slikam zmeraj na pamet. Moje slike so sinteza značilnosti neke pokrajine. Le izjemoma uporabim za sliko določen motiv, a tudi tega spremenim, izpustim nebitveno in poudarim to, kar se mi zdi pomembno. Neki motiv (ali navadno), neki tip pokrajine se preoblikuje v meni brez moje volje. V nekem hipu me preseneti živa predstava o sliki, ki je nastala iz vtisov v naravi. Tako sliko skušam nato uresničiti. Pri tem pa moram prvotno zamisel prilagoditi muham materialov, orodja in tehnologije ter problemov oblikovanja, ki jih odkrivam še sproti med delom. Dokler gledam samo motiv v naravi, dokler nimam popolne predstave o sliki, ne morem napraviti nič

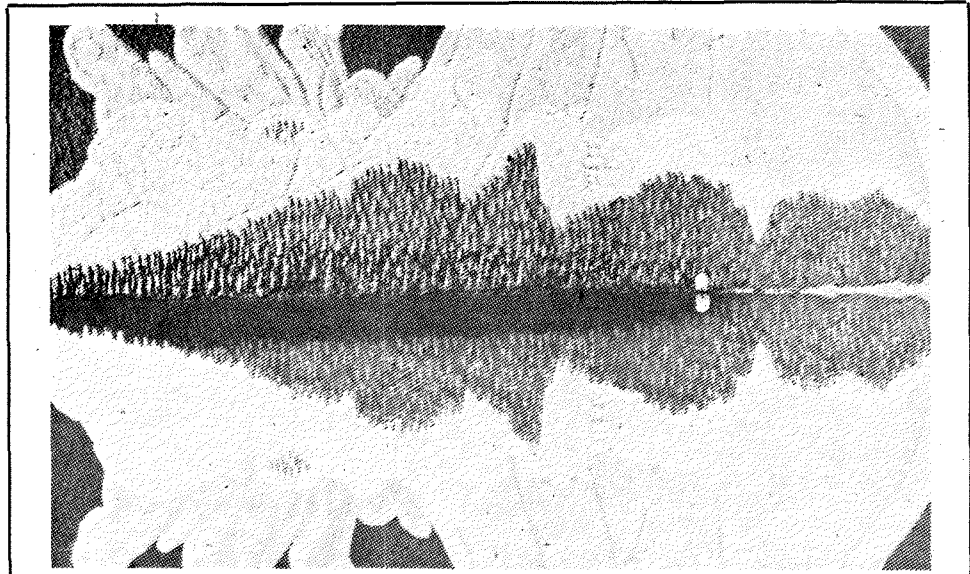
pametnega. Zato ne morem slikati po naročilu. Tako slikam nekako od leta 1969. V slikah, ki so nastale, kot sem opisala, pa odkrivam zmeraj iste sestavine, ki sem jih uporabila nehoti, a se dosledno ponavljajo. To so: simetrične oblike...»

Tako Alenka Gerlovič o

svojem slikarstvu v katalogu ob razstavi. Obiskovalcu, ki se z njenimi slikami ne srečuje prvič, pa stopi pred oči predvsem prečiščena, še bolj kot v prejšnjih letih, podoba narave. Hrib in zrcalna površina vode, tisto, kar nam simbolizira trdnost in nespremenljivost, in tisto, kar

večno spreminja, se v Gerlovičinih slikah vrača vedno znova. Četudi se včasih osredotoči na vse bolj zastrašujočo golo kamnito indijansko pokrajino ali pa na čisto domače – Bohinjsko jezero. Narava nima več svojega teka, nas opozarja avtorica. Spreminja jo človek, ki svojega poseganja noče in ne zna omiliti, posledic, ki jih avtorica napoveduje, pa se ne zaveda.

Bojana Žokalj-Jesih

Bohinjsko jezero – Konec turistične sezone, Lesonit – polivinilacetat

Beograjsko gledališko gostovanje:

»Petdeset minut o Marxu«

Dva večera v minulem tednu so beograjski gledališčniki v ljubljanskem Cankarjevem domu predstavljali občinstvu igrano »Karl Marx – sovražnik ljudstva«. Pravzaprav je bila to skranka iz odlomkov Marxovih pisem pa režijske zamisli z vložki iz Krleža in dodatki. Trije igralci: Ljuba Tadić (stari gledališki maček in seveda nepozabni Sokrat, ki ga režiser tudi tokrat spretno vtke v začetek predstave), Snežana Nikšić (slovenskemu občinstvu širše znana iz filmov) in deklica Miona Babić (ki – kot je

v zadnjem času v gledališču vse pogostje v rabi, skozi otroška usta izgovarja nekatere resnice, ki jih odrasli niso sposobni povedati...) so zaigrali predstavo v predstavi, pod režijskim vodstvom vedno razposajenega Ljubice Ristića. Slednji je izbral zanesljivo trojko za to svojo novo predstavo, ki pa o razmerjih in stvarih govori na znani ristićevski način – malo pogladi, malo špekulira in nekaj malega zamaši. Pogleda Marxa in njegovo čisto misel, spomin na njegovo izredno človeško osebnost, špe-

kulira s filozofijo in podlaganjem odlomkov drugih besedil (in z otrokom, personifikacijo človeške jasnosti in nesprenevedanja) ter bolj ali manj maši potek igre z vmesno igrano Ibsnovega »Sovražnika ljudstva«.

Ceprav je nesporno, da predstava, kakršna je, postavlja pred gledalca nekatere tehtne vprašanja, ki se nanašajo na našo družbo tukaj in zdaj, se gledalec vendarle ne more znebiti vtisa vsiljivosti, ki ga ustvari Ristić (in je motil že pri Misi, pa tudi pri Romeu in Juliji).

Klasično gledališče nam od Grkov naprej uspešno in vedno znova aktualno govori o nekaterih temeljnih človeških stvareh. Tako je tudi s Shakespearem in – če ostanemo v domačih logih – s Krležo in Cankarjem. Politično gledališče pa je bolj za sproti. Želi povedati morebiti tudi tvari, ki naj bi bile v igri z odra bolj plastično predložene občinstvu, vendar pa je to nadvse občutljivo početje, ki zahteva zares vsestransko občutljive ustvarjalce, ki se znajo vsakič znova spretno umakniti drsenju proti agitki ali pamfletu. Ristić je zagotovo tak »maček«, ki pa se tudi že ponavlja in resnici na ljubo sem se ob njegovem Karlu Marxu (kljub starosti Tadiću) malce dolgočasila. B. Ž. J.

Pihalni orkester jeseniških železarjev na avstrijskem Koroškem

»Polepšali ste nam današnji dan«

»V časopisu sem prebrala, da pridete tudi vi k nam... Tako sem srečna, polepšali ste nam naše življenje! Srečna sem, kadar se srečamo partizani s te in one strani meje. Večkrat bi se morali, zato da se ne pozabijo grozote vojne... Pa kako lepo, »spilate«, po domače,« je hitela pripovedovati Korošica iz Zelezne Kaple.

Prav lepa je bila tista avgustovska nedelja. Sonce je oblivalo Jezersko z bleščečimi žarki in serpentine so nas

mimo Bele pripeljale na ono stran, v Železno Kaplo. Tam je tistega dne prvič nastopal pihalni orkester jeseniških železarjev na terasi hotela Obir. Premnogim od gostov in gostiteljev je ob njihovih zvokih zaigralo srce. Razpoloženje se je še stopnjevalo na poti po vijugasti cesti v nasprotno pobočje, na Peršmanovo domačijo, ta partizanski spomenik koroškega odpora, ki ga je v enem samem letu obiskalo nad 15.000 obiskovalcev z vseh

koncev Evrope.

V spomin na grozote krvave morije po Evropi, na Koroškem in pri Peršmanu so se tega dne zbrali koroški partizani in mnogi borci iz matične domovine, ki so se bojevali na Koroškem. Obujali so spomine na hude dni, ko so jim koroške domačije dajale zavetje, kot bi bili domači sinovi. Tako se je tistega časa spomnil tudi Slavko Krmelj, ki je nekoč partizanal v teh hribih, zdaj pa se je vrnil kot član pihalne godbe: »Bilo je hudo in lepo hkrati. Hudo, ker je bila vojna, ker je vsak trenutek grozila smrt, lepo pa, ker sem daleč od doma čutil, da me imajo radi, da se vsi bojujejo za isto stvar!«

Srečanja so se udeležili tudi predstavniki družbenega in političnega življenja z obeh strani meje, med njimi generalni konzul Jugoslavije v Avstriji, predsednik Zveze koroških Partizanov, predsednika obeh osrednjih slovenskih organizacij na Koroškem, podpredsednika ZZB NOV Slovenije in številni drugi. V zvezi s koroškim šolstvom so postavili zahtevo po slovenskem šolstvu v

dvojezičnih šolah in po zvišanju kakovosti teh šol. Koroški partizani in komunisti pa so še posebej poudarili željo: da bi mladina bolje spoznala resnico o nedavni preteklosti in sedanjosti in da bi demokracija bolj smelo zmagovala in bi veljalo glasno: »Smrt fašizmu!«.

Kulturni program je bil kratek, prisrčen, mehak, kot je mehka koroška govorica. Pesem, ki jo je prinesel s svojim nastopom tja Pihalni orkester jeseniških železarjev, je zblizala neznanec, omečila marsikatero hribovsko in gorenjsko grčo in navdušila staro in mlado. Tako je z marsikom domov odromala tudi ob jubileju posnetja plošča tega orkestra (letos namreč praznuje 110-letnico delovanja!).

Eden od udeležencev srečanja, ki je kot otrok doživel okupatorjevo nasilje v tistih krajih, ko je izgubil domače, stredo nad glavo in so tudi njegova ranila, je odhajajočim dejal: Hyala, da ste prišli in na svidenje!« Njegov topel stisk roke pa je povedal več kot vse besede.

Štefi Muhar

Petdeset let Ljudske pravice

Ves teden prireditve v lendavski občini

V nedeljo, 7. oktobra, se je z osrednjo proslavo v Veliki Polani sklenil lendavski teden prireditev ob petdesetletnici izida prve številke Ljudske pravice, partijskega glasila, »lista velikih preizkušenj«, kakor ga je imenoval Djuro Šmicberger v svoji knjižici (ki je izšla pri Komunistu prav te dni).

Poleg cele vrste športnih prireditev, podelitve priznanj OF ob krajevnem prazniku Velike Polane, razgovoru z nekdanjimi sodelavci Ljudske pravice v lendavski knjižnici, srečanju aktivistov OF za Prekmurje v Veliki Polani je na osrednji proslavi v rojstnem kraju Miška Kranjca zbranim spregovoril član predsedstva SRS dr. Lojze Briški.

»Izid Ljudske pravice je pomenil zaključek obdobja, v katerem si je Komunistična partija na Slovenskem prizadevala, da bi našla najustreznejše oblike povezovanja z delovnimi množicami. Hkrati je pomenil njen izid začetek novega obdobja, v katerem so se komunisti dokončno uveljavili kot odločilen dejavnik v slovenskem družbenem življenju...« Je začel svoj govor Lojze Briški in v nadaljevanju spomnil na nekaj Kardeljevih spominov na osnivanje legalnega tednika, kar je bilo v razmerah šestojanuarske diktature zelo težko. Od misli na idejnega tvorca in ustanovitelja tega partijskega glasila se je spomin vrnil k Mišku Kranjcu, prvemu uredniku Ljudske pravice in k vsebini lista. Briški je poudaril, da je postala Ljudska pravica priljubljena med delavci in kmeti zato, ker so v njej našli življenjske socialne vsebine in razumljivi način pisanja.

»Prav sedanjí čas zahteva, da se novinarji še bolj kot doslej obrnejo k temeljnim, vsebinskim vprašanjem naše družbe, k našim delovnim ljudem in občanom v njihovih delovnih in življenjskih okoljih.

Petindvajsetletnica izhajanja Dela

Ob petindvajsetletnici izhajanja našega povojnega osrednjega časnika Delo je bila sedmega oktobra slavnostna seja skupščine in delavksega sveta ČGP Delo, kjer so zaslužnim sodelavcem prvič podelili plakete Dela. Prejeli so jih nekdanji glavni uredniki: Janez Vipotnik (1960–1963), Jože Smole (1963–1968), Drago Seliger (1968–1970) in Jak Koprivc (1978–1982). Z njimi so takšne plakete prejeli še Fani Radkovič (ki je med leti 1962 in 1982 vodila in prispevala k razvoju Delovega računskega centra), Janez Ovsenik (ki je v letih od 1962. do 1982. veliko pripomogel k organizacijski in tehnični posodobitvi tiskarne Delo), ter Niko Belopavlovič (ki je bil kar trikrat zapovrstjo imenovan za direktorja delovne organizacije Delo in ima velike zasluge za dograditev sodobnih prostorov tiskarne).

Predsednik RK SZDL Franc Šetinc je ob Delovem jubileju spregovoril o novinarstvu in o današnji težki preizkušnji jugoslovanskega novinarstva, ki mora premagovati slabosti v lastnih vrstah s premagovanjem površnosti, poenostavljanj in včasih tudi neznanja; razvijati mora, je dejal Šetinc, takšne vrste novinarstvo, ki bo pomagalo krepiti socialistične samoupravne sile in moč delavcev v združenem delu.

Predsednik slovenske socialistične zveze je nadalje govoril tudi o odgovornosti informativnih medijev ter dodal, da ima novinar v tem okviru (v programu socialističnih sil) dovolj možnosti za samostojno, kreativno, angažirano delo, s čimer se lahko postavi po robu tistemu, kar je na tem področju slabo in kar je treba zamenjati. Šetinc je navezal svojo misel na praznovanje petdesetletnice izida prve številke Ljudske pravice, časnika, ki ga je pisalo ljudstvo, kar je izziv tudi za današnje novinarstvo, saj še vedno velja načelo, da je delovni človek subjekt v procesu obveščanja.

Boj pri Štirni

Pri nekem studentu v gozdu za Svetlim potokom, v bližini Mozlja na Kočevskem, se je 26. septembra 1942 ustavila Tomšičeva brigada. Po nekaj dneh bojov in pohodov so nam kuharji spet skuhal večerjo. Kje neki naj bi v teh krajih, od koder so se izselili Kočevarji, kjer so ostale vasi nenaseljene in polja neobdelana, mogli dobiti hrano. Juho, pravzaprav toplo vodo sem pil, meso pa, ki je bilo trdo, sem posesal in ga spravil v žep srajce, ki je bila nekad last nekega kraljevega italijanskega vojaka. Na pohodu sem vzel ta košček mesa iz žepa, trgal od njega vlakno za vlaknom, ga žvečil in požiral. Po večerji smo polegali za kratek čas in spet smo morali na pohod. Ko so borci pri tem začeli godrnjati, ali bomo še kdaj spali, jih je priljubljeni komandir 3. čete Efenka tolažil: »Saj bo v grobu dosti časa, da se boste naspali.« V resnici je številne borce doletela ta usoda.

Kolona se je vila skozi Kačji potok. Tiho smo korakali, kot smo bili sicer navajeni, posebno pa zato, ker smo bili vsi utrujeni. Noč je bila svetla in prijazno topla. Vse okoli je bilo tiho, od nikoder ni bilo slišati niti streljanja niti pasjega laježa. To nam je kar umirjalo živce, da smo bili sproščeni. Hodil sem s sklonjeno glavo in na pol dremal. Ko smo šli proti Črnemu potoku, sem se nenadoma spotaknil in zarobantil. Iz navade sem pogledal, ob kaj sem se spotaknil. Bilo je lepo, veliko rdeče jabolko. Čeravno je bilo jabolko krivo, da sem se spotaknil in bi kmalu padel, sem ga hvaležno pobral in pojedel. Bilo je čudovitega okusa.

Za Črnim potokom smo krenili v breg in prekoračili cesto iz Kočevja prek Štalarjev proti Kolpi. Nekaj sto metrov od ceste smo krenili, razpostavili straže, legli na tla in mirno, kot že dolgo ne, prespali del noči. Ko se je začelo daniti, nas je prebudilo brnenje tovornjakov, ki so se nam približevali. Skočili smo pokonci, pospravili »prtjago«, poslušali in čakali, kaj bo. Mislili smo, da nas je morda kdo izdal, kar je bilo manj verjetno. Vsekakor smo bili presenečeni. Tovornjaki so vozili vedno bliže, po hrupu smo spoznali, da jih je večja kolona. Čepeli smo za grmovjem, gledali, kako se nam približujejo in počasi peljejo mimo nas. Tovornjaki niso prevažali vojaštva, pač pa verjetno hrano in drugo oskrbo v kakšno postojanko. Ker so nas vozi-

la presenetila, nismo izrabili izredne prilike, da bi kolono napadli s tako dobrega položaja.

Pot smo nadaljevali skozi kočevske gozdove. Povsod tišina, le sem in tja smo slišali ptičje petje. Hodili smo sproščeno, brezskrbno in ni bilo slišati večnih povelj »odstojanje«, »tišina« in podobnih, kakršnih smo bili sicer navajeni. Ko smo se ustavili zaradi daljšega počitka, nam je iz oči gledala sestrčnost, mislili smo le na lakoto in žejo. Tedaj mi je šinilo v glavo, da bi bilo najbolje, če bi odvrnili te misli, zato sem sklical partijski sestanek, nanj smo povabili tudi člane SKOJ. Posedli smo v mah pod visokim drevesom. Nadaljevali smo branje kratke zgodovine VKPb, kar je bilo tedaj na programu. Nekateri so poslušali, marsikomu pa so od izčrpanosti oči lezle skupaj.

Po daljšem počitku smo nadaljevali pot in prišli v bližino vasi Kočarji. Zopet smo počivali, intendanti pa so morali iskati hrano. Vrnili so se praznih rok, zato smo jih gledali postrani, kot da bi bili oni krivi za našo sestrčnost. Ker ni bilo drugega, so kuharji vsakemu razdelili košček kuhanega neslanega mesa, ki so ga hranili od prejšnje večerje. Ko se je znočilo, so borci polegali v travo ob ognju kar v bližini gozdne poti. Jaz sem bil brigadni dežurni, moral sem bedeti, od časa do časa nadzorovati straže, da ne bi kateri od stražarjev zaspal zaradi

velike utrujenosti. Noč je bila mirna in tiha, nekaj časa sem sedel pod drevesom in sledil oblakom. Nenadoma sem nedaleč zaslišal lomstenje. Pozorno sem prisluhnul, le kaj bi moglo biti? Kmalu je zabrundalo, bil je medved. Bili smo pač v njihovem kraljestvu. Lomstenje se je oddaljevalo, spet je zavladala tišina. Dogodek me je zdramil in oživel, da mi je čas hitreje mineval. Opolnoči sem prebudil borca, ki je za menoj prevzel dežurstvo, sam pa sem se ulegel v obcestni jarek, ki je bil poraščen s travo. Med spanjem je močno deževalo, zato sem se zjutraj budil v vodi, ki se je tačas nabrala v jarku.

Ko se je zdanilo, smo nadaljevali pot proti Travnici gori. Vzpenjali smo se po tako imenovani Rudeževi poti proti Jelenovemu žlebu. Od izčrpanosti so postajale noge vse težje. Ob poti smo zagledali divjo hruško, ki je bogato obrodila. Pod njo je ležalo polno mehkih plodov. Nanje smo kar planili, vsaj malo smo spet potolažili lakoto. Bili pa smo vse bolj žejni, ker že dolgo nismo dobili vode. Ko smo zagledali vodo v kolesnicah na poti, smo jo zajemali z žlicami in z užitek pili, čeprav je bila blatna. Nadaljevali smo pot, ki je ni hotelo biti konec, ker smo bili močno utrujeni. Končno smo le prišli do Štirne, na sedlu pred Jelenovim žlebom. Prostor ob poti, kjer smo se ustavili, je bil razširjen in raven. Na levi strani proti Jelenovemu žlebu je bila manjša globel, naokoli pa so rasle visoke smreke. Postavili smo šotore. V bližini je bil del glavne štaba, ki je žrtvoval jahalnega konja. Po dveh dneh smo prišli do toplega obroka!

V šotorih smo si postlali s smrekovimi vejicami, za zgornjo pa uporabili nahrbtnik. Tu smo ostali do 7. oktobra, vreme je bilo lepo in niti preveč hladno v tej višini. Brez skrbi smo lahko kurili ognje. Ob njih smo presedeli ves prosti čas in tudi vse politične sestanke smo imeli tam.

Dokler smo ostali tukaj, smo porabili največ časa za politično vzgojo borcev. S

člani komunistične partije in kandidati smo imeli študijske sestanke, na katere smo vabili tudi člane SKOJ in njihove kandidate. Spet smo preučevali kratko zgodovino VKPb. Velikokrat smo se sestali z mladinci. Vsako popoldne proti večeru pa smo hodili na Rakitno ali v Ribniško dolino po hrano, v glavnem po krompir in kakšno govedo. Nahrbtnike smo imeli tako nabite s krompirjem, da smo nazaj grede komaj nosili v precej strm breg.

Zadnji dan našega bivanja v tem kraju, malo pred polnoč, ko je bilo kosilo pravkar skuhan, je ves zaspel pritekel brigadni intendant Jelen in zaklical, da se približuje italijanska kolona. Borci so takoj pospravili šotore in zavzeli položaje. Prvi bataljon je bil blizu Travnice gore, drugi pa nedaleč od našega desnega krila. Borce smo razvrstili tako, da sta bili prva in druga četa na desni strani ceste, gledano v smeri Ribnice, tretja pa na zgornji levi strani. Med nami je bila na sredi večja kotanja, ki jo je redko kje obraščalo grmovje. Sam sem se postavil med prvo in drugo četo, da sem imel boljši pregled nad položajem. Borci so nestrpno pričakovali prihod italijanske kolone, saj smo se zavedali, da smo v veliko boljšem položaju in da jih bomo presenetili. Bili smo dogovorjeni, da spustimo kolono na sredino, in da jih bomo šele tedaj napadli. Toda komaj so prišli prvi italijanski vojaki do začetka našega položaja, je že počil prvi strel. Italijanski vojak je namreč zagledal našega stražarja in je zavpil drugim v opozorilo. Tedaj so se usuli strelji z vseh strani. Skoraj vsi italijanski vojaki, ki so bili v dosegu naših strelcev, so padli. Na italijanski strani je najprej nastal preplah in že se je začelo splošno vpitje, oficirji in podoficirji pa so priganjali preplašene vojaše v boj. Vedno novi italijanski vojaki so padali pod našimi dobro merjenimi strelji. Navdušeni nad uspehom smo Italijane izzivali s pesmijo italijanske komunistične partije. V začetku boja sem poslal kurirja h komandantu 2. bataljona, da bi zastavil

Italijanom pot, nato pa bi jih začeli še obkoljevati. Le redki bi se lahko izmuznili iz našega obroča in naš uspeh bi bil popoln. Toda iz nerazumljivih vzrokov se je bataljon umaknil s položaja. Medtem so italijanski vojaki poskušali ponovno prodirati naprej po cesti, ker drugega izhoda tako niso imeli, umik nazaj proti Travnici gori pa je bil še težje izvedljiv. Manjša skupina italijanskih vojakov se je prebila po levem pobočju med skalami, vendar ni mogla naprej, ker so jih naši posteno vzeli na piko. Zato so se skrili med skale, do katerih smo le težko prišli. Ko je komandir tretje čete Efenka videl položaj, se je splazil med skalami v njihovo bližino in vrgel mednje ofenzivno ročno bombo. Nekaj jih je bilo ubitih, nekaj pa ranjenih, drugi so se vdali; To je bil konec boja.

Po podatkih, ki so nam jih dali ujeti italijanski vojaki, je bilo v začetku razmerje 250 proti 80 borcem, kolikor je tedaj štel naš bataljon. Po italijanskih podatkih je padlo 74 vojakov in oficirjev. Ujeli pa smo sedem vojakov, med njimi enega podoficirja. Zaplenili smo podnožje težkega minometa in 35 min, nekaj pušk, ročnih bomb in strelivo za puške. Podnožje minometa smo zakopali, prav tako tudi mine, ki so jih kasneje borci prišli iskat. Na naši strani je padel borec Nero, hudo ranjen pa je bil Marjan Pezdir, ki je bil zelo hraber borec. Doma je bil na Izanski cesti v Ljubljani. Bil je sedlarski pomočnik. Kot miren, preudaren in hraber borec je kmalu postal sekretar SKOJ našega bataljona. Proti koncu boja je dobil strel skozi pluća in želodec, le težko je napravil še nekaj korakov in se zgrudil. Naš bataljonski zdravnik dr. Stanko Pirc Lojze in bolničar Fajfa sta ga takoj pregledala, vendar je dr. Pirc ugotovil, da mu v danih okoliščinah ni mogoče pomagati. Po boju so ga naložili na nosila in ga nosili proti Travnici gori. Kmalu je izgubil zavest, malo pred Travnico goro pa umrl. Pokopali smo ga pod visoko smreko. Težko nam je bilo slovo od mladega in priljubljenega borca.

Po boju smo pregledali vse bojišče, zbirali orožje, strelivo in slekli padle italijanske vojaše. Kmalu se je začelo mračiti, kuharji so medtem že pripravili večerjo, nato pa smo šli proti Travnici gori. Po približno dveh urah pohoda smo se ustavili in prenočili v gozdu.

Naslednje jutro smo se zbudili premrženi, sončni žarki pa so že začeli prodirati med vrhovi smrek. Po zajtrku sem zbral ujetnike, da bi jih zaslišal. Sam sem sicer precej dobro obvladal italijansko, vendar sem povabil k zaslišanju borca, ki je bil iz okolice Gorice in je spomladi 1942 dezertiral iz italijanske vojske ter prišel k nam v partizane. Ko je prišel do skupine ujetnikov, sta se s pogledom srečala s podoficirjem. Spoznala sta se, ker sta bila skupaj v podoficirski šoli. Čudno naključje. Ujetniki so bili ves čas v strahu, kajti prepričani so bili, da jih bomo po zaslišanju ustrelili. Kljub mojemu zanikanju niso verjeli. Še bolj so bili prestrašeni, ko smo jim ukazali, naj se slečejo in preoblečejo v cape naših borcev. Takrat so se nekoliko umirili, pristrčno so mi stiskali roke in se zahvaljevali, ko so odhajali. Ko so se približali svoji postojanki v Ribnici, so italijanski vojaki iz posadke že hoteli streljati proti njim, ker so zaradi »uniform« mislili, da so partizani. V kasarni so potem o nas baje govorili zelo pohvalno. Ko so italijanski vojaki odšli, smo nadaljevali pot na Travnico goro. Tu smo počivali. Bil je lep sončen dan, ulegel sem se na jasno in sem do konca prebral kratko zgodovino VKPb, ki je sicer verjetno ne bi nikoli.

Pogosto smo namreč začeli s proučevanjem tega, a nikoli nismo prišli dlje kot do četrtega poglavja. Z italijansko vojsko smo se po naključju srečali pri Štirni. Zvedeli so namreč, da je v bližini Travnice gore še nekaj preživelih partizanov. Mislim pa, da se premalo govori o tem boju. Če pomislimo na čas po roški ofenzivi, je bil verjetno najuspešnejši v letu 1942.

Dr. Milan Dolenc

Partizanska bolnišnica pod Krnom

Potrebe po oblikovanju bolnišnice na Tolminskem so se porodile s prvimi ranjenci, ki jih je bilo vedno več od začetka leta 1943 pa do formiranja Gradnikove brigade. Med prvimi hudimi ranjenci je bil sekretar KPS za Tolminsko Franc Šavli-Medved. V nogo, pravzaprav v stopalo je bil ranjen na Slemenu. Rana bi se uspešno zacelila le, če bi ranjeni dobil hitro medicinsko pomoč. Ker pa ni bilo prave zdravniške pomoči, se je pojavila zastrupitev. Po tednu dni prestavljanja iz kraja je umrl na Vršnem, na Skalarjevi domačiji, kjer mu je posvečena spominska plošča.

Kmalu nato so se potrudili terenski delavci - aktivisti OF iz Krna in Vrnsa ter organizirali bolnišnico pod vasio Krn, ki je dobila prostor v dolini potoka pod Kumom, v gozdu pod naravno steno. Bolnišnica je bila ustanovljena 4. aprila 1943, njen prvi komandir je bil Antan Četrtnič-Topol, doma iz vasi Volarje. V njej so bili prvi pacienti: Franc Brešan-Orel in Katja Mohar, ki sta 2. aprila 1943 padla v zasedo na Volarih, ter Jože Gregorčič-Stengar iz Volarij z bolničarko Anico Cerar-Ančka, doma iz Spodnje Bitnje v Brkinih. Po bitki na Golobarju 26. aprila 1943 so prišli tile ranjenci: Stanko Berginc-Maks, Vinko Gaberšček-Jaka, Ivan Rutar-Zagorc in Boštjan Stih. Hkrati s temi ranjenci se je okrepila tudi oskrbovalna moč bolnišnice. Prvi komandir je bil Franc Klobučar-Nanos, ekonom pa Ivan Pitamic-Radovan. Vsi borci in ranjenci so pripadali 2. četi 2. bataljona SPO, tako da lahko rečemo, da je bila bolnišnica na delovnem območju 2. čete. Po majski bitki na Kolovratu in Stolu je prišlo še nekaj ranjencev, med njimi tudi Slavko Furlan-Dušan.

Potem ko so se umirili boji Gradnikove in Gregorčičeve brigade na Tolminskem, je prišel na počitek v bolnišnico Jaka Avšič, član Glavnega štaba NOV in POS. Med njegovim

bivanjem ranjenci niso vedeli, kdo je petdesetletni možakar, po pogovorih z njim pa smo le ugotovili, da je visok funkcionar. Po odhodu brigad s Tolminskega so Italijani še naprej pretresali teren. Najbrž so računali, da morajo biti nekeje ranjenci in poljska bolnišnica. Dva krat so Italijani prišli v njeno neposredno bližino, vendar je niso odkrili. Poskušali so z najrazličnejšimi ukanami - preoblačili so se v civile, predstavljali so se za borce, zasede so postavljali po gozdovih itd.

Nekega dne v začetku junija je borec Ivan Pitamic-Radovan zgodaj zjutraj odšel na opazovalnico posebno previdno, kakor da je nekaj slutil. Ugotovil je, da imajo Italijani zanko na kraju, ki je bil določen za opazovalnico. Ne da bi ga Italijani opazili, se je vrnil v bolnišnico in obvestil komandirja Nanosa o zasedi. Po kratkem pogovoru z Jaka Avšičem sta sklenila, naj vsi sposobni borci za boj zavzamejo bojni položaj okrog bolnišnice. Hude ranjence so prenesli na varno in jih zamaskirali, med njimi tudi Katjo Mohar, ki je bila ranjena v nogo. V bolnišnici je vladala grobna tišina. Tega dne smo bili vsi ranjenci preražani za toplo hrano. Zvečer smo dobili s terena obvestilo, da so se Italijani vrnili v garnizijo. Življenje se je normaliziralo in spet smo začeli opravljati vsakdanje naloge.

Za oskrbovanje, nego ranjencev in kuhanje je bila zadolžena Anica Cerar-Ančka. Za vse borce je našla tolažilno besedo, vsi posebno pozornost pa je namenjala Katji. O vsem, kar je bilo v zvezi z nego in previjanjem ranjencev, je morala sama odločati. Do prihoda Petra Gale na Tolminsko sta si komandir Nanos in Ančka pomagala z alpinisti in se posvetovala z vsemi zaupnimi zdravstvenimi delavci, da bi lajšala težave ranjenim. Nekega dne sta v bolnišnico povabila Lenarta iz Karnega, ki je zdravil izpahe in zlome. Šele po prihodu dr. Petra Gala so dobili prve zdravniške nasvete, kako in kaj delati z ranjenci ter se poučili o načinu previjanja in imobilizacije. V naši bolnišnici pod Krnom se je dr. Gala zadržal kratek čas. Pot je nadaljeval na Kobariško, v Matjur in na Bovško, kjer sta bili še dve bolnišnici. Kmalu po odhodu se je vrnil v našo bolnišnico in spet pregledal vse ranjence ter previl Katjo.

Po krajšem posvetu s Katjo sta se dogovorila za amputacijo noge, kajti druge rešitve ni bilo (imela je zlomljeno oziroma zdrobljeno kost nad kolonom). S terena je naročil vse potrebne pripomočke žago, klešče, nože, gaze in potreben narkotik. Priprave na operacijo so potekale že pred osmo uro, tako da se je operacija začela točno ob osmih in trajala približno do poldneva. Ker je bila Katja zelo izčrpana, ležala je namreč cela dva meseca, operacije ni preživela. Čeprav je Katja med operacijo umrla, je dr. Gala končal operacijo. Operaciji je asistiral Ančka, imela je zelo kratko prakso, ki si jo je pridobila v bolnišnici. Nenadoma je postala pravi pomočnik kirurga in instrumentarka, česar pa si dandanes še predstavljati ne moremo. Nekaj dni po operaciji je Jaka Avšič kot vojaški strokovnjak presodil, da na tem kraju ni več varno za bolnišnico, ker so Italijani še naprej preiskovali bližnje območje. Po

treh mesecih obstajanja bolnišnice na tem kraju se je odločil, naj se premestimo na vrh Krna. Evakuacija je bila v začetku julija. Odšli smo sredi belega dne po razgibanem terenu po potoku pod vasio Krn, prek planin Kašina in Liskopca čez Batogance k Rdečemu robu, kjer smo se utaborili. Vsi ranjenci smo sami hodili. Ko smo se utaborili, je Jaka rekel, da smo prispeli na varno in da ne gremo naprej. Tega predela Italijani niso zasedli niti v prvi svetovni vojni. Lahko smo tudi zapeli. Zbrali smo se Radovan, Maks, Nanos, Tarzan, Zagorc, Ančka in Jaka ter zapeli.

Čeprav smo bili na višini 2000 metrov, Italijani niso mirovali, stalno so se premikali. Naše opazovalno mesto je imelo zelo lep pregled, tako da smo videli celotno Soško dolino in vse prihode h krnskemu masivu. Nekega dne je naš opazovalec Radovan obvestil Nanosa, da gre proti planini Zaslap kolona Italijanov. Ko je Jaka to zvedel, je Nanosu dal nalogo organizirati samooobrambo Rdečega roba. Zasedli smo zelo ugoden položaj s kritjem in opazovanjem ter ves dan čakali na položaju. Medtem je Jaka pregledal položaj obrambe in ugotovil, da je odlično organizirana. Rekel nam je, da se bomo bojevali do zadnjega borca, in če mi pademo, je v Jugoslaviji še dosti borcev, ki se bodo bojevali do osvoboditve. Ta dan je minil brez odkritih spopadov.

Naslednji dan so se Italijani pojavili z druge strani. Kolona je prihajala prek Javorce in Pretovča na planino Sleme, prav pod bolnišnico. Prejšnjega dne je prišel 2. bataljon Gradnikove brigade v tabor Strmole, kjer so jih Italijani odkrili in pregnali skozi Batogence do Krnskega jezera, zato se Italijani niso upali nadaljevati boja v krnskem masivu. Se isti dan je Jaka Avšič ocenil italijanske namene, kot da čakajo na okrepitve in da bodo naslednji dan, to je 21. julija zgodaj zjutraj napadli naše polo-

Razvoj narodnoosvobodilnega gibanje v Prlekiji jeseni 1944

Prvi spopad z vlasovci v Slovenskih goricah

Narodnoosvobodilno gibanje v Prlekiji je jeseni 1944 doseglo največji organizacijski razmah. K temu so prav gotovo pripomogli številni aktivisti, ki jih je vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja pošiljalo na to območje vse od jeseni 1942. Poleti 1944 so ustanovili okrožje Slovenske gorice, v sestavi katerega je delovalo 10 okrajev. Že jeseni 1944 je bilo ustanovljeno novo okrožje Ljutomer, ki je zajemalo ozemlje nekdanjega okrožja Ljutomer-G. Radgona okraj Ormož in Prekmurje. Sekretarske naloge tega okrožja je opravljal Viktor Stopar, medtem ko je bila Ela Letonja – Atena organizacijska sekretarka. V Prlekiji so bili v tem času številni spopadi z okupatorjem. Na terenu je delovalo več majhnih ciklostilnih tehnik, ki so zalagale Slovenske gorice s propagandnim gradivom, izdajali pa so tudi Slovenskega poročevalca. Partizani so napadli več sovražnih postaj, da bi dobili orožje, in organizirali, so mi tinge.

Okupator je začel streljati prve talce. Tako je pri mlinu Ivana Ribiča v Cezanjevcih ustrelil 25 talcev. V taborišča so romali številni pripadniki OF. Povečalo se je število dezertirjev iz nemške vojske in aktivisti so s težavo pošiljali novince v večje partizanske enote. Nemci so besneli zaradi ubežnikov iz njihove vojske, zato je vodja Stajerske domovinske zveze Franz Steindl že 1. maja 1944 objavil tudi za ljutomersko območje (podobno kot za Šaleško, Gornje Savinjsko in mislinjsko dolino) svarilni razglas ter zagrozil s preganjanjem in mučenjem ubežnikov, ki se do junija 1944 ne bi prijavili nemškemu oblastem, ter z zaporom ali internacijo njihovih sorodnikov. Zagrozil je tudi s smrtno kaznijo vsem, ki bi dajali ubežnikom in partizanom prenočišče in hrano.

Partizani so izvedli več zastraševalnih akcij proti nemškemu podrepaniku. Na več krajih so minirali železniško progo Ljutomer – Gornja Radgona in Ljutomer-Ormož ter opravili druge sabotažne akcije. Vse te akcije so okupatorja silno vznemirjale.

zaje. Naročil je komandantu bataljona, naj zasede bojne položaje v krožni obrambi in brani Krn. Položaj je bil dolg nekaj kilometrov, vključno z neprehodnimi tereni.

Napadati so začeli v zgodnjih jutranjih urah iz štirih smeri planine Zaslap, Liskopca, Sleme in Duplje. Boj je trajal ves dan, do pozne noči. Ob 20.30 je Jaka izdal povelje, naj se vsi borci in ranjenci ob 22. uri zberejo pri Krnskem jezeru zaradi preboja iz obroča. Še prej je vprašal, kdo pozna pot do Krnskega jezera prek Batogenc, planine Liskopca prek Vrsna do reke Soče na Kolovrat. Oglasil sem se. Ko je formiral kolono, mi je rekel, naj grem naprej. On mi je sledil, nato pa še drugi. Iz obroča smo prišli ob polnoči, ne da bi kdo sprožil orožje. Bolnišnica se je v planini Liskopca ločila in odšla proti vasi Krn, v Slapišče. Borci Gradnikove brigade so nadaljevali pohod na planino Kolovrat. Jaz sem se po prihodu do reke Soče naslednji dan vrnil v bolnišnico, ki je še vedno iskala pravo mesto za stacioniranje v Slapišču.

Po bitki na Krnu, 21. julija 1943, so v bolnišnici dobili nove ranjence: Ivana Likarja-Sočana, z minometom ranjenega v nogo, ki je dobil 58 ran, Ščirnovega Rudija iz Idrskega, ranjenega v glavo, in Matijo Manfreda, doma iz Huma pri Ljubini, ranjenega v trebuh. Njemu se je šele po osmih dneh uspelo prebiti samemu, ker so Italijani štiri dni pretresali celotno območje Krna. Večkrat je omedlel. Po osmih dneh se je lačen, žejen in izčrpan od strelne rane prebil do planine Sleme. Ko so ga pastirji zagledali, so se ustrašili. Nekaj dni je ostal pri pastirjih, ki so ga hranili z mlekom, da se je okrepil, potem pa je prišel k nam v bolnišnico.

Po bitki na Krnu je bila spet reorganizacija: iz bolnišnice so odšli Nanos, Radovan in Anč-

Nemci pokličejo na pomoč vlasovce

Nemci so kmalu ugotovili, da niso kos partizanom na območju Slovenskih goric. Ker se je približevala fronta, so hoteli imeti čisto zaledje, zato so jeseni 1944 poklicali na pomoč vlasovce. Ti so imeli svoj sedež v Ljutomeru, kmalu pa so se razširili po vsej Prlekiji. Že prve dni oktobra 1944 je bilo v Prlekiji več kot 350 vlasovcev, ki so območje dejansko obkolili. Pripadali so 3. konjeniškiemu policijskemu bataljonu »Serbien«. Na hitrih konjih so obkoljevali vasi in po hišah iskali partizane. Delo aktivstov je postalo izredno težko. O tem nam priča številna poročila takratnega okrožnega odbora OF Ljutomer. Večkrat so ljudi pretepali kar ob cesti brez pravega vzroka in mnoge tudi pobili.

Znana partizanska postojanka pri Ignacu Lipovcu na Podgradju

Partizani so že leta 1943 ustanovili pri Ignacu Lipovcu na Podgradju, nedaleč od Ljutomera, partizansko postojanko. Družina je bila narodno zelo zavedna. Stike z njimi je navedel Ivan Nemec-Vojko. Odslej je bila domačija stalno odprta partizanskim kurirjem, ki so si na njej odpočili, nato pa nadaljevali pot. Od tod so potekale zveze s sosednjim Medžimurjem.

Boj na domačiji Ignaca Lipovca

Prvi spopad med partizani in vlasovci na območju Slovenskih goric je bil 9. 12. 1944 na domačiji Ignaca Lipovca v Podgradju. V postojanki so se zjutraj tega dne oglasili kurirji, in sicer: Jurij Dobrotinšek, doma iz Dobrotina pri Vojniku, Nande Magdič-Nabor, doma iz Cvena pri Ljutomeru, Alojz Vrbnjak-Jurek, doma iz Cezanjevcev (komandir okrožnih kurirjev za ljutomersko področje) ter še doslej neznani borec s partizanskim imenom Dušan. Po vsej verjetnosti so bili patizani izdani. Okrog 10. ure je več kot 30 vlasovcev nenadoma obkolilo domačijo.

Partizani so sprejeli boj ter se skušali prebiti. Pri preboju sta se rešila Jurij Dobrotinšek in Nande Magdič, padel je Alojz Vrbnjak, hudo ranjenega Dušana pa so vlasovci zajeli. Močno so ga pretepali, toda ni hotel ničesar izdati, zato so ga prebodli z bajoneti. Kljub številnim raziskavam še do danes ni bilo mogoče ugotoviti, kdo je bil ta partizan z ilegalnim imenom Dušan. Borca Jurij Dobrotinšek in Nande Magdič, ki sta ga poznala, sta namreč padla v bitki z vlasovci na domačiji Janka Preloga na Grlavi. Vsekakor pa Dušan ni bil doma iz Slovenskih goric, ampak je prišel od drugod.

Vlasovci na dvorišču ubijejo gospodarja

Ob spopadu gospodarja Ignaca Lipovca ni bilo doma. Prišel je, ko se boj v glavnem že končal. Ko je prišel s konji (šel je namreč v gozd po drva) na dvorišče, so ga zajeli vlasov-

ci. Vrgli so ga z voza, ga pretepali in brcali, nato pa ga zaklali z bajoneti. Pustili so ga mrtvega na dvorišču. S seboj so odvedli dva konja, hišo pa popolnoma izropali. V boju so imeli vlasovci dva ranjena. Z raketami so klicali na pomoč, misleč, da so naleteli na večjo skupino partizanov.

Po tem spopadu ni minil dan, da ne bi bilo večjega ali manjšega spopada med partizani in vlasovci. Vlasovci so prežali za partizani na vsakem koraku, še posebej ob križiščih cest. Bili so dobro oboroženi. Nemci so jim dali vsa pooblastila, tako da so lahko kazali svojo voljo in moč.

Prvi spopad med partizani in vlasovci na območju Slovenskih goric je močno odmeval med ljudstvom. Med ljudmi Slovenskih goric je zrastel ugled partizanov, saj so spoznali, da so kos dosti močnejšim in bolje oboroženim okupatorjevim enotam.

Drago Novak

Domicil kurirski postaji

Že tretje leto zapored so se prvo nedeljo v avgustu srečali nekdanji partizanski kurirji in domačini z območja snežniških gozdov. Zbrali so se pri naselju Gozdnega gospodarstva Postojna na Mašunu, kjer je že vzdano spominsko obeležje karavli P-1 in njenim padlim kurirjem. Letošnje srečanje je bilo pomembno, ker so z njim nekako dopolnili spominsko obeležje na Mašunu in revolucionarne tradicije svojega boja še bolj približali gozdarjem, lovcem, vsem okoliškim prebivalcem in še posebej mladini v krajih ob vznožju Snežnika.

Mašun spada v krajevno skupnost Knežak v ilirskobistriški občini. Leži sredi snežniških gozdov, s katerimi upravlja Gozdno gospodarstvo Postojna. Delovni kolektiv je prevzel pokroviteljstvo nad vsemi partizanskimi kurirji Južne Primorske in hkrati s tem sprejel obveznost ohranjanja in prenašanja revolucionarnih tradicij NOB na vsa področja delovanja. To svojo pripravljenost so gozdarji izrazili tako, da so partizanskim kurirjem izročili listino o pokroviteljstvu in trak, ki so ga pripeli na njihov prapor.

Ko so kurirji s P-1 odkrili spominsko ploščo svojim padlim tovarišem, so jo izročili v varstvo gozdarjem in šolski mladini osnovne šole v Knežaku, zdaj pa je KS Knežak to povezavo okrepila s podelitvijo domicila kurirjem relejne postaje P-1.

Letošnjo slovesnost je začel predsednik KS Knežak Alojz Knafeljc, ki je pozdravil vse goste iz Ljubljane, Postojne in Ilirske Bistrice. Nato je dal besedo glavnemu direktorju GG Postojna inž. Janezu Sedeju, ki je udeležencem predstavil delo gozdarjev, nato pa kurirjem izročil listino o pokroviteljstvu in na njihov prapor pripel trak. Za njim je o zgodovini kurirskih zvez na Snežniku in posebej o karavli P-1 govoril predsednik KO ZZB NOV Knežak Anton Mihelj. Kurirji so nato prejeli domicilno listino, mladina pa jim je pripravila bogat kulturni program, jubilejantom 60-letnikom so izročili še posebna priznanja. Ob koncu so gozdarji vse udeležence povabili še na partizanski golaž.

R. B.

Med železničarji v Kočevju

Dan pred kapitulacijo italijanske vojske sem prišel v Kočevje. Na bloku pri Lakanjarju je bila še močna straža in še vedno so pregledovali prepustnice. Popoldne okoli četrte ure pa se je že razlegalo vpitje po Kočevju, da je vojna končana. Zgodaj zjutraj so me določili, naj grem na železniško postajo. Dobil sem dva spremljevalca. Vzeli smo puške, ki so jih odvrgli italijanski vojaki, in pogumno smo šli po mestu od osnovne šole do postaje.

Na železniški postaji so bili še fašisti, več oficirjev in vojakov v svojih črnih uniformah. Med železniškimi tirami so kurili neke papirje. Po postajnih prostorih pa so premetavali, kaj bi vzeli s seboj. Železničarji so jih obvestili, da je prišla civilna zaščita, ki bi prevzela postajo in vse naprave. Italijani se niso pustili motiti pri svojem de-

lu. Razmeroma hitro so zapustili železniško postajo in šli peš proti Ljubljani.

Cez uro ali dve pa se je že slišalo streljanje od Dolenje vasi, kjer so se spopadli s partizanskimi enotami. Na postaji je zavladal mir in vsi železničarji so kar sami prišli v postajno poslopje. Na sestanku s skoraj vsemi zaposlenimi smo se dogovorili, naj ostanem pri njih na postaji, spremljevalca pa sta se vrnila v mesto. Eden je šel takoj proti Strmemu logu, da bi obvestil partizane o razmerah v Kočevju. Postajo pa smo morali takoj pregledati, da nas ne bi kje presenetili Italijani. Takoj smo postavili straže pri skladiščih in po postaji. Proti večeru pa so se začele pomikati trume italijanskih vojakov mimo postaje. Vsi so hoteli, da bi čimprej prišli do Sušaka, proti Ljubljani se niso upali. Na hitro

sklicanem sestanku smo sklenili, da je treba pregledati vse, ki bežijo mimo postaje. Res smo pri njih dobili naropano blago, predvsem usnje. Železničar Lojze Novak je dobil nalogo, naj polovijo vse italijanske konje. Vse konje smo spravili v lesene hleve. Pozneje smo jih oddajali v partizanske enote. Nasploh je bilo zelo veliko dela. Progovni nadzornik Crnkovič je moral pregledati progo, ki je bila na več krajih razstreljena in porušena. Fabjanov Tone je prebarval na vagonih italijanske napise in napisal naše.

Ves dan 10. in tudi 11. septembra so se mimo postaje žalostno pomikali italijanski vojaki. Mi pa smo dobili nalogo, naj popravimo progo. Veselo smo se lotili dela in kmalu je bila proga popravljena. Odstranili smo tudi vse topovske granate, ki so

še kako pomagale, da so se pozneje belčki v Turjaškem gradu prej vdali. Popravljen progo smo seveda morali preskusiti. Tako smo se z vlakom počasi odpeljali proti Grosupljemu. Na vseh postajah so nas pozdravljali kot partizane s prvim partizanskim vlakom. Nazaj grede so nas na vsaki postaji pogostili železničarji z vinom in veliko je bilo veselje, da imamo tudi partizani svoj vlak. S tem našim vlakom so se pripeljali vsi zajeti belgardisti iz Turjaškega gradu v Kočevje. Nazadnje se je odpeljala še 10. Ljubljanska brigada na nove položaje proti Ljubljani. Toda že so prihajala obvestila o nemški ofenzivi. Vlak ni bil več potreben. Proga je bila spet porušena, jaz pa sem odšel v svojo enoto. Železničarji so bili razporejeni v svojo brigado in druge enote.

Milan Cirk

Gabrijel, Potokarjev iz Vrsnega, ki je isti večer odšel po mleko na Vrsno, ni uspel priti.

Prenočil je v Vrsnem in se je v zgodnjih jutranjih urah napolnil v bolnišnico po običajni

poti. Takrat je padel v italijansko zasedo tik pred bolnišnico, ki so jo pravkar obkoljevali. Gabrijel je takrat padel, mi pa smo se zavedeli, da smo napadeni. Isto noč okrog tretje ure zjutraj so Italijani prišli v največji tišini po

zgornji stezi iz vasi Selce, nad samo bolnišnico. Obkolili so jo, kolikor je dopuščal neprehodni teren. Ostal nam je samo en izhod – po potoku Volarje proti vasi Selišče. Pot do bolnišnice je bila zelo naporna. Očitno je bilo, da je bil poleg dezertarja še nekdo vmešan v izdajstvo, ker bi podnevi moral opraviti obhod in dobro seznaniti Italijane. Tovariš Gabrijel jim je prišel za hrbet in začel streljati, s tem je tudi nas opozoril na nevarnost in jim prekrizal račune. Zmedel jih je, da so morali streljati nanj, kmalu nato pa so začeli metati bombe na nas in uporabili so pehotno orožje. Vsi ranjenci smo zelo hvaležni tovarišu Gabrijelu, saj je žrtvoval svoje življenje, da je lahko rešil devet borcev ranjencev. V nasprotnem primeru bi padli mi, saj nismo imeli izhoda. Ob napadu smo se vsi zbegnili zbudili, bosi in na pol oblečeni smo se spustili po potoku, razdeljeni v štiri skupine: Maks in Sočan, Oton in Hela, Zagor in Matija, Rudi ščimov in še nekdo, katerega imena se ne spominim. Sočan, narodni heroj, ki danes živi v Kobaridu, in jaz sva šla po potoku Volarje do vasi Selišče. Vsa izmučena in opraskana sva po poti stalno padala – sam sem si opraskal levo nogo po naj dolžini in krvavel, Sočan pa je že tako imel 58 ran od minometa. Na Selišče sva prišla med peto in šesto uro. Tam sva srečala pred hišo Marico Jurčevico ter jo vprašala, ali so kje v bližini Italijani. Zanimala je in nas povabila v hišo, vendar si nisva upala vstopiti. Pot sva nadaljevala prek Kamenskega polja, kjer sva se utaborila za tri dni, da sva si opomogla. Rajko Berginc je kot aktivist poskrbel za nego, okrepitev in dober počitek. Oborožil naju je in oblekel, nato sva se po treh dneh odpravila iskati zvezo z enoto. Tega dne se je bolnišnica razformirala in na tem območju ni bila več ustanovljena.

Stanko Berginc-Maks

Domicil Kočevskemu odredu

V počastitev zgodovinskega zasedanja odposlancev slovenskega naroda, ki je bilo od 1. do 3. oktobra pred 41 leti v Kočevju, krajanje te občine praznuje te dni svoj praznik. Slovesna seja vseh zborov občinske skupščine, izvršnega sveta in izvršnih organov družbenopolitičnih organizacij je bila namenjena tudi prvkam ustanovljeni Skupnosti borcev Kočevskega odreda, ki je deloval v letu 1942, njegove začetke pa lahko zaznamo med borci Šercerjevega bataljona.

Iz čete tega bataljona se je 16. aprila 1942 v vasi Preža formiral južnodolenjski bataljon ali kratko Kočevski bataljon. V drugi polovici leta 1942 ob delitvi 3. grupe odredov na 3. in 5. grupo je bil osnovan Kočevski odred z dvema bataljonama, odred pa je deloval do formiranja Cankarjeve brigade septembra 1942, ko je njegov drugi bataljon v celoti prešel v Cankarjevo brigado, ostale enote pa so prešle v druge partizanske formacije.

Slavnostne seje v Šeškovem domu so se udeležili številni ugledni gostje, med njimi tudi Ivan Maček-Matija in Josip Rus, predstavniki

družbenopolitičnega življenja in domicilnih enot 9. SNOUB brigade Kočevske, 1. SNOUB Toneta Tomšiča, 5. SNOUB Ivana Cankarja, 1. brigade Vojske državne varnosti in aktivisti OF Barje-Kolpa, delegacije prijateljskih in sosednjih občin in nenazadnje delegacija pobratene občine Dolina.

Potem ko je predsednik SO Kočevje Jože Novak v slavnostnem nagovoru orisal zgodovinski pomnik in povojni razvoj Kočevja, so izročili domicil pravkar ustanovljeni Skupnosti borcev Kočevskega odreda, najzaslužnejšim občanom in organizacijam pa priznanja in nagra-

de. Nagrade so prejeli tudi posamezniki na področju inovatorstva ter moški pevski zbor Svoboda iz Kočevja.

Buren aplavz je požela tudi kemična industrija Melamin, ki letos praznuje 30-letnico delovanja. Poleg dobrih poslovnih rezultatih ima ta kolektiv precej posluha za

inovatorstvo in vzorno sodelovanje z borčevsko organizacijo. Predsednica delavskega sveta Rozina Turk je izročila predstavniku Kočevskega odreda 30.000 dinarjev v znak hvaležnosti za medsebojno sodelovanje in pa tudi trdno voljo še do tesnejših oblik medsebojnih odnosov, predvsem na področju negovanja revolucionarnih izročil.

Jože Čurin

Sodelovanje, skovano v boju

Med narodnoosvobodilno vojno spomlad 1942, ko je bilo na Gorenjskem najhuje, je po navodilih glavnega poveljstva NOV Slovenije iz Dolomitov, čez tedanjo italijansko-nemško mejo odšlo na Jelovico in pod Karavankke več kot sto partizanov. To so bili večinoma prvoborci, prekanjeni mladi skojevci in komunisti, ljubljanski vosovci, borci in mitraljezi prvih partizanskih čet na Dolenjskem in prostovoljci iz Ljubljane, ki so se v Dolomitih vključili v partizanske vrste.

Velika večina teh mladih prostovoljcev ni dočakala svobode. Padli so v hudih bojih z Nemci v Poljanski in Selški dolini, na Mežaklji, pod Stolom, v Udin borštu, njihovi grobovi so razsuti širrom po Jelovici in pod Karavankami.

Zveza združenj borcev NOV Vič-Rudnik je v septembru 1984 organizirala v partizanskem domu na Ključu koristno in nadvse prijetno tovariško srečanje partizanov z obeh strani bivše

meje: iz Kokrškega in Gorenjskega odreda in iz Dolomitskega odreda. France Perovšek, dolomitski in gorenjski partizan je zbranim borcev drobno orisal politični in vojaški položaj tedanjega časa v Dolomitih, partizanske boje in zmage na Ključu, tragedijo v Beneški grapi, delovanje CK KPS in glavnega štaba NOV Slovenije v Dolomitih, ter o nadrobnosti o izredno pomembni »Dolomitski izjavi«, ki prav danes, po več kot 40-letih, izraža vso doslednost, daljnovidnost in pravilnost linije partije in daljnosežnost odločitev CK KPS. Gorenjska prvoborca Franc Štefe-Miško in Tine Zaletel-Tilen sta orisala tedanje razmere na Gorenjskem, kjer so Nemci na vse načine v 1942. letu hoteli uničiti narodnoosvobodilno gibanje. Manj znano je, da je prav Rašiška četa v prvih dneh decembra 1941 napadla Preserski most, kar danes zgodovinarji opisujejo v drugačni luči.

Prostovoljce iz Dolomitov je čez italijansko-nemško mejo na Gorenjsko prepeljal

Cveto Novak. Skupaj so bili 104, velika večina jih je ostala v enotah Gorenjskega odreda, v Poljanski in Selški dolini, na Jelovici, Mežaklji in pod Stolom, pod Karavankke v Kokrški odred pa jih je skupaj odšlo 28. Med prostovoljci, ki so iz Dolomitov prišli v Kokrški odred, naj omenimo nekatere pomembnejše voditelje: Tomaž Knavs-Matevž je bil pozneje komandant odreda, dr. Milan Cunder-Miha, odredni zdravnik, Leon Skapin-Lado, znani ljubljanski športnik je bil politični komisar 2. bataljona, Franc Bukovec-Pepe pa komandir čete v 2. bataljonu Kokrškega odreda. Vsi omenjeni voditelji so padli v bojih z Nemci že 1942. leta, razen dr. Cundra, ki je umrl po vojni. Pomoč partizanov iz Dolomitov v takratnih izredno težkih časih je bila za Gorenjsko neprecenljiva!

Predsednik ZZB NOV občinskega odbora Ljubljana Vič-Rudnik Emil Dolčič in predsednik občinskega komiteja ZKS Ljubljana Vič-Rudnik Julij Planinc sta po-

ročala o vključevanju in aktivnosti borcev v družbenopolitičnem življenju občine. Borci so z drugimi komunisti občine soglasno podprli odločno stališča občinskega komiteja in se kreativno vključili v široko razpravo o predlogih sklepov 13. seje CK ZK Jugoslavije z željo, da se stališča centralnega komiteja dosledno izpolnjujejo v praksi.

Ob končanem uspelem srečanju so navzoči podprli predloge Staneta Vrhovca, ki je bil med prostovoljci in se je bojeval na Gorenjskem: »Veliko mladih fantov, polnih življenja, iz Ljubljane in Dolomitov je padlo v hudih bojih na Gorenjskem, zato smo tudi mi Ljubljanci dolžni, da se vključujemo in sodelujemo pri gradnji spominskih obeležij v Udin borštu. Bratsko sodelovanje, rojeno v krvi med vojno, nas obvezuje!«

Odbora skupnosti Kokrškega in Gorenjskega odreda imata v načrtu do konca letošnjega leta podobno srečanje z odborom skupnosti Druge grupe odredov, s katerim je prav tako mnogo skupnih povezav še iz vojnih dni.

Miloš Rutar

Občani Cerknice praznujejo

Krajanje Loške doline in občani Cerknice bodo 19. oktobra praznovali krajevni in občinski praznik v spomin na 19. oktober 1941, ko so partizani uspešno napadli italijansko postojanko v Ložu in uničili skladišče razstreliva v Bezuljaku.

V počastitev krajevnega in občinskega praznika se bo v občini Cerknica zvrstilo več kulturnih, športnih in drugih prireditev. Osrednjo prireditev bodo združili s praznovanjem 30-letnice uspešnega delovanja kolektiva Kovinoplastike iz Lože, spomnili pa se bodo tudi 75-letnice rojstva pokojnega revolucionarja, narodnega heroja in pobudnika ustanovitve Kovinoplastike Lož Janeza Hribarja.

Na dan občinskega praznika 19. oktobra ob 12. uri bo osrednja prireditev pred Kovinoplastiko v Ložu, kjer bo slavnostni zbor delegatov skupščine občine Cerknica, delovnih ljudi Kovinoplastike, poslovnih prijateljev, krajanov in šolske mladine. Slavnostni govornik bo predsednik slovenskih sindikatov Marjan Orožen. Podelili bodo občinska priznanja 19. oktober in plakete skupščine občine Cerknica, priznanja Kovinoplastike in krajevnne skupnosti Loška dolina. Po slovesnosti bodo odprli novo livarno tlačnega liva in posodobitev proizvodnje okovja loške Kovinoplastike.

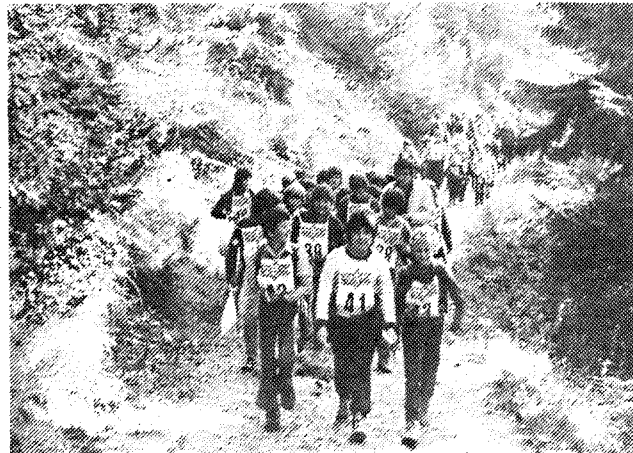
Slavko Berglez

Kurirske poti v Karavankah in na Mežaklji

Kurirji pri krajevni organizaciji ZB NOV Dovje-Mojstrana so se lani z vso vnemo lotili urejanja nekdanjih kurirskih poti, ki vodijo mimo štirih kurirskih javk v Karavankah in na Mežaklji. Glavni pobudnik akcije je bil kurir Justin Taler iz Mojstrane, ki je ob sebi zbral še druge kurirje, borce in domačine. Pri urejanju je že od vsega začetka veliko pomagalo vodstvo osnovne šole 16. december Mojstrana. Več učencev višjih razredov je skupaj s kurirji in planinci pomagalo pri čiščenju in označevanju poti. Lani so na šoli izvedli pohod vseh učencev po prvem delu trase v

gih organizacij. Organizatorji so bili le nekoliko razočarani, da je bilo izredno malo domačinov, ki sicer ljubijo rekreacijo in naravo. Ker bo ta pohod odslej tradicionalen, pričakujejo, da jih bo že prihodnje leto prišlo več.

Organizatorji so si zamislili zanimivo in privlačno izvedbo pohoda. Potekal je v smeri: Dovje-domačija Sedlučnik-GT-19-Konjsko sedlo-Mlinca-Visoke-Belo polje-Mežaklja-Radovna-Mojstrana. Skupna dolžina trase je 40 kilometrov, okvirni čas hoje pa devet ur. Vsak pohodnik je imel na voljo tudi dve krajši različici prek Mince in vasi Dovje v Moj-

Učenci OŠ 16. december Mojstrana med pohodom

Karavankah, jeseni pa je bil pohod še za druge krajanje, vendar v skromnejšem obsegu. Precejšnje zanimanje za obisk poti je kurirje spodbudilo, da so se letos lotili organizacije prvega spominskega pohoda Po poteh partizanskih kurirjev z namenom, da ohranjajo spomine na junaštvo kurirjev med NOB, hkrati pa poživijo rekreacijsko dejavnost v krajevni skupnosti. K sodelovanju v organizacijskem odboru so pristegnili še planince, športne delavce ter delovne in druge organizacije. Največ pomoči je ponudila temeljna organizacija LIP Bled v Mojstrani, ki je tudi prevzela pokroviteljstvo nad pohodom.

Pohod je lepo uspel, saj je na pot po nekdanjih kurirskih poteh odšlo okoli 300 pohodnikov. Ponovno so bili najštevilnejši učenci osnovne šole 16. december, ki tudi sicer z drugimi najrazličnejšimi akcijami skrbijo za negovanje izročil NOB. Na pohod so odšli tudi mladi planinci mladinskih odsekov PD Jesenice in Javornik-Koroška Bela, kurirji, borci, pripadniki JLA, milice in dru-

strani ali prek Belega polja v Mojstrano. Učenci so prehodili prvo traso, najbolj pogumni in telesno utrjeni pa so izbrali tudi najdaljšo. Organizatorji so na začetku poti vsem razdelili knjižice, na kontrolnih točkah so dobili žig kurirskih javk, na cilju pa spominsko značko. Za varno pot so poskrbeli člani postaje GRS Mojstrana.

Uspeh pohoda je velika spodbuda za vse, da se bodo še bolj zavzeto lotili naslednjega prihodnjega leta. Ob tem vabijo vse, da spominsko kurirsko pot v Karavankah in na Mežaklji obiskujejo tudi med letom. Celotna trasa je urejena in označena.

Ob koncu vendarle velja zapisati še nekaj. Organizacijski odbor se je izvedbe pohoda lotil tako rekoč brez dinarja zbranih sredstev. Z dobro voljo in razumevanjem nekaterih organizacij so jih nekaj zbrali in racionalno porabili. Ničče od organizacijskega odbora ni dobil dnevnice niti skromne malice, vsi so delali povsem prostovoljno, vendar z velikim veseljem. Tudi za to zaslužijo priznanje!

Janko Rabič

Zgledujemo se po skojevcih

Odnos mladinske organizacije Karla Rotovnika-Gojka v Legnu pri Slovenj Gradcu do našega narodnoosvobodilnega boja ni samo spoštljiv ampak tudi svojstven. V njem se kaže skrb za ohranjanje revolucionarnih tradicij. To so njeni člani dokazali, ko so v kraju v okviru praznika krajevnne skupnosti Slovenj Gradec v spominskem parku slovenjgraškimi in skojevci mislinske doline postavili iz lesa izdelan spomenik. Odkril ga je dr. Drago Druškovič, takratni sekretar skojevcev, ki je bil tudi slavnostni govornik. Orisal je razmere, v katerih se je v Slovenj Gradcu in njeni okolici širil napredni duh.

Na odkritje so se pripravljali dalj časa, zlasti so bili pri tem še kako prizadevni, ko so ugotovili, da ti njihovi vzorniki, mnogi med njimi celo domačini, nimajo nobene ustreznega obeležja, pa čeprav so toliko žrtvovali za naš narodnoosvobodilni boj.

Sklenili so, da bi morali postaviti nekaj takega, kar bi v kraju simboliziralo začetek revolucije, trpljenje, hkrati pa klic k uporabi. Zaradi tega spomenik v zgornjem delu predstavlja v obliki kupole Pohorje in Uršljo goro, v katerem naravnem in skritem

okolju so skojevci poleg partije in drugih sodelavcev pripravljali oboroženi odpor v zahodnem delu Pohorja.

Spomenik, ki ga je izdelal samorastniški kipar Janko Dolenc iz Vuzenice, je visok tri in pol metra in je iz hrastovega lesa. To deblo so mladinci izkopali v gozdu v črnskem vrhu pri Dravogradu.

Kjer so postavili spome-

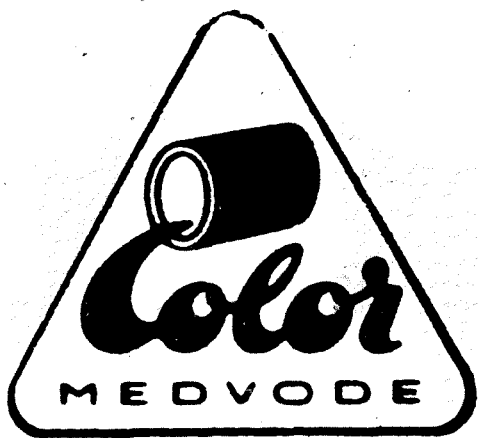
nik, so mladinke in mladinci s prostovoljnim delom urejali igrišča. Pri tem so jim pomagali krajanje. Oboji so opravili več kot 3000 prostovoljnih ur. Dela pri igrišču in pri urejanju okolja okoli spomenika so trajala štiri leta.

Mladinci v Legnu pri Slovenj Gradcu so sami zbrali potrebna finančna sredstva za postavitev spomenika. Delali so v posameznih de-

Dr. Drago Druškovič, slavnostni govornik

Drago Miklavc

TOVARNA BARV IN LAKOV MEDVODE

SLOVENIJA JUGOSLAVIJA
61215 Pošta Medvode

Telex: 31 110
Telefon: 71-002
Tekoči račun pri SDK Ljubljana Šiška
št. 50104-601-26677

Predstavništva:
11000 Beograd, Kraljevića Marka br. 2
Telex: 11 467
Telefon: 620-950

41000 Zagreb, Varšavska 2.
Telex: 21 229
Telefon: 419-039

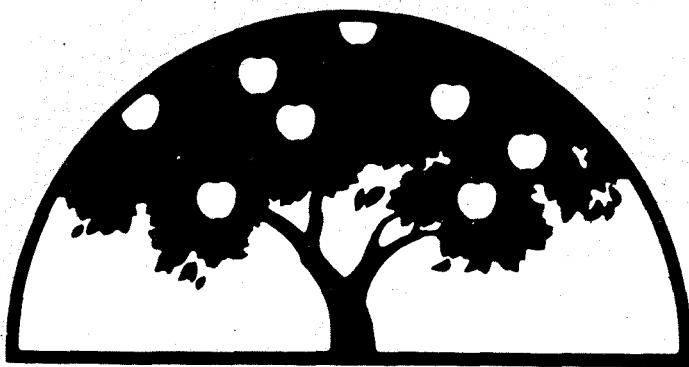
71000 Sarajevo, Dobrovoljačka ul. 50
a »ZVIJEZDA B«
Telefon: 24-140

Rijeka, Splitska 2/III
Telex: 24 366
Telefon: 25-940

91000 Skopje, Ul. 256 b.b.
Telefon: 36-635

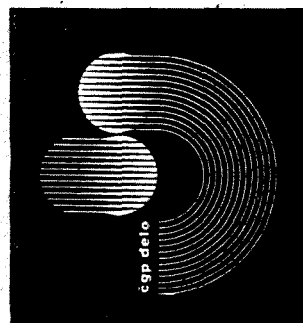
FRUCTAL

v sodelovanju z naravo

GOZDNO GOSPODARSTVO LJUBLJANA

Priporoča se
TOK VRHNIKA
in
TOZD GOZDARSTVO
Vrhnika

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

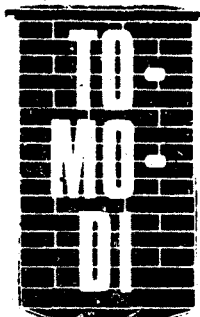
61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35
p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Topleje in ceneje

topli montažni dimnik
z giblivo kisloodporno
ognjestalno šamotno cevjo

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

Ljubljana, Opekarska 13

TELEFON: CENTRALA: 212-011 ŠEF KOMERCIALE: 218-347 TELEGRAM: KIP Ljubljana – Tekoči račun 50101-601-23238; TELEX: 31420 YU-KIP

Dejavnost TOZD

- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revijalni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)

SLOVENSKE KONJICE

Konus za borce

Organizacija združenega dela KONUS v Slovenskih Konjicah je 15. septembra slavila devetdesetletni jubilej vsa pomlajena in z novimi delovnimi načrti. S slovesnosti so tudi ponesli venec na grobove sto talcev na Stranica. Nad tem obeležjem so namreč že pred časom prevzele pokroviteljstvo in namenili že dokaj sredstev za urejevanje njegove okolice. Tudi združenju borcev NOV v Slovenskih Konjicah so pomagali s tem, da so plačali izlet z dvema avtobusoma, ki smo ga prav tako opravili 15. septembra. Natančno sto se nas je odpeljalo najprej proti Ljubljani, kjer smo si na Urhu ogledali spomenik in razstavo v cerkvi in poslušali kustosa mestnega muzeja, ki je povedal vse o medvojnih grozotah v tej cerkvi.

Pot nas je vodila na grad Turjak. Tu nas je z zgodovino seznanila vodnica po tem objektu. V Kočevju nas je sprejel predsednik občinskega odbora ZZB NOV in nam v znamenitem Šeško-vern domu, kjer je bilo od 1. do 3. oktobra 1943 zasedanje zbora odposlancev slovenskega naroda, prikazal starejšo in novejšo zgodovino obširne kočevske občine. Tam smo si ogledali tudi razstavo dokumentov in slik, ki prikazujejo gradnjo in razvoj ljudske oblasti na Slovenskem. Popeljali smo se še skozi Žužemberk in se na Cviblju pri spomeniku poklonili žrtvam, ki so padle v bojih za Suho krajino. Z nami so bili tovariši, ki so te boje doživljali in so nam pripovedovali, kaj vse se je tam dogajalo. Med vklesanimi imeni na spomeniku sta tudi naša Konjičana Dušan Jereb in Torli Pirnovar, ki sta padla tam v bližini.

Delovnim ljudem KONUSA se pristrčno zahvaljujemo, da so nam omogočili tako prijeten in poučen izlet.

JULKA TAJNIKAR

LJUBLJANA

Prijeten in poučen izlet

Borci železničarji so 23. avgusta pripravili svoj letošnji drugi izlet. Z vlakom so se odpeljali v Ljubljano, kjer so jim pokazali osrednjo postajalnico v Ljubljani za ves železniški promet na Gorenjskem. Nato so si ogledali Muzej revolucije v Ljubljani in bili so na Urhu. Udeleženci so sklenili, da bodo še prišli na takšne poučne izlete, ki jih pripravlja aktiv v sodelovanju s turističnim društvom Jesenice.

BRANKO BLENKUŠ

Del udeležencev izleta pri spomeniku na Urhu

NOVA GORICA

Ob jubileju Rdečega križa

V počastitev 40-letnice obnove in delovanja Rdečega križa Slovenije je bila v novogoriškem kulturnem domu slovesna prireditev, na kateri so podelili najzaslužnejšim aktivistom RK jubilejna priznanja ter zlate in srebrne znake Rdečega križa.

Prireditev je izzvenela v zahvalo za vsa nesebična dejanja posameznikov v okviru te humanitarne organizacije, ki je na Goriškem res množična, saj združuje okrog 29.000 članov, t. j. nad polovico vseh prebivalcev občine.

Ta človekoljubna dejavnost, ki se je pokazala že pri reševanju ranjenecov med NOB, se nadaljuje v dolgoletnem prostovoljnem krvodajalstvu, vsestranski pomoči ob elementarnih neizgledah do vseh drobnih vsakdanjih akcij pri pomoči tistim, ki so je najbolj potrebni. Neprecenljiva je vloga RK tudi pri zdravstvenem prosvetljevanju prebivalstva.

Po svoje pa je prireditev izzvenela tudi kot manifestacija sodelovanja ob meji, saj so prejeli priznanja občinskega odbora RK Nova Gorica tudi predstavniki Rdečega in Zelenega križa iz sosednje Gorice v Italiji ter več društev krvodajalcev iz tamkajšnjih obmejnih občin, ki plodno sodelujejo z našimi organizacijami. To dokazuje, da je tudi Rdeči križ močna vez med narodi in pomemben dejavnik v skupnih prizadevanjih za zgraditev humanejše družbe, zlasti v cilju ohranitve miru v svetu.

Prireditve so popestrili in vse mogoče nadvse navdušili s pristrčnim nastopom malčki iz otroškega vrta ter mladinci s svojo protivojno recitacijo.

C. M.

PTUJ

Na Visu

Kot predsednik KO ZB NOV Tone Žnidarič s Ptujem sem organiziral za skupino naših članov obisk veličastnega slavlja na otoku Visu 8. in 9. septembra. Prvi dan smo se spoznali med seboj, zvečer smo si ogledali film Tujega nočemo, svojega ne damo in muzej NOB.

Naslednji dan je bil organiziran pohod po partizanski transverzali do Titove špilje po pobočju te planine. Srečen sem bil, da sem se lahko udeležil tega pohoda, od koder je maršal Tito vodil NOV.

Ko smo se ob svitu vzpenjali po ozki kamniti stezi, ki nas je vodila do votline, sem premišljeval: »Hodimo res po tisti poti, po kateri je pred 40 leti hodil legendarni vrhovni komandant NOV in POJ?« Po ogledu votline nas je presenetila kolona domačinov. Prihajali so v gosjem redu z vseh strani. To je ponovno spominjalo na partizanske dni, ko so prinašali hrano in pijačo. S tem so se nam tudi z velikim zadovoljstvom oddolžili za ta pohod. Po daljšem odmoru, pogovoru in z obljubo, da se še vidimo, smo nadaljevali pot proti Komiži. Prispeli smo na slavnost, kjer je tovarišica Milka Planinc imela slavnostni govor in odkrila spomenik na kraju, kjer je Tito izstopil pred 40 leti na tla Komiže.

STANE FRIC

GRIŽE

Seja v spomin na dogodke pred 40 leti

Ob krajevnem prazniku KS Griže je bilo več prireditev. Osrednja je bila slavnostna seja skupščine KS. Ze nekaj let je običaj, da na sejah spregovorijo o dogodkih pred štiridesetimi leti. Tako so letos opozorili na poročilo pokrajinskega odbora OF za Štajersko, ki je 21. julija poročal, da je v savinjskem okrožju zajetih v OF 80 do 90 odstotkov prebivalstva, da se prostovoljci množično vključujejo v NOB. Slavnostni govornik je opozoril še na druge dogodke, tako na miting, ki je bil 1. oktobra 1944 v vasi Zabukovica, na hajko, ki je bila 13. oktobra 1944. Dogovorili so se tudi za organizacijo pohoda 12. ali 13. oktobra v spomin na hajko iz leta 1944 in v spomin na žrtve, ki so padle v tej hajki.

FRANC JEŽOVNIK

BREZNICA NAD PREVALJAMI

Ob 40-letnici okupatorjevega zločina

Kot le malokdaj je bilo 28. septembra 1984 tudi v kraju Breznica nad Prevaljami nadvse slovesno. Okrog 450 pionirjev in več učiteljev iz Osnovne šole Franja Goloba Prevalje se je v okviru pionirskega praznika Slovenije podalo na enourni spominski pohod s Prevalj do Rakitnikove domačije na Breznico, kjer je nemški okupator 28. novembra 1944 na najbolj zverinski način pobil devet nedolžnih Rakitnikovih ter jih s hišo vred zažgal. Da bi ob 40-letnici tega krutega zločina kar najbolj slovesno obudili spomin na žrtve Rakitnikovih in druge žrtve kraja Breznice, je šola Franja Goloba pred spomenikom žrtvam na Rakitnikovem dvorišču priredila pester kulturni program.

Pionirji in občani, zbrani na spominski slovesnosti

Slovesnosti so se udeležili tudi krajanje Breznice, Prevalj ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij v krajevni in občinski meri, ter gasilsko društvo, TK in ZZB NOV Prevalje s prapori. Slavnostni govornik predsednik aktivistov OF dravogradskega okrožja Franc Porri-Lazar je na kratko opisal zgodovino kraja Breznica med NOB ter obširneje spregovoril o Rakitnikovih in drugih žrtvah. Po kulturnem programu, ki so ga izvedli učenci in pionirji šole, so še podpisali listino o predaji spomenika v varstvo pionirski organizaciji – Pionirskemu odredu Toneta Okrogarja-Nestla na osnovni šoli Franja Goloba Prevalje. Listino je odredu izročil predsednik občinskega odbora ZZB NOV Ravne na Koroškem Ivan Močnik, ki je poudaril, da bodo spomenik dobro oskrbovali ter s takšnimi spominskimi pohodi nadaljevali tudi v prihodnje.

Vabila

Partizanski novinarji, dobimo se v Beli krajini

Ob 40-letnici ustanovitve Društva novinarjev Slovenije in 1. novinarske konference vabimo vse člane aktivna partizanskih novinarjev DNS ter udeležence 1. in 2. tečaja propagandistov in vojnih dopisnikov (Semič, Ručetna vas) na srečanje v Beli krajini, ki bo 20. oktobra 1984.

Ob tej priložnosti bomo odkrili spominski plošči v Semiču ob 10. uri, v Ručetni vasi ob 11. uri, v hišah, v katerih sta delovala oba tečaja. Ob 12. uri bomo odkrili spominsko ploščo na hiši Pod smreko v Črnomlju, kjer so delovala uredništva osrednjih glasil našega narodnoosvobodilnega boja.

V veliki sejni dvorani občinske skupščine v Črnomlju pa bo po odkritju občni zbor našega aktivna. Avtobus v Belo krajino bo odpeljal iz Ljubljane ob 8.30 s Trga osvoboditve. Ker še vedno nimamo popolnega seznama in ne naslovov vseh partizanskih novinarjev, vojnih dopisnikov in tečajnikov, naj velja ta objava tudi za vse tiste, ki morda vabil ne bi dobili. Hkrati prosimo, da prijavite svojo udeležbo tajištvu Društva novinarjev Slovenije po telefonu (323-170) vsaj do 15. oktobra, vsak dan, razen sobote, od 10. do 13. ure.

Na svidenje, tovariši, v Beli krajini!
Odbor aktivna partizanskih novinarjev DNS

V juniju letos je minilo 40 let, odkar je bila v vasi Ambrus v Suhi krajini ustanovljena Podoficijska šola 7. korpusa NOV in POJ. Da bi ohranili spomin na ta dogodek, bomo na poslopju podružnične šole v Ambrusu, v kateri je podoficijska šola dalj časa delovala, odkrili spominsko ploščo. Odkritje bo v soboto, 20. oktobra 1984, ob 15.30 in bo povezano s praznovanjem občinskega praznika grupeljske občine. Slavnostni govornik bo prvi komisar podoficijske šole general Lojze Gabrovec.

Na proslavo vabimo zlasti vse nekdanje starešine, predavatelje, tečajnike in druge borce podoficijske šole 7. korpusa, prav tako pa tudi starešine, predavatelje, tečajnike in borce vseh drugih vojaških šol NOV in PO Slovenije.

Skupnost vojaškega šolstva NOV in POS

Zveza društev veterinarjev in veterinarskih tehnikov SR Slovenije vabi na izredno zasedanje skupščine, ki bo 20. oktobra 1984 ob 10. uri v Ljubljani v Domu JLA na Trgu OF 13.

Na tej skupščini bodo izročili priznanja ob 40-letnici SNOS in ob 40-letnici ustanovitve veterinarske službe v NOB, nato bo kulturni program in tovariško srečanje.

Hkrati bo na VTOZD za veterinarstvo na Gerbičevi 40 razstava partizanskih grafik Iveta Šubica ter razstava dokumentov o veterinarski službi v NOB ter razstava sodobne vojaške veterinarske opreme.

Vabljeni so tudi vsi tisti veterinarski delavci iz NOB, ki se nam doslej niso prijavili! Pripravljalni odbor

DVORJANE

Praznik krajevn skupnosti

Krajanje krajevn skupnosti Dvorjane v občini Maribor Pobrežje so praznovali svoj 10. jubilejni krajevni praznik. Spomnili so se pomembnih dogodkov iz NOV, zlasti še 19. septembra pred 40. leti, ko so politični aktivisti skupaj s kurirji postaje TV 17 S, ki je bila v tem času tukaj ustanovljena, izvedli množično mobilizacijo na območju KS Dvorjane, Sp. in Zg. Duplek, Korene in Vumpaka. Okrog 50 očetov in sinov ter 2 ženski je odšlo v partizane na Kozjak. V spomin na ta dogodek imajo krajanje svoj krajevni praznik. Hkrati so praznovali tudi 40. obletnico 1. odbora OF, ki je bil ustanovljen v Ciglenicah.

Ves teden pred praznikom so bile številne kulturne in športne prireditve. Osrednja prireditev pa je bila v nedeljo, 16.9. pred spomenikom Žrtvam za svobodo. Zbranim je spregovoril predsednik skupščine KS Dvorjane. Po kulturnem programu je predsednik gradbenega odbora prerezal vrstico in odprl novo asfaltno cesto Ciglenice 2. Popoldan je bilo družabno srečanje z nastopom 5 pevskih zborov sosednjih krajevnih skupnosti.

JANKO KOCBEK

V počastitev 40-letnice ustanovitve mornariških enot NOV in POS ter praznika občine Piran vabi Odbor skupnosti partizanskih pomorščakov Slovenije na slovesen zbor skupnosti, ki bo v soboto, 13. oktobra 1984, ob 11. uri v dvorani splošne plovbe v Portorožu, Obala 55.

Ob tej priložnosti bodo podelili spominske medalje pripadnikom partizanskih mornariških enot. Za padle, umrle in bolne bodo spominske medalje prevzeli svojci.

Nato bo kulturni program in tovariško srečanje.

Odbor

Vabimo borce 2. bataljona 2. brigade VDV na 4. zbor skupnosti borcev, ki bo 20. oktobra 1984 ob 11. uri v Gonjačah pri spomeniku (Goriška Brda). Po zboru bo tovariško srečanje ob 40-letnici ustanovitve bataljona.

Odbor skupnosti borcev 2. bataljona

Odbor skupnosti borcev 30. divizije vabi vse borce in borce 30. divizije, BBO, ITO in kobarškega vojnega področja ter vse druge borce enot 9. korpusa naj se udeležijo proslave v čast 40-letnice pohoda enot 30. divizije v Beneško Slovenijo.

Proslava bo 21. oktobra z začetkom odkritja spominskega obeležja 30. diviziji ob 11. uri ob glavni cesti Solkan-Kanal pod vasio Morsko. Borci se bodo zbrali pri vasi Morsko, 200 metrov nad spominskim obeležjem, ter ob 10.50 na čelu s prapori enot divizije in ZZB NOV, godbo na pihala in harmonikarjem krenili v spominskemu obeležju. Pri odkritju bo govoril narodni heroj Albert Jakopič-Kajtimir, komandant 30. divizije na pohodu v Beneško Slovenijo.

Po odkritju spominskega obeležja 30. diviziji bodo vsi navzoči na čelu s prapori, pevci in godbo odšli na slavnostni prostor v Kanalu pred Osnovno šolo Kanal, kjer bo osrednja proslava. Slavnostni govornik bo Miha Ravnik, sekretar CK ZKS. Po programu bo tovariško srečanje. Posebnega prevoza ne bo, le iz Nove Gorice pa do Kanala in nazaj bo okrepljen avtobusni prevoz.

Odbor skupnosti borcev 30. divizije 9. korpusa

Skupnost borcev pri štabu 9. korpusa in skupnost borcev 30. divizije organizirata skupen prevoz z avtobusom na proslavo v čast 40-letnice pohoda 30. divizije v Beneško Slovenijo, ki bo v Kanalu 21. oktobra ob 11. uri. Avtobus bo odpeljal s Trga osvoboditve (Kongresni trg) ob 7. uri, vrnitev v Ljubljano pa je predvidena med 19. in 20. uro. Po dogovoru bo možen še obisk Goriških Brd ali pa drugih krajev, kjer so bili hudi boji enot 30. divizije (Srednje, Kambresko itd.).

Prijave za skupen prevoz z avtobusom zbira Jože Malič, Puterlejeva 29, Ljubljana, telefon 445-905, pisno ali po telefonu najpозneje do 15. oktobra. Vsem prijavljenim bo zagotovljeno mesto v avtobusu. Ceno prevoza (700 din za osebo) bodo udeleženci plačali pri vstopu v avtobus. Prevoz bo organiziran v vsakem vremenu.

Že v začetku leta 1942 je obstojala javka Pri Bleku v Oševku pri Kamniku, ki jo je vodil lastnik hiše Franc Virjent. Tja so zahajali pryoborci, borci in kurirji vse do 18. januarja 1944. Tega dne pa so hišo obkolili raztrganci, ki jih je vodil gestapovec iz Kamnika. Pod streli nemškega okupatorja sta padla borca NOV Danijel Jamnikar-Simon, rojen 11. 11. 1924, dijak srednje tehnične šole v Ljubljani, in Drago Rajh-Andrej, rojen 14. 11. 1919 v Ljutomeru, takrat trgovski pomočnik pri Kramarju v Kamniku.

Hišo so zažgali, Franc Virjent pa je moral z voli odpeljati mrtva partizana v Kamnik na Zale. Zaprli so ga, odpeljali v Mauthausen, kjer je umrl oktobra 1944.

Letos je poteklo 40 let od tragedije in krajevna organizacija ZB NOV Nevlje pri Kamniku bo 28. oktobra 1984 ob 10. uri odkrila spominsko ploščo trem žrtvam okupatorja.

Vabimo borce, aktiviste, svojce umrlih, mladino in občane k odkritju. Predvsem vabimo borce, ki so obiskovali to javko, ter kurirje, ki so od tod krenili po vsej Gorenjski in Štajerski, na spominsko slovesnost.

Odbor skupnosti borcev goriškega vojnega področja vabi na 5. redni zbor skupnosti borcev, ki bo v soboto, 20. oktobra 1984, ob 10. uri dopoldan v dvorani kulturnega doma v Bukovici pri Volčji dragi, občina Nova Gorica.

Na zboru bomo govorili in sklepali o delu organov skupnosti borcev za minulo mandatno dobo 1982-84 in sprejemali program-dela za prihodnje mandatno dobo 1984-86 ter izvolili nove organe skupnosti. Na zboru bomo s krajšim kulturnim programom počastili 40. obletnico ustanovitve komande goriškega vojnega področja in njenih enot – komand mest. Po zboru bo tovariško srečanje. Vse nekdajne borci prosimo, naj se zboru udeležijo v čim večjem številu.

Na zbornem mestu v Bukovici je možno priti z vlakom ali avtobusi od povsod do postaje Volčja draga. Odbor bo poskrbel na železniški in avtobusni postaji za prevoz z avtomobilom do dvorane v Bukovici.

Odbor Skupnosti borcev goriškega vojnega področja

Niku Šilihu-Borisu Nikiču v spomin

Niko Šilih-Boris Nikič, politični komisar 15. Belokranjske brigade, fotografiran pred enainštiridesetimi leti v Metliki.

Številni soborci, prijatelji, sodelavci in znanci so se konec septembra na ljubljanskih Zalah poslovili od Nika Šiliha. V imenu vseh, ki so ga poznali in z njim sodelovali ter v imenu republiških organov in družbenopolitičnih organizacij se je od umrlega poslovil Stane Markič, ki je med drugim dejal:

»Niko je že kot gimnazijalec postal revolucionar. Na njegov razvoj so zlasti vplivali zelo načitan oče, s svojimi naprednimi pogledi, skromno

življenje v šestčlanski železničarski družini in zgodnje spoznavanje družbenih nasprotij in krivic. Zato se je kot dijak novomeške gimnazije hitro vključil v napredno gibanje, se zavzelo seznanjal z marksistično literaturo ter aktivno deloval med mladino, zlasti v dijaških društvih. Povezal se je s komunisti in postal že kot dijak član komunistične partije. Zaradi naprednega prepričanja je bil v gimnaziji večkrat kaznovan in policijsko preiskán. Z ne celimi 22 leti je postal član okrožnega komiteja komunistične partije za Novo mesto, ter bil med organizatorji OF in vstaje v novomeškem okrožju. Septembra 1941 je šel v partizane in bil kot komandir čete hudo ranjen v akciji na nemško postojanko na Bučki. Med okrevanjem je Niko vnovič kot član okrožnega komiteja komunistične partije Novo mesto deloval na terenu kot obveščevalec ter vzdrževal stike s centralo VOS v Ljubljani. Spomladi 1942 se znova vrača v partizansko enoto, kjer je najprej borec, politični komisar čete, bataljona ter nato politični komisar Tomšičeve, Gubčeve in 15. belokranjske brigade. V dokumentih iz tistega časa lahko preberemo, da je bil Niko sposoben politični komisar, odločen, tvariški, vdan in dober borec ter politični delavec.

V bojih je bil enkrat huje in dvakrat laže ranjen.

Z odhodom Nika v obveščevalni oddelk glavnega štaba Slovenije leta 1944 se začneja v njegovem revolucionarnem delu dolgo, štirinajstletno obdobje, ko se je v celoti posvetil delu organov za notranje zadeve. Čimbolj se je blizal konec vojne, tembolj je postalo pomembno vprašanje zaščite pridobitev narodnoosvobodilnega boja in gradnje družbe. Zato je delovanje organov za notranje zadeve po osvoboditvi zahtevalo izredne napore, saj je bilo potrebno zagotoviti varnost ljudi in zavarovati novo ljudsko oblast pred domačo in zunanjo reakcijo, ki je ob podpori tujine poskušala na vse načine, od poli-

tičnih pritiskov do deverzantskih akcij in pobijanja aktivistov OF zrušiti novo Jugoslavijo. Delavci organov za notranje zadeve so ostali še vedno prvi bojni odred revolucije. Niko je med njimi uspešno opravljal zelo težko in odgovorne dolžnosti kot polkovnik Uprave državne varnosti, kot pomočnik ministra in kot republiški sekretar za notranje zadeve. Te dolžnosti je uspešno opravljal, ker je bil izredno delaven, temeljit, vztrajen, v svojem delu zelo pošten in odločen zgled in spodbuda svojim sodelavcem. Problemov se je loteval poglobljeno, z veliko človeškega razumevanja in vedno si je prizadeval, da delo organov za notranje zadeve ni bilo odtrgano od ljudi in življenja.

Niko pa je opravljal še druge pomembne družbene funkcije. Bil je poslanec skupščine SR Slovenije in sveta narodov Ljudske skupščine SFRJ; pet let član izvršnega sveta in hkrati predsednik sveta za zdravstvo oziroma sekretar za proračun in občo upravo; bil je ambasador SFRJ v Tuniziji. Opravljal je tudi pomembne politične funkcije, več mandatov je bil član CK ZKS, in predsednik oziroma član njegovih teles, član glavnega odbora SZDL in predsednik sveta za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB pri RK SZDL ter član sveta republike.

Vse te družbeno-politične dolžnosti je v svojem več kot štiridesetletnem aktivnem delu opravljal kot prepričan revolucionar in razgledan politični delavec, ki se nikoli ni zadovoljeval z doseženim, in je zato vedno iskal rešitev k boljšemu, naprednejšemu. V dno ga je veselilo in pritegovalo delo z ljudmi. Čeprav načetega zdravja je rad zahajal med ljudi in med svoje partizanske sotovariše. Živo je spremljal družbene probleme, še posebej pa se je v zadnjih letih zavzemal za pravilno zgodovinsko oceno NOB, še zlasti na Dolenjskem, s katero je bil tako močno povezan.

S smrtjo Nika Šiliha izgubljamo vdanega borca, prekaljenega komunisto in revolucionarja, ki je s svojim delom veliko prispeval k naši svobodi, naši neodvisnosti in uveljavljanju Jugoslavije v svetu, k razvijanju načel neuvrščenosti in miroljubne koeksistence. Soborci, sodelavci in prijatelji pa izgubljamo zvestega prijatelja in tovariša. Za vse, kar je Niko prispeval naši družbi, se mu globoko zahvaljujemo.

Franc Strajnar

V Mariboru smo se avgusta poslovili od Franca Strajnarja, aktivista in borca, rojenega 1915. leta. Kot aktivist je deloval od avgusta 1941. leta doma na Hudejem pri Trebnjem. Leta 1943 je vstopil v Gubčevo brigado in Dolenjski odred. Od oktobra 1944 je bil v diviziji KNOJ. Po vojni je delal kot gostinski delavec na Bledu, v Smarjeških Toplicah, Novem mestu in v Ljubljani.

Matija Rešek

Aprila je umrl Matija Rešek, rojen 1909. leta v Kamni gorici pri Radovljici. Že maja 1941. leta je bil zaprt v Begunjah in kasneje v Ljubljani. Njegovo delo z NOG je bilo zelo pomembno, saj je bil glavni preskrbovalec in prevoznik materiala pokrajinske tehnike KPS za Gorenjsko. Kot dober aktivist in član KP je po vojni služboval na odgovornih mestih in bil je odlikovan za delo.

Edvard Grčar

Julija je v Ljubljani umrl Edvard Grčar, doma iz Moravč pri Litiji. Zaposlil se je v kemični tovarni v Ljubljani. Udeležil se je demonstracij železničarjev na Zaloški cesti, kjer je bil ranjen in kmalu odpuščen iz službe. Leta 1932 je dobil delo v tovarni kleja v Ljubljani. Zaradi pomanjkanja dela je bil več let na brezplačnem dopustu. V tovarni je deloval na političnem področju. Leta 1940 je bil sprejet v KPS in bil sekretar partijske celice v tovarni. Hkrati je ustanovil tudi novo partijsko celico v Novih Jaršah. Leta 1941-42 ga je partija poslala v rojstni kraj, da je organiziral mladino za odhod v partizane. Z njimi je odšel tudi sam. Bil je v zapadnodolenjskem odvodu in v Gubčevi brigadi. Ker je bil ranjen, se je zdravil v Kočevskem Rogu in Barju. Za sodelovanje v NOB je bil odlikovan z več visokimi odlikovanji, med katerimi je tudi spomenica 1941.

Edvard Bracelj

V Ajdovščini smo se maja poslovili od Edvarda Breclja rojenega pred 83. leti. Februarja 1943. leta se je aktivno in organizirano vključil v NOG, leta 1944 se je priključil brcem 26. dalmatinske divizije. Prejel je dve odlikovanji.

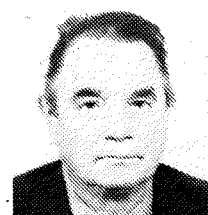
Jure Smiljanič

Junija smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od Jureta Smiljaniča, rojenega 1902. leta v kraju Radatoviči na Hrvaškem. Leta 1941. se je vključil v NOB. Posebno se je izkazal pri prevozu ranjencev žumberaškega odreda. Bil je odlikovan.

Ana Mavrin

Julija je umrla Ana Mavrin. Rodila se je pred 86. leti na Verju pri Medvodah. Bila je aktivistka OF. Partizanom je kuhala, prala in jim dajala zatočišče.

Jože Čarga

V Volčah pri Tolmini smo se poslovili od borca 3. prekomorske brigade Jožeta Čarga. Bil je odlikovan.

Angela Rojec

V 86. letu nas je zapustila Angela Rojec iz Ivančne gorice. Kot vdana aktivistka jo je poznala vsa Dolenjska in Suha krajina.

Pavla Bernik

Julija je umrla Pavla Bernik, rojena 1901. leta na Kambreškem. Od vsega začetka je pomagala NOG, bila je zaprta in odpeljana v taborišče. Po razpadu Italije se je vrnila domov in nadaljevala z delom.

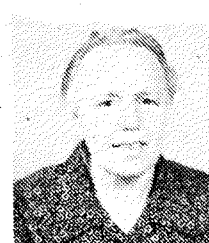
Pavlina Kožar

Rodila se je leta 1900 v Sušnjah pri Ribnici. Njen sin je bil med borci NOV, kjer je 1945. leta padel.

Jože Janež

Rodil se je pred 65. leti na Kolovratu nad Zagorjem. V začetku okupacije so ga odpeljali v nemško ujetništvo. Leta 1942 se je vrnil v Zagorje in se zaposlil v rudniku. V NOV se je aktivno vključil 1944. leta. Ponovno je bil ujet in odpeljan v Dachau. Bil je dvakrat odlikovan. Od njega smo se poslovili junija v Zagorju.

Katarina Levpušček

V kanalskem Lomu smo se septembra poslovili od 80-letne Katarine Levpušček, aktivistke NOB. Leta 1942 se je vključila v OF. Bila je prva predsednica AFŽ na vasi, sodelovala je v rajonskem odboru AFŽ, ter vaskem NOO in prosveti. Tudi po vojni je delala v družbenih organizacijah in v raznih akcijah na vasi. Za njeno aktivno delo med NOB je bila odlikovana. Prejela je red zasluga za narod 3. stopnje in priznanje OF za posebne dosežke na področju družbenopolitične dejavnosti.

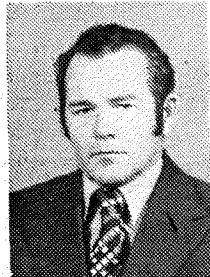
Ivan Rupar

Julija smo se v Robu poslovili od Ivana Ruparja iz Purkača. Rodil se je 1914. leta v Mačkih. Leta 1942 je stopil v Krimsko četo. V roški ofenzivi je bil ujet in poslan na Rab. Po razpadu Italije se je vključil v Rabsko brigado, odkoder je bil razporejen najprej v Levstikovo, marca 1944 pa v artilerijsko enoto. Odlikovan je bil z redom in medaljo za hrabrost ter z redom zasluga za narod 3. stopnje.

Ivan Gorjanc

V Lescah je umrl Ivan Gorjanc. Rodil se je 1911. leta na Hrušici pri Jesenicah. Bil je napreden, sledil je delavskemu gibanju in se bojeval za delavske pravice. Po prihodu okupatorja se je vključil v NOG. Zaupano so mu bile pomembne terenske naloge. Leta 1944 je postal borec Bazoviške brigade in kasneje Gubčeve brigade. Imel je čin starejšega vodnika. Prejel je več odlikovanj.

Anton Laharnar

V 58. letu je umrl Anton Laharnar. Rodil se je na Ponikvah pri Tolmini. Spomladi 1944. leta je odšel med borce Gregorčičeve brigade.

Angela Tišler in Nežka Vevar

V Gozdu nad Krizami sta avgusta umrli Angela Tišler, znana partizanska mama in njena hči Nežka Vevar, rojena Tišler. Njun dom je bil med vojno pravo pribežališče borcev. Pri njih so se zadrževali borci Kokrškega in Gorenjskega odreda, politični delavci, kurirji in ranjenci.

MILOŠ RUTAR

4

KRANJSKI ŠPORTNIKI, PADLI MED NOB

Omahljivec je izdal

V letu 1942. je padlo ali bilo ustreljenih še nekaj znanih športnikov: Milan Baumkirchner, srednji krilec Korotana in Savice, 26-letni strojni mojster, doma iz Ljubljane, je bil skupaj z dr. Mirkom Žgurjem, nogometašem in atletskim reprezentantom iz Kranja (umrl je v Ljubljani 1983) v taborišču za vojne ujetnike v Nemčiji. Oba sta nastopala v nogometni reprezentanci jugoslovanskih ujetnikov. Maja 1942 je Baum, kot smo ga imenovali, nenadoma zbolel za grižo in umrl v taborišču Bocholt.

Obrambni igralec Slovana iz Naklega Janko Pucelj, 23-letni puškar pri Omerzovih iz Kranja, je bil s partizanskim imenom Ciril aktivist in organizator terena v okolici Kranja. S sodelavci se je največkrat sestajal pri transformatorju v Struzevem. Glavno javko je imel pri družini svojega prijatelja Ivana Krta. Omahljivec, ki so ga gestapovci mučili v kranjskih zaporih, je izdal zvezo. Hkrati je bila o tem obveščena tudi obveščevalna služba OF. Takoj so Krtovo družino obvestili, naj pravočasno sporočijo Cirilu, da ne sme na zvezo. V spletu raznih okoliščin Ciril ni bil pravočasno obveščen. Ob določen uri, sredi decembra 1942., je nič hudega sluteč, tiho zvižgajoč, kot je imel navado, prišel k transformatorju, skritim gestapovcem v zasedo. Na poziv: »Halt! Hände hoch!« je skočil, takrat pa so ga pokosili rafali gestapovskih brzostrelk.

Vodja in srednji krilec nogometnega kluba Slovana 23-letni trgovski pomočnik Vinko Hrovat je bil skupaj z bratom Alojzom (ustreljen kot talec 1942) v Naklem povezan kot aktivist OF. Bil je poslovodja nemškega konzuma (zadruga) v Križah. Ko je izvrševalec smrtnih obsodbe sredi belega dne pred božičem 1942 iskal lastnika zasebne trgovine, ki je bil obsojen na smrt (ta trgovina je bila le hišo naprej od konzuma), je pomotoma naletel na Vinka Hrovata. Vprašal ga je, kdo je »gazda« trgovine... Nič hudega sluteč se je oglašil Hrovat. Partizan je izvršil svojo nalogo in padla je nedolžna žrtev.

V letu 1942 so padli ali bili ustreljeni še tile športniki: 22-letni Stane Rant, puškar pri Mišiču, nogometaš Slovana, je bil kot talec ustreljen aprila 1942 v Begunjah. Tovarniški delavec 21-letni Pavel Lampe je igral nogomet pri Savici. Umrl je že konec marca 1942 v Auschwitzu. Devetnajstletni dijak Filip Krašnja s Primskovega je bil navdušen smučar. Ustreljen je bil sredi aprila 1942 v Begunjah.

Pozdravi svojcem po štiridesetih letih

Brata Proseni sta živela na Primskovem. Franc je bil tkalec v Jugočeški, igral je srednjega napadalca pri Savici, pri Slovani in pri Šmartnem, Ivan pa se je pri Majdiču izučil za električarja in je bil golman v mladinskem moštvu Korotana. Oba sta bila povezana z Borisom Ručigajem, ki je bil večkrat pri njih, že v novembru 1941 se je Franc umaknil v

Obetaven smučarski tekmovalac Boris Ručigaj, vedno vesel in priljubljen med mladino, organizator SKOJ (padel pol leta 1942 pod Bašelskim sedlom)

NK Savica iz Stražišča (z leve): organizator in tehnični vodja Jože Celar (padel 1943), Ivan Oman (udeleženec NOB), Franc Oman (zaprt v Dachau), Marjan Gros (umrl 1943 v Dachau), Stane Penko Pavle Bajželj (udeleženec NOB), Jože Oman (padel 1944), Franc Gros (udeleženec NOB), Ljubo Bajželj (padel v nemški vojski), Stane Česen (mobiliziran v nemško vojsko in Polde Oman (umrl po vojni).

Poljansko dolino k partizanom. Kmalu je bil ranjen v roko in se je zdravil pri Krtovih v Struzevem. Januarja 1942. je deloval na Primskovem. Dobil je lažno obvestilo, da želi slovenski gestapovec Zemva zvezo s partizani. Ko ga je določenega večera čakal v hiši za Božičevo tovarno (danes IBI), ga je skozi okno podrž rafal in ga hudo ranil v trebuh. Gestapovci so ga odpeljali v Begunje, mam, Ivana in ostalo družino pa so izselili v Nemčijo. V Begunjah so Franca Proseni zdravili v bolnišnici, na mnogih zaslišanjih so ga topli in mučili, toda nič niso izvedeli. Dan pred Hitlerjevimi rojstnim dnevom je bil 19. aprila 1943, v Lipnici pri Kropi ustreljen med talci.

Lani je Ivan Prosen v Kranju po naključju srečal takratnega pekovskega pomočnika Toneta Kalana, ki je pred vojno stanoval pri njih. Ko je povedal svoje ime, je Kalan obstal. Povedal mu je, da je bil tudi oz zaprt v Begunjah, in da je s svojimi rokami nosil brata Franca, vsega prtepenega in onemoglega iz celice do tovarnjaka, ki je talce odpeljal v smrt. Franc ga je tiho zaprosil, naj prenese mami, sestri in bratu zadnji pozdrav. Tako so svojci dobili pozdrav šele po štiridesetih letih.

Jože Celar, 27-letni trgovski pomočnik je igral pri Savici. Nekaj let pred okupacijo se je popolnoma posvetil organizacijskemu delu. Postal je duša nogometnega kluba Savica v Stražišču. Ker je bil napredno usmerjen, se je z vsem žarom vključil v delo OF. Leta 1942 je odšel na Jelovico v Gorenjski odred. Bil je ujet kot terenski aktivist predvorskega terena in ustreljen na Silvestra 1943. V tem letu so padli tudi 22-letni Danimir Ažman, smučar in uspešen skakalec iz Stražišča, član stražiškega Sokola 24-letni vlagatelj valjčkov Marjan Gros je umrl februarja v Dachau. Telovadec stražiškega Sokola 30-letni pleskar Matevž Mezek je padel sredi decembra 1943 pri Škofji Loki.

Spomladi 1943 so Nemci aretirali 17-letnega Marjana Andrejašiča-Lodrečka, ki je delal na železnici. Pregovorili so tehničnega vodjo Lennerja, da je šel h gestapovcem v Begunje in jamčil za Marjana, češ da je premlad za politiko in da mu je le šport pri srcu. Gestapovci so ga res spustili poleti 1943. Prišel je med nas (po hrbtu je bil še ves marogast od pretepanja), odigral tekmo za Korotana, še isti večer pa je pobegnil v partizane. Tako so 1943. in 1944. eden za drugim odhajali v partizane mnogi znani športniki s širšega območja Kranja.

Grobova na Koroškem

Poleti 1943 proti večeru sem se mimo gimnazije proti Jelenovemu klancu vračal pod mesto domov. Za seboj sem zaslišal glas:

»Ne obračaj se, za teboj je Pubi, hodi pred menoj, proti Gorenji Savi«. Za menoj je hodil partizan, okrožni sekretar SKOJ 22-letni Jože Oman-Pubi, tkalec v Jugobruni, nogometaš Savice. Srečno sva prispela čez Savski most, ne da bi naju legitimirali, in se napotila mimo železniške postaje proti Šmartnji gori. Tu sva se ločila. To je bilo moje zadnje srečanje s Pubijem. Padel je med 46 tečajniki 27. januarja 1944 ob zločinskem napadu Nemcev na partijski tečaj v Cerknem. Med pobitimi tečajniki je bila tudi Čehinja, 21-letna šivilja Cvetka Zika, telovadka Sokola v Stražišču, mladinska aktivistka.

(se bo nadaljevalo)

Na obisku med horjulskimi osnovnošolci

Čim manj s pravilniki in čim več z življenjem

Ko sem se odpravljala v Horjul, si res nisem predstavljala, da imajo tako lepo šolo. Le s čim so si jo zaslužili, sem se spraševala. Na to sem kmalu dobila odgovor: s prvim samoprispevkom v stari stavbi pa so organizirali otroški vrtec, oziroma vzgojnovarstveni zavod, ki ga prej sploh niso imeli. Toda kmalu smo ugotovili, da lepota ni vse. Lepa zgradba je slabo izolirana, pušča glas in tudi vodo, predvsem pa je pretesna. Pravijo, da pogrešajo prostor še za dva oddelka. Za sedaj si pomagajo tako, da so pregradili knjižnico in del uporabljajo za učilnico. Tudi en sam večnamenski prostor jim je premalo, zlasti ob deževnih dneh. Telovadnico, pravijo, da imajo, sicer majhno, pogrešajo pa še vedno opremo za igrišče. Ko je namreč pouk v novi stavbi stekel, je bila okolica še vsa neurejena. Igrišče je predstavljal le kos asfalta in nič drugega. Počasi učenci sami urejajo svojo okolico. Tudi ustrezni upravni prostori manjkajo za nemoteno delo.

Celodnevna osnovna šola 1. bataljona Dolomitskega odreda v Horjulu združuje štirinajst oddelkov. Pouk je kabineten. V njenih šolskih klopih sedita 302 učenca, 79 pa je še otrok v vrtcu, ki tudi spada pod upravo šole. Triindvajset učiteljev jih poučuje, skupaj pa je v šoli zaposlenih 49 delavcev. Od kod prihajajo učenci? Iz Horjula in osmih okoliških vasi. Najbolj oddaljen učenec mora vsak dan premeriti več kot pet kilometrov. Sicer pa imajo učenci zagotovljen prevoz s kombijem. Dva tisoč osemsto prebivalcev v šolskem okolišu ni majhna številka, zato je tudi učencev veliko. Družine so velike, tudi po osem otrok imajo. Ljudje v Horjulu ostajajo. To je značilna slovenska vas, kjer si sin ali hči gradi na domačem vrtu streho nad glavo. Zaposlitev je dovolj. Imajo Iskro, Rašico, Zdravstveni dom, trgovino, Parutni no Zalag, postajo milice, ljudje pa so tudi obrtniki. Pri vsaki hiši se še kaj dela popoldne. Tudi kmetije imajo, vendar je čistih kmetov malo.

Na življenje v Horjulu, na zaposlitve in poklice ter na usmerjanje vanje smo navezali pogovor z ravnateljico šole Jožico Mlakarjevo. Povedala nam je, da je pri njih prav tisto razmerje poklicnih odločitev, ki jih družba označuje za najidealnejše: to je 30 proti 70 odstotkov v korist fizičnega dela. Zakaj? Dostikrat je v tem odločitev staršev, pač najkrajša pot do kruha, do osamosvojitve. Vpliv staršev pri poklicnem odločanju je tako pomemben dejavnik, da je včasih kar težko preusmerjati, če je to seveda potrebno. To pa se zgodi le malokrat, če gre res za izjemne

Jožica Mlakar

elektrotehniko se odločajo in uspešni so. To je vsekakor dobro spricevalo horjulski celodnevni osnovni šoli.

Zanimalo me je, kakšno in kolikšno vlogo imajo pri poklicnem usmerjanju interesne dejavnosti oziroma na čem pravzaprav to usmerjanje sloni?

»Pouk se prepleta z interesnimi dejavnostmi,« je povedala tovarišica ravnateljica, »in te vsekakor imajo določen vpliv pri poklicnem usmerjanju, ne pa največji. Imamo program poklicnega usmerjanja, letni plan za vseh osem razredov. Največji poudarek poklicnemu usmerjanju je namenjen v sedmem in osmem razredu, ko izvedemo teste sposobnosti in anketo. Začne pa se že v prvem razredu, ko učenci prek staršev spoznavajo poklice in zaposlitve, ob obisku zobozdravnika in miličnika pa se

katero postavili na prvo mesto. V splošnem velja, da se fantje bolj vključujejo v šport, dekleta pa k ročnim delom, čeprav to ni pravilo in najdete fante tudi med klekljarji in vozlarji. Urnik interesnih dejavnosti izdelajo na podlagi ankete med učitelji in učenci. Seveda, če je treba, se učitelji prilagajajo učencem. Omenjajo folklorno in gledališko skupino v šoli, ki sta v tako majhnem kraju še posebej pomembni, saj pripravljata naraščaj kulturne dejavnosti v kraju. Kulture je sploh veliko. Vabijo kulturnike, da se predstavijo učencem v šoli, po drugi strani pa vozijo učence v gledališče, opero in kino predstav v Ljubljano, da se seznanijo še s tamkajšnjim načinom obnašanja. Imajo svoje šolsko glasilo Iskrice, ki ga ureja uredniški odbor učencev in izhaja približno štirikrat na leto. Za prispevke skrbi literarno-novinarski krožek v dveh skupinah: na razredni in predmetni stopnji. Vsak četrtek se oglašajo njihov šolski radio, z vsemi novicami v šoli in v kraju, z glasbo in razvedrilom. Ker je Pionirski dom v Ljubljani zanje predaleč, so si omislili fakultativno angleščino od 1. do 4. razreda, tako da imajo njihovi otroci enake možnosti kot mestni. Nočejo zostajati. Pa fakultativno gospodinjstvo in vrtnarstvo imajo. S šolskim vrtom in sadovnjakom se ukvarjajo učenci sami. Urejšajo ribezov nasad, prekušajo različne vrste soje, pridelujejo jušno zelenjavo, solato in še vse drugo, kar lahko porabi njihova šolska kuhinja. Tudi poleti zemlja ni zapuščena. Učenci poskrbijo, da je ne prerase plevel.

Se ob tabornikih, ki so orgnizirani v dve skupini in v klub tabornikov, kamor so vključeni tudi učitelji in krajani, sva se ustavili s sogovornico. Organizirajo pohode, tabore, tekmovalstvo. Vključujejo se v različne šolske dejavnosti, od pogozdovanja do očiščevalnih in zbiralnih akcij. Te potekajo v okviru šolske pionirske zadruga, ki deluje v šoli tretje leto. Pa klub mladih tehnikov, ki je dal že nekaj dobrih raketnih modelarjev, je treba tudi omeniti, in krožek za ohranjanje izročil NOB. Ta se je prelevil iz nekega zgodovinskega krožka, ki je imel zelo širok okvir – od praskupnosti dalje. Mladi zgodovinarji so zbrali že precej slikovnega in tekstovnega gradiva. Posebej jih zanima območje Dolomitov od enainštiridesetega do danes. Na razstavnih panojih v knjižnici so sadovi skrbnega zbiranja – podoba Dolomitov v NOB. Poleg tega vsaki dve leti pripravljajo kviz na temo Dolomiti v NOB, pri čemer sodelujejo z mladino in VP 9992. Takrat povabijo v komisijo tudi bivše borce in obvezno tovariša Rudolfa Hribernika-Svaruna, po katerem nosi ime njihov pionirski odred. Priložnost seveda učenci izrabijo za pogovore z borci, ki se radi odzovejo. Kviz Tito-revolucija-mir, kviz o vojnem letalstvu pa predavanja in pogovori ob diafilmih o NOB, ki jih učenci sami pripravijo – vse to še sodi zraven. Letos imajo v načrtu pogovore s prvoborci ožjega območja Horjula.

Kaj bi najbolj pohvalili? Šolsko samoupravo. Ta se najbolj pokaže prav pri interesnih dejavnostih, ki ob enem pomenijo učenje za samoupravo. Tovarišica ravnateljica Jožica Mlakar pa pravi: »Saj imamo tudi pravilnike, a moje načelo je: čim manj s pravilniki in čim več z življenjem.«

Živa Drole

V šoli nas čaka kosilo. Po tekanju na igrišču se nam bo prav prileglo.

sposobnosti učenca, ki se je nasprotno temu odločil za drugo smer poklica. V šoli so povezani s svojimi učenci tudi še potem, ko že nadaljujejo šolanje na drugih šolah. Spremljajo njihove uspehe, učenci pa se vračajo v šolo po nasvete. Za šolo je to pomemben vir informacij za nadaljnje usmerjanje. Niso pa poklicne šole vse, za kar se učenci odločajo. Tudi za naravoslovno, matematično, pedagoško, družboslovno umeritev pa za zdravstvo ter

seznanjajo z dejavnostmi teh dveh poklicev. Poklicno usmerjanje poteka v sodelovanju s psihologom in seveda s starši. Stipendiranje, ki je s tem v zvezi, pa prikažemo ne le kot vir sredstev za šolanje, ampak tudi kot predvideno možnost zaposlitve po šolanju. Čeprav seveda trdnega zagotovila za to ne moremo dati.

Med šestindvajsetimi interesnimi dejavnostmi v šoli, če izvajamo pevski zbor, glasbeno šolo in gasilce, bi težko

Pogovor z očetom borcem

Tudi moj očka je sodeloval v NOB. Ko mu je bilo 18 let, je odšel z mnogimi kmečki-mi fanti v Kozjanski odred.

Pred odhodom k partizanom je živel doma. Pri hiši je bilo deset otrok; šest fantov in štiri dekleta. Večkrat se pogovarjam z očetom in rad mi pripoveduje o svojih mladih letih. Posebno sem zadovoljna, ker ga pregovorim, da mi pripoveduje o letih, ko je skupaj z drugimi odšel med partizane.

Bilo je sobotno popoldne, ko sva obsedela po večerji sama v kuhinji. Drugi domači so šli v sobo gledat televizijski spored. Izrabila sem ugodni trenutek in ga poprosila, naj mi spet pripoveduje. Rada bi namreč, da o njem zvedo tudi drugi. Povedala sem mu, da bom najin pogovor zapisala in zapis poslala uredništvu časopisa TV-15 Naš tovariš. Ni bil ravno pripravljen, da bi drugi slišali o njegovem deležu v boju za svobodo. Večkrat mi reče: »Mi vsi smo bili odločni in trdni v boju. Jaz sem bil le

eden od številnih borcev.« A vseeno mu je tekla beseda dalje.

»Doma smo imeli najhno kmečko hišo s slamnato streho in črno kuhinjo. Ker sta bila starejša brata prisilno mobilizirana, smo se mlajši štirje vključili v osvobodilno gibanje. Šel sem v Kozjanski odred, pozneje pa v 1. brigado Mirka Bračiča. V brigadi sem bil do konca decembra 1944, nato pa so me predstavili v 1. brigado Toneta Tomšiča. S to brigado sem obhodil velik del Slovenije. Velikokrat sem komajda ohranil celo kožo. Tako je bilo tudi v tistih najhujših dneh, ko se je že bližala osvoboditev. Starejši vaščani so govorili: Kadar zverina crkuje, najbolj grize. Pa še kako res je bilo to! V prvi polovici marca 1945 sem se ranjen zdravil v partizanski bolnišnici Postrešek, ki je bila visoko pod planino Komen v Zgornji Savinjski dolini. Sneg je bil visok čez meter, v dolini pa so zagospodarili Nemci. Zato partizani niso mogli

oskrbovati bolnišnice s potrebno hrano, vodo in zdravili. Večkrat so poskušali dobiti hrano, a so se vedno vrnili praznih rok, ker so bile v bližini skladišče s hrano nemške zasede. Tako smo jedli le enkrat, največ dvakrat na dan.

Nekega dne nas je obiskal zdravnik dr. Robert Kukovec. Njemu smo izrazili zahtevo po boljši prehrani. Na našo zahtevo je naročil intendantu bolnišnice Leopoldu Travnarju, naj nam da tudi kosilo. In res, tega dne smo dobili kosilo. Vsak ranjenec je dobil pet suhih hrušk. Poleg gladi pa sta nas preganjala še mraz in ušivost. Kurili smo le ponoči, saj bi nas podnevi dim lahko izdal. Zaradi ostre zime nam je presahnil tudi edini studenec. Bolnišnica je bila brez vode. Umivali se že dolgo nismo več, za kuhanje pa smo morali taliti sneg.

Nekega dne so bolnišnico nepričakovano napadli Nemci. Imeli smo še dovolj

časa, da smo se pravočasno umaknili na drugi breg. Vedeli smo, da ne bomo mogli več dolgo zdržati brez strehe in hrane. Nekaj je bilo še hujše: Nemci so naslednje jutro odkrili naše skrivališče. Premični ranjenci, med njimi sem bil tudi jaz, smo se razbežali na vse strani, druge pa so Nemci zajeli in jih pobili. Tudi od tistih, ki so poskušali zbežati, je bilo nekaj ujetih. Tako smo ostali živi le štirje, in še od teh je eden kmalu umrl. Trije pa smo se zatekli v Pavčnikove bolnišnice na Pohorju. Te si izletniki še danes lahko ogledajo. Ostale so v dokaz na tiste nepozabne dni, ko se je slovenski narod uprl okupatorju, ga premagal in izbojeval svobodo.

V svobodni domovini smo vsi zavihali rokave in pograbili lopate. Obnavljali smo porušeno domovino, gradili mostove in železnice, postavljali tovarne. Danes je naša domovina lepa in v ponos nam vsem. Le spoštovati moramo to, kar imamo, in jo varovati!«

DUŠKA SENICA,
OŠ 1. Celjske čete

Prijateljstvo med mladimi vsega sveta

Nekje na nekem bojišču vojak strelja na vse, kar je živega; naj bo to otrok, ženska, starček... Pod rafali njegove puške ugašajo življenja.

Potem se sredi med otroki pojavi brezposelni blaznež, ki neusmiljeno ubija nedolžne šolarčke.

Za prazen nič se prepirajo sosedje, kriminal zavaja, mamila ugonablja.

Mladi pa vse to nemo opazujemo in prisegamo. Mi hočemo drugačen svet, svet brez laži, brez nasilja in krutosti! Hočemo mir! V naši zavesti kličejo želje po združitvi. Bodimo prijatelji vsaj mi in naša generacija naj popravi napake sodobne civilizacije ter nekaterih uničujočih posameznikov.

KARMEN OBULIN, 7. e
OŠ Jože Moškrič
Ljubljana

Intervju s Tonetom Škrinarjem

Odločila sem se, da Tonetu Škrinarju, komandantu tretjega bataljona 12. divizije postavim nekaj vprašanj.

Tovariš Tone, ali vas je kdo spodbudil, da ste odšli med partizane?

Ne, saj sem bil že pred vojno član KP in takoj, ko so sovražniki začeli poizvedovati za nami, smo se umaknili v gozdove.

Kdaj ste se jim priključili in ali je bilo med njimi veliko vaših znancev?

Priključil sem se jim takoj v začetku vojne. Nekaj nas je bilo iz naše vasi in bližnje okolice. Skoraj vse sem poznal.

Koliko vas je bilo in ali ste bili oboroženi?

Bilo nas je malo, in od teh polovica neoboroženih.

Kdaj in kje ste se prvič srečali s sovražnikom?

V naši vasi so imeli belogardisti postojanko v cerkvi. Ob večerih jih je vedno nekaj pilo v vaški gostilni. Imeli smo zvezo z nekim kmetom, in ta nam je o njih tudi povedal. Nekega večera smo se splazili v vas. V gostilno smo skočili tako nenadoma, da so belogardisti otrpnili in

nas samo gledali. Pograbili smo puške, ki so bile prislojene ob steno, in izginili v temo. Bili smo že v varnem zavetju gozda, ko je začelo pokati. To je bilo samo srečanje s sovražnikom.

Ali ste bili poročeni?

Da, in imel sem tudi že dva otroka. Ko so naju z ženo iskali, sva morala pustiti otroka pri sorodnikih. Tudi žena je bila borka.

Kaj vam je vojna prizdelala najhujšega?

Najhujše mi je bilo, ko so mi belogardisti požgali rojstno hišo. Največje gorje pa me je doletelo tik pred koncem vojne, ko je bomba ubila štiriletnega sina.

Kje in s kom ste dočakali konec vojne?

Konec vojne sem dočakal v Ljubljani s svojimi soborci. Spominjam se – zastave so plapolale.

Zahvalila sem se tovarišu Tonetu za pogovor. Samo tako odločni revolucionarji so nam lahko izbojevali svobodo.

ALEKSANDRA
PODHOSTNIK
OŠ Malečnik

Moje želje otrokom sveta

Iz osnovne šole Janka Premrla-Vojka v Kopru:

Vsi otroci sveta naj živijo srečno. Naj bodo zdravi. Želim, da ne bi bil noben otrok lačen in da bi vsi v svobodi hodili v šolo.

DAVOR MALIČ, 2. c

Želim, da bi vsi otroci imeli mamo in očeta, da bi imeli hišo, šolo, obleko in čevlje in da ne bi imeli vojne, da ne bi bili lačni.

JADRAN MIKAŠINOVIČ, 2. r

Bilo je res

Ata mi je pripovedoval o hudihih časih med vojno.

Imel je brata Francija Križana, ki so ga Nemci leta 1943 zaprli v Stari pisker. Tam so ga pretepali in mučili. Ker ni imel papirja, da bi lahko pisal svoji materi, si je odtrgal košček sravce in nanj s svojo krvjo napisal pismo. Kljub mučenju ni izdal svojih tovarišev. Zato so ga peljali domov, misleč, da bo hotel pobegniti. Tako bi omogočil izslediti še druge.

SAŠO PIRŠ
COŠ Štore

Na pohodu ob 40-letnici prenosa ranjencev s Primorske in Gorenjske na Notranjsko

V petek, 21. septembra, smo se vsi pohodniki zbrali pred gasilskim domom v Cerknem, kjer je bila kratka proslava in odkritje spominske plošče na domu. Zbralo se nas je približno petdeset, od tega dvajset učencev osmega razreda osnovne šole Spomenik NOB Cerkno. Med pohodniki so bili tudi borci, vojaki s starešinami ter mladinci iz Ajdovščine in Idrije.

Peš smo krenili do bencinske črpalke, od koder nas je avtobus odpeljal do Želina. Prejeli smo spominske medalje in knjižico Evakuacija ranjencev s Primorske in Gorenjske na Notranjsko.

Z Želina smo peš krenili proti Jagrščam. Ves čas je vztrajno deževalo. To je bil najtežji del poti. V gostilni Rejc v Jagrščah smo dobili

topel čaj. Tovariš Anton Prebil nam je pripovedoval o delovanju oddelka partizanske bolnišnice Pavla na območju idrijskih Krnic in Jagršč. Čez opuščen zaselek Stržnica smo nadaljevali pot proti Krnicam. Tam smo malo počivali. Čez Stan je brigada krenila do Oblakovega vrha, kjer smo se okrepčali s kosilom. Mladi iz osnovne šole Cerkno smo se tu poslovili od pohodnikov in se z avtobusom odpeljali domov.

Pot je bila res težka, a smo ponosni, da smo prehodili del poti, ki so jo borci z ranjenci v vojni vihrji prehodili.

BOŠTJAN
in JOZE MOČNIK

8. razred
Spomenik
NOB
Cerkno

Letos nas je več

Takoj na začetku šolskega leta smo ugotovili, da nas je več kot lani. Nekaj učencev se je priselilo, nekoliko več pa je letos tudi prvošolčkov. Vseh skupaj nas je 264. V Artiče hodijo učenci iz treh krajevnih skupnosti. Med njimi je veliko vozačev. Prvič je prestopilo šolski prag 30 učencev.

Poleg šolskih otrok pa je pod našo streho še 38 malčkov, ki obiskujejo dva oddelka vrta. Šolarji so porazdeljeni v 12 oddelkov. Za vse nas pa skrbi 18 članov pedagoškega in 9 članov tehničnega osebja.

Toliko v vednost vsem, ki jih zanima najmlajši artiški rod. SUZANA MOLAN, 8. a

Začetek NOB v mojem kraju

Začetek partizanstva na Primorskem, oziroma v mojem rojstnem kraju na Predmeji, se je začel leta 1942, pod vodstvom narodnega heroja Janka Premrla Vojka. V našem kraju na Predmeji pri Volkovi Bajti je Vojkov vod 8. avgusta napadel italijanske vojake, ki so peljali drva iz Trnovskega gozda. Ubili so dva para konj in ranili enega italijanskega vojaka. Vojaku so dali prvo pomoč in ga izročili prvemu mimoidočemu možu oziroma vozniku, ki je peljal seno z Male Lazne. Naročili so mu, naj ga izroči fašističnim oblastem na Predmeji. Od tedaj je partizanstvo na Predmeji raslo kot gobe po dežju.

JASMINA LIKAR
COŠ NH Ivan Bizjak Otlica

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Sklenili so

Videti je, da so se ajdovski pionirji in mladinci letos prav resno odločili in sklenili, da bodo z nami tesno in redno sodelovali. Vsak teden prispe kaj z njihovega zelnika. Celo na svoji pionirski konferenci so se nas skupaj z njihovimi mentorji spomnili. Najprej s prisrčnimi pozdravi, za katere se iskreno zahvaljuje mo in vam jih seveda v enaki meri tudi vračamo, skupaj z željo, da bi uresničili kar največ tistega, kar ste na konferenci predlagali in sklenili glede svojega programa.

Zbrali so se delegati vseh oddelčnih skupnosti njihove šole. Ker je oddelkov veliko, je bilo tudi delegatov veliko in veliko je bilo mnenj, pripomb ter spodbud. Odbor PO je sestavil program aktivnosti za celo šolsko leto. Oddelčne skupnosti so ga kritično ocenjevale, dopolnjevale in obogatile. Pri tem, pravijo, da jih je vodilo načelo narediti čimveč koristnega za svojo šolo in krajevno skupnost, v kateri živijo. Razširiti želijo znanje pri različnih interesnih aktivnostih in akcijah. V predlogu svojega programa, ki so ga priložili, omenjajo celo vrsto krožkov, za katere se zanimajo, pa organizirane ure pravljic za najmlajše, Zeleno stražo, Veselo šolo, tekmovanja za različne nagrade in priznanja, naštevajo, kje vse se bodo kulturno udeleževali na proslavah ob praznikih in še in še. Res, da je šolsko leto dolgo, toda za vse to, kar ste našli, dragi mladi prijatelji, bo treba odmeriti kar dober del časa in dobre volje. Nič ne dvomim, z roko v roki in eden ob drugim boste uspeli. Potem bo tako, kakor ste izrazili v svoji želji, da boste ob koncu šolskega leta srečni in zadovoljni potegnili črto pod opravljeno delo. Le držite se tistega, kar ste zapisali v prvem odstavku: »Najvažnejša naloga ZP je, da spoduja pionirje k aktivnosti pri pouku, družbeno koristnem delu v interesnih dejavnostih in pri drugem delu, da vpliva na ustvarjanje tovariških odnosov, da pripomore k oblikovanju socialističnih samoupravnih stališč in prepričevanj in da spoduja razvoj samoupravnih demokratičnih odnosov pri pouku in v drugih dejavnostih.« Mogoče se to sliši zelo učeno, toda v vsakdanjem življenju med vami postane to zelo preprosto. Vi sami najbolje veste, kako. Sicer pa ste obljubili, da nas boste o svojem delu sproti obveščali. To nas bo zanimalo, nas in vse bralce naše mladinske strani v TV-15. Vašemu prijaznemu vabilu, naj vas obiščemo, pa se bomo gotovo odzvali. Za danes lep pozdrav!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Včasih nas kdo fotografira

Radi se potepamo. Tako smo šli nekoč v Gornjo vas. Radi čenčamo in slikamo. Zgodi pa se, da tudi nas kdo fotografira. Na fotografiji so učenci drugega in tretjega razreda. Obiskali smo Cvelferjevo mamo, ki tako rada poklepeta in

tudi potoži o svojem padlem sinu. Fotografiral jih je Janko, ki sedaj živi v Nemčiji. Ni se mogel načuditi, da slovenski pionirji tako pridno obiskujejo starejše ljudi.

SERGEJA CVELFER, 4. r
OŠ Stranice

Planinska pot 14. divizije

Letos februarja je minilo že 40 let od legendarnega pohoda slavne 14. divizije na Štajersko. Nad 1100 borcev je štela divizija. Borci so premagovali na svoji bojni poti nadčloveške napore. Niti huda zima, in tudi ne sovražnik, ki jim je bil vedno za petami, nista mogla preprečiti, da ne bi borci poskrbeli za svoje ranjene tovariše. Skozi vse sovražnikove obročje so šli kot zmagovalci, čeprav so se vrste redčile. Za to so bili krivi ponekod tudi domači izdajalci, celo za smrt skritih ranjencev. Prihajali so novi borci, divizija je napredovala. Junaštvo 14. divizije je budo v naših ljudeh zavest, da se je za svobodo treba bojevati. Zato je 14. divizija pomenila silno mobilizacijsko moč v organiziranem uporu in odporu množic proti nemškemu okupatorju in domačim izdajalcem. Borci so morali premagovati do zob oboroženega sovražnika, padali, krvaveli in umirali so in zmagovali. V spomin so jim postavljeni spomeniki. Stojijo ob planinski poti, ki je nekakšna oddolžitev za vse žrtve borcem 14. divizije. Tudi pot je zato spominska. Posvečena je slavni diviziji, ki je s svojim junaštvom znala pogrnati strah v kosti Nemcem. Živih prič tega pohoda v hudi zimi 1944 je vse manj,

in zato je bil res skrajni čas, da so borci in planinci realizirali zamisel o planinski poti 14. divizije. Dne 25. maja letos so jo slovenski borci in planinci, v okviru proslave na Graški gori – Gori jurišev, odprli dokaj slovesno. Proslave se je udeležilo več tisoč pionirjev, mladincev, planincev, borcev in delavcev iz Titovega Velenja in drugih slovenskih krajev. Pot so osnovala planinska društva okraja Celje že leta 1958. Prvič jo je markiralo PD Celje. Ob 40-letnici pohoda Štirinajste na Štajersko pa je pri obnovi in ureditvi poti sodelovalo kar 15 PD. Osnovni namen poti 14. divizije je, da planincem in drugim ljubiteljem narave približa predel od Sotle do Raduhe. Medtem pa spozna jo Kozjansko in obudijo spomin na krvave, a slavne dni naše preteklosti.

Pot se začne pri Sedlarjevem ob Sotli in konča v Rastkah pri Ljubnem v Gornji Savinjski dolini. S se eno neobvezno točko pri Kaplani na Ravnah je skupaj 30 kontrolnih točk. Vrstni red posameznih območij je poljuben in pot ni časovno omejena. Najvišje se vzpne na Komno (1695 m). Pot je zato primerna in lepa v vseh letnih časih. V normalnih vremenskih razmerah je pot mogoče prehoditi v šestih dneh. Vsa planinska pot 14.

divizije je označena s Knafelečevim markacijo (rdeč krog z belo piko v sredini). Na razpotjih ali križiščih z drugimi planinskimi potmi pa je markaciji pridodana še oznaka XIV.

Če se bodo posamezniki ali skupine odločile prehoditi celotno pot hkrati, bo to možno, kajti ob cesti je več gostišč, kjer je možno prenočiti. Prenočiti je možno na: Bohorju, Lisci, Svetini, Paškem Kozjaku, Razborju, Slemenu in Smrekovcu, pa še morda kje pri kmetih. Za vse ljubitelje narave je planinska pot 14. divizije velika pridobitev, za vse mlade pa pot, ki bo pomagala ohranjati izročila NOB. Domačinom je pot oddolžitev in spomin na tiste hude čase, o katerih se bo popotnik z njimi pogovarjal. To je pot, ki bo še znancom ohranila spomin na težko zgodovino slovenskega naroda in narodov Jugoslavije. To je pot, ki bo pomagala ohranjati v spominu veličino pohoda 14. divizije.

Vodnik po planinski poti 14. divizije (65 strani in 19 kart) ter dnevnik je mogoče kupiti pri odboru za pot 14. divizije pri PD Celje (Stanečeva 18, 63000 Celje) ali na sedežih planinskih društev v Sloveniji. Cena je 150 oziroma 30 dinarjev.

Julijana Hočevar

Pred koncem leta še eno povečanje

Slovenci imamo vse več upokojencev in po nekaterih podatkih se je njihovo število v zadnjih 30 letih podvojilo. Za tistega, ki so mu blizu številke, naj zapišemo, da je bilo lani na sto aktivnih varovancev 30 letih podvojilo. Za tistega, ki so mu blizu številke, naj zapišemo, da je bilo lani na sto aktivnih varovancev 30 upokojencev in da jih imamo v Sloveniji 260 tisoč, med njimi skoraj 128 tisoč starostnih, dobrih 64 tisoč invalidskih in 68 tisoč družinskih. In ker postajajo po znanstvenih dognanjih upokojenci »vse mlajši«, saj se daljša življenjska doba, povprečno uživajo pokojnino 17 let (1945. leta le osem let). Razumljivo je, da postaja vse pomembnejše vprašanje, kako se dohodki upokojencev prilagajajo naraščajoči dragini. Kot vemo, je namreč bila letos aprila povprečna starostna pokojnina dobrih 15 tisočakov, invalidska komaj kaj čez 12 ter družinska 10 tisočakov. Kako se lahko preživi 30 dni dolg mesec s tem denarjem, vedo najbolje povedati upokojenci sami. Kljub temu da se naša »družba« oziroma vsi odgovorni za pokojnine nadvse trudijo le-te kolikor toliko sproti usklajevati z naraščanjem življenjskih stroškov, ti edini dohodki upokojencev nenehno zaostajajo

za rastjo osebnih dohodkov. Prav letos je bilo že precej storjenega: pokojnine so bile dvakrat povečane – prvič za 7 in drugič za 11 odstotkov, in upokojencem »grozi« še tretje zvišanje za 4 odstotke, ki ga najjavljajo za 1. decembar, za tiste z najnižjimi pokojninami pa so bili sprejeti tudi posebni ukrepi, s čimer so se te pokojnine povečale za večji odstotek kot vse ostale.

Sicer pa lahko slovenski upokojenci računajo na malo boljše čase. Kot vemo, pravi novi zvezni zakon, da bodo vse pokojnine v Jugoslaviji do 1986. leta usklajevale tekoče z rastjo osebnih dohodkov. Doslej se je temu zakonu še najbolj približala Slovenija, ki je letos tekoče usklajevala pokojnine z osebnimi dohodki do 50-odstotno, prihodnje leto name-rava slediti osebnim dohodkom tako, da bodo pokojnine sproti usklajene 75-odstotno in v 1986. letu 90-odstotno.

Zadnje dni so o gmotnem položaju upokojencev razpravljali tudi na Republiškem komiteju za delo, kjer so se zavzeli, da se odpravi nekatere krivice, ki se dogajajo pri odmeri pokojninske osnove. Preprečiti je namreč treba, da bi nastajale prevelike razlike med upokojenci, ki so opravljali podobno de-

lo in so se upokojevali v različnih bolj ali manj ugodnih letih. Vplivati se skuša tudi na zvezni zakon, da bi se pokojnine odmerjale od zadnjega desetletnega povprečja. Pokojninska osnova naj bi se oblikovala na osnovi osebnih dohodkov v zadnjem letu dela, ne pa z dveletno zamudo.

Torej bi potemtakem morali znova pregledati, ali so bile pokojninske osnove odmerjene po vseh teh predpisih, ki bodo najbrž prav kmalu našli svoje mesto v zakonodaji.

In še beseda ali dve s slovenskih sindikatov: tam so nam povedali, da bo še letos sprejet družbeni dogovor o usklajevanju pokojnin, po katerem bodo pokojnine prihodnje leto sledile rasti osebnih dohodkov 75-odstotno. To naj bi bila ob tej stopnji inflacije kar zanesljiva varovalka standarda upokojencev. S tem družbenim dogovorom bodo uskladili tudi osnove za pokojnino: če je na primer šla tekstilna delavka v pokoj v nekom času, ko so bili osebni dohodki pri njih nizki, ima seveda nižjo pokojnino kot tista, ki se je upokojila z višjim osebnim dohodkom. Ta osnova bi se naj izenačila. Upamo torej lahko, da se bližajo upokojencem malce boljši časi.

Dragica Manfreda

To so bili moji soborci!

Franc Strah-Mihec pred spomenikom tovarišem

Ko so nad Požegovo domačijo na Paki nad Doličem pri Mislinji odkrili spomenik 13 borcem drugega bataljona Šerčerjeve in tretjega bataljona Tomšičeve brigade, je k spomeniku prišel starejši možakar 84-letni Franc Strah-Feliks, obveščevalec tretjega bataljona Šerčerjeve brigade, doma s Škofljice pri Ljubljani. Pred spomenikom je nemo obstal in nemo gledal v spomenik. V oči so mu stopile solze. Ko je prebral imena padlih borcev na spomeniku je dejal: »To so bili moji sotovariši borci. Prav na tem kraju so padli zaradi izdajstva. Skupaj smo se bojevali in še danes se jih žive spominjam. Čeprav so moja leta že visoka, sem želel priti na odkritje tega lepega spomenika. Svojih soborcev tovarišev ne bom nikoli pozabil.

F. Jurač

S 16. seje predsedstva RK ZRVS Slovenije

Poudarek učinkovitosti organizacije

Člani predsedstva RK ZRVS Slovenije so na seji namenili največ pozornosti programu dela njihove organizacije v prihodnjem letu. V skoraj tri ure trajajoči raz-

ugotovitvah glavne inšpekcije ljudske obrambe o varnostnih in obrambnih načrtih v naši republiki in o preventivi, varnosti in vzgoji v cestnem prometu.

Predsedstvo RK ZRVS je priporočilo vodstvom občinskih organizacij, naj na svojih sejah na podlagi predloga sklepov 13. seje CK ZKJ kritično ocenijo, kako organizacije ZRVS uresničujejo svojo družbeno vlogo. Pregledajo naj tudi kadrovske sestave, in če je treba zamenjati člane, ki se premalo vključujejo v uresničevanje sprejetih nalog.

pravi so poudarili vrsto vprašanj in problemov, ki po njihovem mnenju ovirajo še bolj učinkovito delo Zveze rezervnih vojaških starešin v

Za hitrejšo in doslednejšo uresničevanje sprejetih delovnih načrtov, sklepov ter nalog se je predsedstvo odločilo, da skliče regijske posvete s predsedniki in sekretarji občinskih konferenc ZRVS. Namen teh delovnih dogovorov je, da vsebinsko in akcijsko opredelijo najaktualnejše naloge z vseh področij delovanja ZRVS. Podlaga za pogovore so ocene dela, program dela ZRVS, gradivo, ugotovitve in sklepi četrtje seje RK ZRVS.

Regijski posveti se bodo izvršili tako: v ponedeljek, 15. oktobra, bo v Celju za celjsko regijo, v sredo, 17. oktobra, bo v Mariboru za Podravje, Koroško in Pomurje, v četrtek, 18. oktobra, bo v Novem mestu za novomeško in posavsko, v ponedeljek, 22. oktobra, bo v Radovljici za gorenjsko, v sredo, 24. oktobra, bo v Ljubljani za ljubljansko in zasavsko ter v četrtek, 25. oktobra, bo v Sežani za obalno-kraško, notranjsko in severno-primorsko regijo.

naši republiki. Sicer pa program namenja večjo pozornost delovanju rezervnih starešin v organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih, kjer morajo RVS s svojim delom, zgle-dom in ravnanjem dosledno izvajati naloge, ki izhajajo iz dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Z znanjem in sposobnostmi, ki so si jih pridobili v šolah rezervnih oficirjev in drugih oblikah usposabljanja, pa morajo ustvarjalno uresničevati naloge, ki so v teh okoliščinah sprejete na področju SLO in DS. Predsedstvo je sprejelo program dela in pooblastilo sekretariat, da vanj vgradi vse predloge iz razprave.

Predsedstvo se je seznanilo tudi z informacijama o

Predsedstvo RK ZRVS je obravnavalo tudi problematiko financiranja časopisa TV-15 Naš tovariš. Strinjalo se je, da je sedanji način reševanja tega problema neustrezen, in da je treba najti drugačne, predvsem sistemske rešitve financiranja. Podprlo je prizadevanja zveze borcev, da bi časopis financirali iz sredstev tiskov-

V prvi polovici decembra se bo na peti seji sestala republiška konferenca ZRVS. Obravnavala bo program dela za prihodnje leto in predlog finančnega načrta za leto 1985.

nega sklada pri socialistični zvezi. Poudarili so tudi, da je smešno, da so nekatere revije in časopisi, ki nimajo pravega odnosa do naše družbe, deležni njene pomoči, časopis TV-15 Naš tovariš pa ne. Opozorili so tudi na možnost, ki jih daje ta časopis organizacijam ZRVS za seznanjanje širše javnosti o njihovi dejavnosti.

Bojan Kuntarič

Upokojenci v športnih tekmovanjih

V športni hali in Podnu v Škofji Loki je bilo prejšnji teden 9. republiško prvenstvo upokojencev v šahu in streljanju. Med devetimi ekipami, ki so sodelovale v šahu, se je na prvo mesto uvrstila ekipa Ljubljane Šiška s svojimi člani Ivom Kosijem, Ivom Koblerjem, Avgustom Rupnikom, Vladom Hrenom, Stankom Silanom in Stanetom Sočanom. Sledile so ekipe iz Kranja, Maribora, Celja, Sežane, Trbovelj, Mežice in Novega mesta. Najboljši posameznik na prvi deski je bil Vladimir Kavčič iz Kranja.

V streljanju so osvojili naslov republiškega prvaka predstavniki Nove Gorice pred Mostami-Poljem, Mursko Soboto, Maribor-Pobrezjem, Titovim Velenjem, Kamnikom in Laškim. V zmagovalni ekipi so nastopili Stefan Bavčar, Darko Znidaršič in Albin Tlobec. Najboljši strelec pa je bil Mario Clemente, ki je od dvesto možnih krogov dosegel kar 183.

V Postojni pa se je v balinanju pomerilo kar sedem ženskih ekip, upokojenk, ki jih je pozdravil predsednik ZDU Slovenije Avgust Batagel. Najboljša je bila ekipa iz Kamnika pred Postojncankami, Izolčankami, Ajdovkami itd.

Vinko Bavcon

Same dobre novice

To menda ni najhujši greh, da si tako ali drugače dopovedujemo, češ da vendar niso tako hudi časi, kakor smo se navadili tarnati. Rajši verjamemo »dobrim« kot pa »slabim«, vznemirljivim novicam. Celotno glasovali bi za to, da bi javna občila ne smela razglasiti več nobene slabe novice ali da bi jih vsaj postopno opuščala, kakor to uvajajo npr. o prometnih nesrečah, saj menda tudi ni nobena novica več, če se kdo na cesti ubije ali ga razčlenuje. Zakaj bi ne smeli verjeti, da je življenje lepo, veselo in da ni treba niti smrti »jemati resno«? Zato je res razveseljivo, da se zadnje čase dan za dnem pitamo skorajda s samimi veselimi novicami.

Tako menda še niste pozabili, kar ste brali ali slišali včeraj in morda spet tudi danes, kar smo v zadnjih tednih že tolikokrat razglasili: pridelali smo kar nezasišano količino pšenice, ne glede na to, da smo je v dveh povojnih letih sicer nekaj več. Razveseljivo je torej – in tako naprej – da nam krušnega zita ne bo treba uvažati, če pa ga bomo kljub vsemu, se ni treba nikomur razburjati, saj nas pri tem ne bo pekla vest, da smo pridelali premalo; če kaj uvažamo, je to pač stvar zunanje trgovine ali – kakor je včasih veljalo – to nikomur nič mar!

Najboljši dokaz, da so se časi res spremenili, tako da je čez noč postalo vse dobro in prav, da napreduje celo industrija in da smo se vendar spametovali: ne naštevamo več dan za dnem tako obupajoče nekakšnih rdečih števil ali milijardnih izgub. Ne vem, ali ste že brali kakšno novico, da je pri nas šlo po gobe ali na boben kakšno »podjetje« (delovna organizacija), z izjemo tistih, ki s svojo najosobnejšo opremo sploh niso niti začela delati? Potemtakem najbrž tudi tisto govoricenje o nekakšnih milijardnih izgubah ali o zavoženih investicijah ni nič resnega; to so samo tiste slabe novice, ki so bile včasih ali še pred tedni nekaj vsakdanjega, da se nazadnje ni več nihče zmenil zanje. Prav je torej, da jih čisto pozabimo in se preusmerimo na same dobre novice. Na kmetijstvo! Vse najboljše o kmetijstvu! Desetletja smo udrihali po njem kot po nekakšni trdnjavi nezasišane zaostalosti, po viru vsega gorja, revščine, po krivicu, da smo morali vse uvažati, celo ribniške zobotrebe.

Kar je res, je res! O kakšnih izgubah v kmetijstvu nekako ne znamo trobentati ali jih vsaj ne izračunavati. Menda ni še nihče nikdar zapisal, da je imel kakšen kmet milijonsko ali milijardno izgubo, čeprav si ni pridelal niti ovsenega soka. Sicer so propadale nekatere ali mnoge živinorejske farme, ki so jih zaupno imenovali svinske katedrale ali kravje dvore, a nikdar ni bilo jasno, ali tudi to sodi med izgube. Krivcev ni bilo ali so jih kratko malo »likvidirali«, namreč krave iz tistih nesrečnih »mlečnih farm«. Toda kdo bi našteval vse grehe in nesreče, ki smo jih včasih nprtili čisto preprosto kmetijstvu, ne da bi se zavedali, kaj kmetijstvo sploh je – vsaj pri nas! No, zdaj pa same razveseljive novice o kmetijstvu, ne glede na letošnjo nesrečno trgategav nagnitega grozda in da je bilo neznansko mnogo gnilega krompirja! To pa je treba zamolčati kakor tudi vprašanje, ali bomo v tej mokri jeseni sploh sejali...

efes

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JEŠH – naša organizacija; Lektorka-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 700 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije šte. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35